

**T. C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE
DEPRESYON DÜZEYİNE
EBEVEYN KAYBININ
VE
ANNE BABA AYRILIĞININ ETKİSİ**

Özlem Şeyda ULUĞ

**Kocaeli Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetmeliğinin
Ruhsal Travma Programı için Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI (YÜKSEK LİSANS) TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır**

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Tamer AKER

**KOCAELİ
2008**

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

(Tez Onay Sayfası)

Tez adı: Üniversite Öğrencilerinde Depresyon Düzeyine Ebeveyn Kaybının ve Anne Baba Ayrılığının Etkisi

Tez yazarı:Özlem Şeyda Uluğ

Tez savunma tarihi:18.01.2008

Tez Danışmanı:Prof. Dr. Ahmet Tamer Aker

İş bu çalışma Jürimiz tarafından Psikiyatri Anabilim Dalında Ruhsal Travma Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Sınavı jüri üyeleri		İmzası
Ünvanı Adı Soyadı		
Başkan (Danışman)	Prof. Dr. Ahmet Tamer Aker	
Üye	Prof. Dr. Cengiz Kılıç	
Üye	Doç. Dr. Ümit Tural	

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2008

Prof. Dr. Ümit Biçer
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde depresyon düzeyine ebeveyn kaybının ve anne baba ayrılığının etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda ele alınan anne ve/veya baba kaybı olan 494 öğrenci katılımcı grubunu, herhangi bir nedenle anne babası ayrı yaşayan 268 öğrenci karşılaştırma grubunu ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan 500 öğrenci ise kontrol grubunu oluşturmuş ve incelenen örnek grubu 1262 öğrenciden oluşmuştur. Beck Depresyon Envanteri kullanılarak elde edilen depresyon puanlarında gruplar açısından anlamlı bir fark gözlenmemişken; tüm grupta ve her grupta ayrı ayrı yürütülen regresyon analizleri sonucunda incelenen sosyodemografik değişkenlerden kız öğrenci olmak ve anne eğitim düzeyinin düşük olması; akademik değişkenlerden okuduğu üniversiteyi/bölümü istememek ve mezun olma olasılığını düşük görmek; ruhsal durum, yardım arama ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenlerden sosyal destek azlığı ve yaşam olayı sayısı ve son olarak da kontrol grubunda olmak depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak saptanmıştır. Elde edilen bulgular genç nüfuslu Türkiye'nin üniversite gençliğinde koruyucu ruh sağlığı politikalarının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

This study aims to investigate the effects of parental loss and separation on depression levels in university students. The sample consisted of 1262 university students; it included 494 who lost one or both parents, 268 whose parents live apart, and a control group of 500 students whose parents were healthy and living together. Although there were no differences between groups in terms of Beck depression total scores, regression analyses conducted in the whole group and in groups separately showed some differences. Being female, lower maternal education, lower preference for the school, lower estimated probability for graduation, lower perceived social support, total number of negative life events and belonging to the control group predicted higher BDI scores. The results demonstrate the need for preventive mental health policies for youth in Turkey, where people in younger age groups constitute the majority of the population.

TEŞEKKÜR

Bu alıŐma ile yüksek lisans öğrenciliği yıllarım sona ermiŐ bulunuyor. Yüksek lisans eğitimim sırasında yaptığım tüm çalışmalarda her zaman desteğini hissettiğim, danıŐmanlıęını hiçbir zaman esirgemeyen tez danıŐmanım Prof. Dr. Ahmet Tamer Aker ve Prof. Dr. Cengiz Kılıç'a teşekkür ederim.

Birlikte çalıŐmaktan ve arkadaŐlıęından her zaman zevk duyduğum, sevgili Didem Yağcı Yetkiner ve Nazan Kayran'a hem tez çalıŐmasının yapılması hem de yazılması aŐamasındaki yardımları ve dostluklarından dolayı teşekkür ederim.

YaŐantımın her aŐamasında, özellikle de yüksek lisans öğrenciliğim esnasında sevgileriyle ve yaptıkları fedakarlıklarla bana her türlü desteği sağlayan anne ve babama, özellikle de verilerin girilmesinde çok emeği geçen kardeŐime sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
GRAFİKLER DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
I. GİRİŞ	1
I.i. Yaşam Olayları Ruh Sağlığı İlişkisi	2
I.ii. Yaşam Olayları Depresyon İlişkisi	3
I.iii. Bir Yaşam Olayı Olarak Kayıp	4
I.iv. Ebeveyn Kaybı Ruh Sağlığı İlişkisi	5
I.v. Anne Baba Ayrılığı Ruh Sağlığı İlişkisi	7
I.vi. Ebeveyn Kaybı/Ayrılığı Depresyon İlişkisi	9
I.vii. Amaç	15
II. YÖNTEM	16
II.i. Çalışmanın Evreni	16
II.ii. Çalışmanın Örnek Grubu	25
II.ii.a. Katılımcı Grubu	26
II.ii.b. Karşılaştırma Grubu	28
II.ii.c. Kontrol Grubu	31
II.iii. Veri Toplama Araçları	35
II.iv. Uygulayıcılar	39
II.v. Uygulama	39
II.vi. Analizler	41

III. BULGULAR	46
III.i. Gruplar Arası Karşılaştırmalara İlişkin Bulgular	48
III.ii. Yordama Gücü (Regresyon) Analizlerine İlişkin Bulgular	55
IV. TARTIŞMA	75
IV.i. Kayıpla İlgili Özellikler	75
IV.ii. Sosyodemografik Özelliklerle İlgili Bulguların Yorumlanması	78
IV.iii. Akademik Özelliklerle İlgili Bulguların Yorumlanması	80
IV.iv. Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özelliklerle İlgili Bulguların Yorumlanması	81
IV.v. Depresyon Puanları ile İlgili Bulguların Yorumlanması	83
IV.v.a. Beck Depresyon Envanteri Maddeleriyle İlgili Bulguların Yorumlanması	84
IV.vi. Depresyon Düzeyinin Belirleyicileri ile İlgili Bulguların Yorumlanması	87
IV.vi.a. Depresyon Düzeyinin Sosyodemografik Belirleyicileri	87
IV.vi.b. Depresyon Düzeyinin Akademik Belirleyicileri	89
IV.vi.c. Depresyon Düzeyinin Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özelliklerle İlgili Belirleyicileri	90
IV.vi.d. Depresyon Düzeyinin Kayıpla İlgili Belirleyicileri	93
IV.vi.e. Farklı Alt Gruplardaki Belirleyicilerin Tüm Grupla Karşılaştırılması	95
IV.vi.f. Kontrol Grubu ve Depresyon İlişkisi	96
V. SONUÇ VE ÖNERİLER	99
KAYNAKÇA	102
EK 1	123
EK 2	128

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo II.1. <i>AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Araştırmaya Katılmayı Kabul Eden 7101 Öğrencinin Sosyodemografik Özellikleri</i>	23
Tablo II.2. <i>AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Araştırmaya Katılmayı Kabul Eden 7101 Öğrencinin Akademik Özellikleri</i>	24
Tablo II.3. <i>AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Araştırmaya Katılmayı Kabul Eden 7101 Öğrencinin Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri</i>	25
Tablo II.4. <i>Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494) Sosyodemografik Özellikleri</i>	26
Tablo II.5. <i>Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494) Akademik Özellikleri</i>	27
Tablo II.6. <i>Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri</i>	28
Tablo II.7. <i>Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) Sosyodemografik Özellikleri</i>	29
Tablo II.8. <i>Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) Akademik Özellikleri</i>	30
Tablo II.9. <i>Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri</i>	31

Tablo II.10. <i>Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Sosyodemografik Özellikleri</i>	32
Tablo II.11. <i>Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Akademik Özellikleri</i>	33
Tablo II.12. <i>Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri</i>	34
Tablo II.13. <i>Araştırmada İncelenen Değişkenler</i>	35
Tablo III.14. <i>Araştırmanın Örnek Grubu (N: 1262)</i>	46
Tablo III.15. <i>Katılımcı Grubunun (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) (N: 494) Kayba İlişkin Özellikleri</i>	47
Tablo III.16. <i>Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Gruplarının (N: 500) Sosyodemografik Özellikler Açısından Karşılaştırılması</i>	49
Tablo III.17. <i>Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Akademik Özellikler Açısından Karşılaştırılması</i>	51

Tablo III.18. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özellikleri Açısından Karşılaştırılması* **53**

Tablo III.19. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) BDE Toplam Puanları* Açısından Karşılaştırılması* **55**

Tablo III.20. *Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Sosyodemografik Özellikler) (I. Basamak)* **56**

Tablo III.21. *Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Akademik Özellikler) (II. Basamak)* **56**

Tablo III.22. *Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özellikler) (III. Basamak)* **57**

Tablo III.23. *Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Kayıp ve Ayrılığa İlişkin Özellikler ve Ana Sonuç Değişkeni) (IV. Basamak)* **58**

Tablo III.24. *Araştırmanın Örnek Grubunu Oluşturan Öğrencilerde (N: 1262) BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **60**

Tablo III.25. *Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan Öğrencilerde (N: 494) BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **62**

Tablo III.26. *Anne Babası Ayrı Yaşayan Öğrencilerde (N: 268) BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **64**

Tablo III.27. *Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan Öğrencilerde (N: 500) BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **66**

Tablo III.28. *Kız Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **68**

Tablo III.29. *Erkek Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **70**

Tablo III.30. *Okulda Bulunduğu Yıl Sayısı İki Yıl veya Daha Az Olan Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **72**

Tablo III.31. *Okulda Bulunduğu Yıl Sayısı İki Yıldan Çok Olan Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri* **73**

EK 2

Tablo 32. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubu ile (N: 494) Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) BDE Maddelerinin Karşılaştırılması* **128**

Tablo 33. *Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubu ile (N: 268) Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) BDE Maddelerinin Karşılaştırılması* **129**

Tablo 34. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubu ile (N: 494) Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) BDE Maddelerinin Karşılaştırılması* **130**

GRAFİKLER DİZİNİ

- Grafik II.1.** *AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Ulaşılması Hedeflenen Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (%)* **16**
- Grafik II.2.** *AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Ulaşılması Hedeflenen Öğrencilerin Fakülte/Yüksekokullara Göre Dağılımı (%)* **17**
- Grafik II.3.** *AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Ulaşılması Hedeflenen Öğrencilerin Okulda Buldukları Yıl Sayısına Göre Dağılımı (%)* **17**
- Grafik II.4.** *Cinsiyete Göre AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Öğrencilere Ulaşma Oranları (%)* **18**
- Grafik II.5.** *Fakülte/Yüksekokullara Göre AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Öğrencilere Ulaşma Oranları (%)* **19**
- Grafik II.6.** *Öğrencinin Okulda Bulunduğu Yıl Sayısına Göre AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Öğrencilere Ulaşma Oranları (%)* **19**
- Grafik II.7.** *AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Ulaşılmış Öğrencilerin Cinsiyete Göre Araştırmaya Katılmayı Kabul Etme Oranları (%)* **20**
- Grafik II.8.** *AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Ulaşılmış Öğrencilerin Fakülte/Yüksekokullara Göre Araştırmaya Katılmayı Kabul Etme Oranları (%)* **21**
- Grafik II.9.** *AİBÜ Gölköy Kampüsü'nde Ulaşılmış Öğrencilerin Okulda Bulunulan Yıl Sayısına Göre Araştırmaya Katılmayı Kabul Etme Oranları (%)* **21**

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil II.1. *BDE Toplam Puanı Ortalamalarının Normal Dağılım ile Karşılaştırılması* **43**

Şekil II.2. *BDE Toplam Puanının Karekök Ortalamalarının Normal Dağılım ile Karşılaştırılması* **44**

I. GİRİŞ

Yaşam olayları ve psikopatoloji ilişkisi psikoloji ve psikiyatride her zaman araştırma konusu olmuştur. Olumsuz yaşam olayları travma sonrası büyüme/gelişme gibi olumlu sonuçlara yol açabilse de, söz konusu olayların daha çok olumsuz sonuçları üzerine yoğunlaşmaktadır. Yazında, olumsuz yaşam olaylarının daha çok travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon gibi duygudurum ve anksiyete bozuklukları ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Ruhsal travma; kişinin yaşamına ya da beden bütünlüğüne yönelik tehdit, şiddet ya da ölümle çeşitli şekillerde karşı karşıya gelmesidir (APA, 1994) ve bu durum yarattığı etki nedeniyle korku, dehşet ve çaresizlik gibi tepkilerin yoğun olarak yaşanmasına yol açar. Ruhsal travma, olumsuz yaşam olaylarına göre daha seyrek yaşanmasına karşın, uyumu sağlayan baş etme yollarının kullanılamayacağı kadar şiddetli olması nedeniyle diğer yaşam olaylarından farklı bir durumdur. Ruhsal travmaya yol açan olaylar arasında savaş, tecavüz, yaralanma, iş kazası, trafik kazası, işkence, tutsaklık, doğal afet, ani gelişen hastalık, ani yakın kaybı, ağır yanık sayılabilir (Türksoy, 2003).

I.i. Yaşam Olayları Ruh Sağlığı İlişkisi

Olumsuz yaşam olayları ve travmatik olaylar genelde psikopatoloji ile ilişkilendirilmekte ve en yüksek ilişkinin de travma sonrası stres bozukluğu ile kurulduğu görülmektedir (Lewin ve ark. 1998; Wagner ve ark. 1998; Freedy ve ark. 1992; McFarlane, 1989; Solomon ve ark. 1988). Olumsuz yaşam olaylarının hem anksiyete bozukluklarının, hem de depresyonun gözlenmesinde etkili olduğuna dair bulgular elde edilmiştir (Ciarrochi ve ark. 2005; Tennant, 2002). Benzer bulgular ergenlerle yapılan çalışmalarda da tekrarlanmıştır (Puskar ve ark. 1999). Ankara'da yapılan bir alan çalışmasında, zorlayıcı yaşam olaylarının depresyon, bunaltı bozuklukları ve somatoform ağrı bozukluğunun ortaya çıkmasında sorumlu olabileceği gösterilmiştir (Özgür-İlhan ve Sayıl, 1999). Olumsuz yaşam olaylarının bireyin sorunlarla başa çıkma yetisini geliştirecek düzeyde gerçekleştiğinde benliğin güçlenmesine olanak sağlayabileceği; aşırı şiddette ve başa çıkılmaz olduğunda ise ruhsal dengeyi sarsarak ruhsal hastalıkların gelişmesine neden olabileceği ileri sürülmüştür (Ünal ve Özcan, 2000).

I.ii. Yaşam Olayları Depresyon İlişkisi

Olumsuz yaşam olayları depresyonla ilişkilendirilmektedir (Tran, 1995). Duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal, fiziksel kötüye kullanım ve cinsel kötüye kullanım gibi çocukluk çağı ruhsal travmalarının depresif belirtilerden sorumlu olabileceği bazı araştırmalarda gösterilmiştir (Bostancı ve ark. 2006; Honkalampi ve ark. 2005). Benzer örüntü ergenlerde de gözlenmektedir (Kraaij ve Dewilde, 2001; Olsson ve ark. 1999; Clarke ve Jensen, 1997).

Ruhsal travmanın depresyonu yordadığı saptanan çalışmalarda etkili olabilecek farklı değişkenler de incelenmiştir. Yaşam olayları ile depresyon ilişkisinde, yaşam olaylarının nedenine yapılan atıfların önemli olduğu gösterilmiştir (Fresco ve ark. 2006; Spence ve ark. 2002; Sakamoto ve Kambara, 1998; Klocek ve ark. 1997; Flett ve ark. 1990). Baş etme mekanizmalarının da bu ilişkide önemli bir rol oynadığı gözlenmiştir (Rafnsson ve ark. 2006; Herrington ve ark. 2005). Depresyon ve yaşam olayları ilişkisinde bir başka etkili faktör ise sosyal destektir (Dalgard ve ark. 2006). Sosyal desteğin yanı sıra, yaşam olaylarının depresyonu ortaya çıkarmasında bağlanmanın rolü de önem kazanmaya başlamıştır (Kraaij ve Garnefski, 2002; Fearon ve Mansell, 2001). Annenin ruhsal hastalığı, ebeveyn rolü, yetiştirme tarzı ve umutsuzluk da yaşam olayları depresyon ilişkisinde önemli etkenler arasında sayılabilir (Garber ve Flynn, 2001).

Yaşam olaylarının depresyonun ortaya çıkmasında sorumlu olabileceği bulgusunun, deneklerin seçimi, olumsuz yaşam olaylarının seçilmesi ve karıştırıcı değişkenlerin kontrol edilmesi konularındaki yöntemsel zorluklar nedeniyle dikkatle ele alınması gerektiği öne sürülmektedir (Kessler, 1997; Tennant, 1991).

I.iii. Bir Yaşam Olayı Olarak Kayıp

Olumsuz bir yaşam olayı sayılan kayıp da depresyona etkileri açısından ele alınan bir değişken olmuştur. Son beş yılda sevdiği bir yakınını kaybeden 118 üniversite öğrencisinin ele alındığı bir çalışmada, yakın kaybının depresyonu yordadığı saptanmıştır (Reid ve Dixon, 2000). Benzer bir bulgu, Finlandiya'daki 21,101 kişilik bir kohort çalışmasında da elde edilmiştir. Yapılan bu çalışmada, çocukluk çağındaki yakın kaybının depresyon ile yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur (Korkeila ve ark. 2005). Ergenlerde, aileden birini ya da yakın bir arkadaşı kaybetmenin aynı düzeyde depresyona etki ettiği belirtilmiştir (Rheingold ve ark. 2004). Deneklerin yaşlılardan oluştuğu bir başka çalışmada, major depresyonu olan yaşlıların sağlıklı kontrollere göre daha fazla sayıda kayıp içeren olumsuz yaşam olayı bildirdiği belirlenmiştir (Grace ve O'Brien, 2003).

I.iv. Ebeveyn Kaybı Ruh Sağlığı İlişkisi

Ebeveyn kaybı da bir ruhsal travmadır ve çocuklukta ortaya çıkabilecek en olumsuz yaşam olaylarından biridir (Haine ve ark. 2006; Lerner, 2004). Ebeveyn yokluğunun yetişkinlikteki psikopatoloji ile ilişkisi konusunda bazı çelişkili bulgular varsa da, çocuklukta yaşanan ebeveyn kayıp ve ayrılıklarının yetişkinlikteki psikopatolojiyi (depresyon, anksiyete ve somatizasyon bozuklukları) etkilediği konusunda fikir birliği bulunmaktadır (Jonsson ve ark. 2000; Dowdney, 2000; Maier ve Lachman, 2000; Gutierrez, 1999; Japel ve ark. 1999; Bryan, 1994; Amato, 1991; Scharlach, 1991; Crook ve Eliot, 1980). Ebeveyn yokluğu ile yetişkin psikopatolojisi arasındaki ilişki konusunda bulunan çelişkilerin de araştırmalarda ele alınan denek ve kontrol gruplarının seçimi ya da karıştırıcı değişkenlerin kontrolündeki eksiklik ve uygunsuzluktan kaynaklandığı düşünülmektedir (Tennant, 1991; Crook ve Eliot, 1980).

Ebeveyn kaybı yaşayan bir çocuğun ailedeki birçok karmaşık faktörden dolayı psikolojik, davranışsal ve duygusal açıdan savunmasız hale geleceği savunulmaktadır (Hurd, 2004). Bir ebeveynin kaybı ile kalan ebeveynin de evin düzeni ile ilgili tüm sorumluluklar kendisine kalmış olduğundan bunlarla fazla meşgul olacağı için ya da belki de sadece kendi yası ile meşgul olacağı için aslında çocuk, her iki ebeveynini birden kaybetmiş sayılabilir. Çocuğun ebeveyn kaybı ile ilgili kendini suçluyor veya sorumlu tutuyor olma ihtimali, çocuğu depresyon açısından daha riskli konuma düşürmektedir. Kişinin ölümü engelleyememiş olma konusunda kendisini sorumlu hissetmesinin depresyon düzeyini artırabileceği gösterilmiştir (Melhem ve ark. (2004). Çocuğun ölen ebeveyn ile arasında

Çözülmemiş atışmaları ve sorunları da bulunuyorsa, çocuğun ruhsal açıdan birçok soruna açık hale gelmesi kaçınılmaz olur (Hurd, 2004). Çocuğun bilişsel gelişimi açısından ebeveyn kaybı ve yol açabileceği sorunları tek başına gğslemesinin oldukça zor bir yaşantı olması beklenebilir. Bu açıdan bakıldığında, ebeveyn kaybının öğrenilmiş çaresizlik, baş etme mekanizmaları açısından ebeveyn modelinden yoksunluk ve sosyal destek azlığı gibi sonuçlarının çocuğu daha çok zorladığı ve yetişkinlikteki depresyon için zemin hazırladığı ne sürülmüştür (Takeuchi ve ark. 2003). Çocuğun uygun bir ortam hazırlanarak sağlıklı bir yas tutma süreci ile psikolojik uyumunun sağlanabileceği ve bu sayede kaybın olumsuz etkilerinden korunabileceği dşnlmektedir (Hurd, 2004).

Ebeveyn kaybının okul yaşı çocuklarının ruh sağlığı problemleri, düşük akademik başarı, düşük kendilik saygısı ve daha fazla dışsal kontrol odağı gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği bildirilmiştir (Dowdney, 2000). 11 Eylül Saldırısı ardından babasını kaybetmiş ocuk ve ergenlerde depresif ve travmatik yası düşündüren semptomlar gözlenmiştir (Brown ve Goodman, 2005). Aile evresinin depresyon ve intihar düşünceleri açısından en önemli belirleyicileri arasında bulunduğu göz önüne alınırsa (Gençöz ve Or, 2006), ebeveyn kaybının yetişkinlikteki ruh sağlığını nasıl etkilediğinin anlaşılması önemlidir (Jonsson ve ark. 2000).

I.v. Anne Baba Ayrılığı Ruh Sağlığı İlişkisi

Ebeveynlerin boşanmasının özellikle de kısa süreli etkileri açısından stresli bir yaşantı olduğu bilinmektedir (Palosan ve Aro, 1994). Uzun süreli etkileri açısından bakıldığında da, ebeveyn ayrılığının daha sonraki depresyon açısından risk teşkil ettiği bulunmuş olsa da, boşanmanın ergenlik döneminde gerçekleşmesi daha küçük yaşlara göre psikopatoloji riskini oldukça azalttığı belirtilmiştir (Palosan ve Ari, 1994). Bunun nedeni çocukların evlilik çatışmasından algıladıkları tehdidin yaş büyüdükçe azalması ve bu gelişimsel farklılığın büyük çocukların çatışmanın nedenlerini anlamada ve çatışmayı değerlendirmede daha etkin hale gelmesi olabilir (Şendil ve Kızıldağ 2003). Benzer bir biçimde, yaşam olayları ve bilişsel gelişimin incelendiği bir çalışmada, yaşın artması ile yaşam olaylarına yapılan yüklemelerin farklılaştığına, bu farklılığın da depresyon riskini azalttığına dair bulgular elde edilmiştir (Mazure ve Maciejewski, 2003). Gözlenen bu gelişimsel farklılık, boşanma ve kayıptan etkilenme düzeylerinin de yaşa göre değişebileceğini düşündürmektedir.

Boşanma veya kayıp sonrası erkeklerin (ailelerin babaları) incelendiği bir çalışmada babaların da psikolojik uyumlarının etkilendiği bulunmuştur (Stone, 2001). Boşanma ya da kayıptan etkilenen ebeveynin de çocuğun ruh sağlığını hem model olması açısından, hem de gerekli kaynakları sağlamadaki yetersizliğinden çocuğu olumsuz yönde etkilemesi muhtemeldir.

Yetişkinliğe uzanan yolda ebeveyn yokluğunun ele alındığı araştırmalarda ebeveyni kaybetme türünün incelenmemesinin ebeveynlerin boşanması ya da kaybı gibi farklı deneyimlerin bireyleri farklı etkileyebileceği ihtimalinin göz ardı edilmesine yol açabileceği düşünölmektedir (Mack, 2001). Bu ayırımın yapılmasının gerekliliği, boşanma ve ölüm gibi iki ayrı deneyimin bireyin hayatında da farklı sonuçlar doğurma potansiyelinden kaynaklanmaktadır. Ebeveynin ölmesi ile birlikte birey ebeveynini tamamen kaybetmektedir; ancak boşanma söz konusu olduğunda tamamen bir kayıp gözlenmeyebilmektedir (Tennant, 1991). Yazında anne baba kaybı ile ayrılığının farklı etkilerini inceleyecek (Mack, 2001) ve aynı zamanda ebeveyninden ayrılmanın uzun süreli etkilerini inceleyecek (Amato, 1991) araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Hangi çocukluk deneyiminin hangi psikopatoloji ile sonuçlanabileceğine dair bulguların elde edilememiş olması aynı zamanda bu alandaki araştırmaların da sınırlılığı olarak bildirilmiştir (Kessler, 1997).

I.vi. Ebeveyn Kaybı/Ayrılığı Depresyon İlişkisi

Ebeveyn kaybının yetişkinlikteki depresyonla ilişkisini gösteren çalışmalar bulunmasına karşın (Takeuchi ve ark. 2003; Jones ve ark. 2003; Rotheram-Borus ve ark. 2001; Agid ve ark. 1999; O'Connor ve ark. 1999; Healy ve ark. 1990; Barnes ve Prosen, 1985); bu ilişkinin kanıtlanamadığı araştırmalar da bulunmaktadır (Clark-Stewart ve ark. 2000; Kitamura ve ark. 1999; Mireault ve Bond, 1992;). Anne, baba ya da kardeş kaybı yaşamış ergen ve çocukların davranışsal özelliklerinin incelendiği bir çalışmada katılımcılarda klinik olarak anlamlı düzeyde davranış sorunları gözlenmemiştir; ancak ele alınan denek sayısı sekiz olduğundan verilerinin ön bulgu niteliğinde incelenmesi gerektiği bildirilmiştir (Perdahlı-Fiş ve Berkem, 2005).

Erken yaştaki ebeveyn kaybı yetişkinlikteki depresyon ile ilişkili bulunsa da, ebeveyn kaybının neden olduğu ilişkili faktörler nedeniyle bu ilişkinin gözlemlendiği ileri sürülmektedir (Dowdney, 2000; O'Connor ve ark. 1999; Amato, 1991; Finkelstein, 1988). Ebeveyn kaybının, özellikle de baba kaybı söz konusu olduğunda aile gelir düzeyinin düşmesi gibi psikolojik durum dışında da olumsuz etkiler yaratabilirken (Corak, 1999) çocuk açısından sosyal destek azlığına da sebep olabilmektedir (Amato, 1991). Tek ebeveynli ailede bulunmanın ortaya çıkarabileceği yoksulluk ve sosyal izolasyonun sosyal destek ve ruh sağlığı hizmetleri ile korunabileceği düşünülmektedir. ABD'de tek ebeveynli ailelerin yardımlaşması ve yararlanması için birtakım merkezler bulunmaktadır (Jauch, 1977).

Ebeveyn ayrılığı ya da kaybının depresyon üzerinde dolaylı etkilerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin, aile içi dinamikler, sosyal ilişkilerde gözlenebilecek değişiklikler ve ekonomik güçlükler dolaylı olarak psikopatoloji ile ilişkilendirilebilir (Tennant, 1991). Bu durum, boşanma ve kaybın hem doğrudan, hem de dolaylı etkileri olduğuna dair önemli dayanak sağlamaktadır. Aile içi çatışmaların çocukların psikolojik gelişimleri açısından (Kim ve Smith, 1998), ergenlerin ise depresif duygudurumları açısından (Dmitrieva ve ark. 2004) olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur. Tek ebeveynli bir ailede yetişmiş olan bir yetişkinin hiç evlenmemesi ya da boşanması sonucunda depresif belirtiler sergiliyor olabileceği ileri sürülmüştür (Amato, 1991). Boşanmaların aile içi çatışmalar ile yüksek düzeyde ilişkili olduğu düşünüldüğünde, boşanmanın dolaylı etkilerinin olayın kendisine ek olarak daha olumsuz etkileri olacağı düşünülebilir.

Dolaylı etkilenmeye bir başka örnek olarak, kayıp ya da boşanma nedeniyle babasından ayrı yetişmiş kadınların, annelerinden daha az ilgi gördüklerini bildirmeleri verilebilir (Kitamura ve ark. 1998). Biyolojik annesi ile birlikte yaşayıp üvey babası olan kişilerin babası olmayan kişilere göre annelerini daha yetersiz olarak nitelendikleri bulunmuştur (Lundberg ve Andersson, 2000). Bu durum ebeveyn yokluğunun yetiştirilme tarzlarına daha olumsuz yükleme yapmaları gibi farklı sorunlara yol açabileceğini düşündürmektedir.

Yetişkinlikteki depresyonun ocukluktağı ebeveyn kaybına “tepkisi” olarak ortaya çıktığına dair yorumda bulunmanın aradan geçen zamanın yas tepkilerini azaltması beklendiğinden mümkün olamayacağı ileri sürülmüştür (Kitamura ve ark. 1999). Aradan geçen sürede farklı yaşam olaylarının ruh sağlığı üzerinde doğrudan (travmatik olaylara maruz kalma) ya da dolaylı olarak (ebeveyn kaybı nedeniyle yaşam olaylarının etkisine açık hale gelme) etki yapabileceği ileri sürülmüştür (Kitamura ve ark. 1999; Amato, 1991).

Ebeveyn ayrılığının olumsuz etkilerine bir başka örnek de ebeveynleri boşanmış ergenlerin depresyon düzeylerinin ebeveynleri birlikte yaşayan ergenlerden daha yüksek bulunduğu araştırmadan elde edilmiştir (Storksens ve ark. 2006). Ebeveyn ayrılığı bulunan bireylerin bulunmayan bireylere göre psikolojik rahatsızlıklarının daha fazla olduğu, daha az yaşam tatmini duydukları ve evliliklerinde daha fazla mutsuzluk bildirdikleri de gözlenmiştir (Amato ve Booth, 1991). Bazı araştırmalara göre, ebeveynlerinden ayrı olan çocukların not ortalamaları da ebeveynleriyle birlikte yaşayan çocuklara göre daha düşüktür (Bisnaire ve ark. 1990).

Ebeveynlerin boşanmasının çocuklar üzerindeki etkileri ekonomik, kültürel ve psikolojik olmak üzere birden fazla faktöre dayanmakta olduğundan, bu özelliklerin değişmesi nedeniyle boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerinin de değişebileceği ne sürülmüştür (Jonsson ve ark. 2000; Kitamura ve ark. 2000). Ebeveyn kaybı ile ilgili yapılan araştırmaların boşanmanın daha seyrek rastlandığı dönemlerde yapılmış olduğundan günümüzdeki ebeveyn kaybının etkilerinin o dnemdekinden farklı olabileceği, bu nedenle de günümüze özgü özelliklerin ve etkilerin ebeveyn kaybı ile karşılaştırılarak incelenmesine gerek duyulmaktadır.

Ülkemizdeki ölüm ve boşanma ile ilgili istatistiklerin düzenli tutulamaması nedeniyle herhangi bir nedenle ebeveyn(ler)inden ayrı yaşayan bireylerin oranı bilinmemektedir. Bununla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Türkiye'de de boşanma oranları gün geçtikçe artmakta ve tek ebeveynli aileler çoğalmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2007). Artan boşanma oranları, boşanmanın çocuğun gelişimi ve yetişkinlikteki ruh sağlığı üzerindeki etkileri hakkındaki endişeleri artırmaktadır (Amato, 1991; Kelly ve Berg, 1978).

Bunun yanı sıra, Eisenstadt (1978), suçlu çocuklarla ilgili araştırmalar ele aldığı gözden geçirmesinde suçlu çocuklarda ebeveyn kaybı görülme oranının % 24.5 ile % 44.5 arasında değiştiğini bildirmiştir. Bu yüksek oran ebeveyn yokluğunun bireylerin ruh sağlığının yanı sıra, toplum ruh sağlığı açısından da önemli olduğunu düşündürmektedir.

Ebeveyn kaybının yetişkinlikteki ruh sağlığını nasıl etkilediğinin anlaşılmasıyla çocukların davranış problemlerinin daha uzun süreli etkilerini önlemek için gerekli yollar bulunabilir (Maier ve Lachman, 2000). Çocuklarda boşanmanın ardından gözlenebilecek kendini suçlama, terk edilmişlik duygusu, ebeveynlerin tekrar birleşeceğine dair umut, boşanma nedeniyle anne ya da babayı suçlama, bir ebeveyni “iyi” diğerini “kötü” ebeveyn olarak görme, ebeveynlerin birbirini aşağılaması, ebeveyn tarafından kullanıldığını hissetme, sorumluluk duygularının artması gibi birtakım tepkilerin bilinip incelenmesi ile çocuklara yönelik tedavilerin düzenlenebileceği ve yetişkinlikteki psikopatolojinin önlenilebileceği düşünülmektedir (Kelly ve Berg, 1978). Anne babasını beklenmedik/ani bir biçimde kaybetmiş üniversite öğrencilerinin yas tepkilerinin incelendiği bir çalışmada her

gün uygulanan program doğrultusunda 15 gün kayıp ve yasları hakkında yazı yazmanın 6 haftalık süre sonunda yas tepkilerini önemli ölçüde azalttığını bulmuştur (Range ve ark. 2000). Çocukların yetişkinlikten önce önleyici programlara dahil edilmesinin yetişkinlikteki ruh sağlığı ve psikolojik uyumları açısından önem teşkil ettiği birtakım araştırmalarla da kanıtlanmıştır (Lohnes ve Kalter, 1994; Siegel ve ark. 1990; Felner ve ark. 1981). Anne baba kaybı yaşayan çocuklara uygulanabilecek Aile Yası Programı'nın (Family Bereavement Program) çocuklardaki psikolojik uyumu olumlu etkilediğine dair önemli bulgular elde edilmiştir (Schmiege ve ark. 2006; Sandler ve ark. 2003). Bilişsel Davranışçı Terapi'nin de çocukluk travmatik yasının işlenmesinde işe yararlığına dair önemli bulgular elde edilmiştir (Brown ve ark. 2004). Ebeveyn kaybı yaşamış çocukların ruh sağlığı açısından özel ihtiyaçlarının bulunduğu ve bu nedenle özel önleme ve tedavi yöntemlerine ihtiyaç bulunduğu dile getirilmektedir (Saldinger ve ark. 2004). Bu programlara rehber olması açısından yetişkinlikteki psikopatolojinin risk faktörlerinin belirlenmesinin yetişkinlikteki ruh sağlığı ve yetiyitimi açısından önemli ve önleyici olacağı açıktır.

Bu konuda yapılan çalışmalar doğrultusunda;

- Olumsuz yaşam olaylarının erişkinlik döneminde ortaya çıkan travmatik stres belirtileri ve depresyonla yakın ilişkili olduğu,
- nemli bir travmatik olay olan ebeveyn kaybı ile önemli bir olumsuz yaşam olayı olan ebeveyn ayrılığının ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği,
- Ebeveyn kaybı ve ayrılığının yarattığı olumsuz etkilenmeyle aile gelir düzeyi, sosyal destek, yaşam olayları sayısı, başa çıkma yöntemleri, olayın nedenine yapılan atflar, olaya ilişkin özellikler gibi etmenlerin ilişkili bulunduğu,
- Gerek ruhsal sorunların yaygınlığı, gerekse olayların niteliklerinin farklılıklarının, yapılan çalışmalarda kullanılan değerlendirme araçları ve diğer yöntemsel sorunlarla ilişkilendirilebileceği,
- Hem ebeveyn kaybı, hem de ebeveyn ayrılığı yaşamış genç erişkinlerin ruhsal durumları özellikle depresyon düzeylerine ve bu düzeylerin belirleyicilerine ilişkin verilerin yetersiz olduğu,
- lkemiz niversite ğrencilerinde kayıp ve ayrılığın depresyon düzeyi ile ilişkisi ve belirleyicilerine ilişkin yeterince verinin olmadığı görülmektedir. Bu konudaki bilgi eksikliklerinin giderilmesi, niversite gençliğine yönelik uygulanacak ruhsal ve toplumsal yaklaşımlara ışık tutacaktır. Özellikle, anne baba kaybı da önemli bir ruhsal travma olduğundan, genç nfsu olan ülkemizin ileride geliştirilecek ruh sağlığı politikaları açısından niversite ğrencilerinde yaşam olaylarının değerlendirilmesi önemlidir. Bu nedenle anne baba kaybı olan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin depresyon düzeylerinin karşılaştırılması ve olası risk faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

I.vii. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin Gölköy Kampüsü'nde bulunan anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan kız ve erkek öğrencilerinin, depresyon düzeyleri açısından farklı olup olmadıklarını sınamaktır. Bu amaçla, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

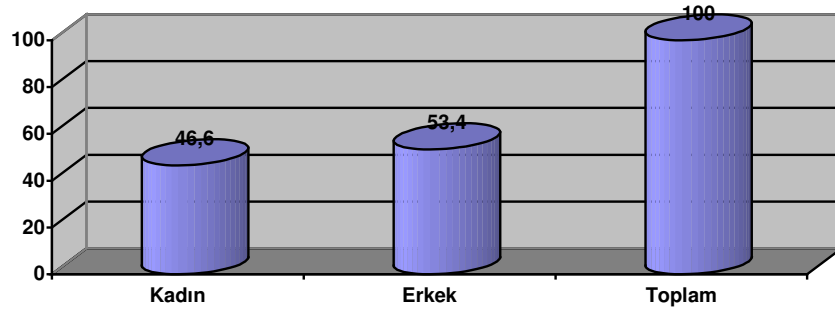
- a) Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin depresyon düzeyleri açısından fark var mıdır?
- b) Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri açısından fark var mıdır?
- c) Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin akademik özellikleri açısından fark var mıdır?
- d) Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özellikleri açısından fark var mıdır?
- e) Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde depresyon düzeylerinin belirleyicileri nelerdir?
- f) Anne baba kaybı ya da ayrılığı bulunması depresyon düzeyi açısından bir belirleyici midir?

II. YÖNTEM

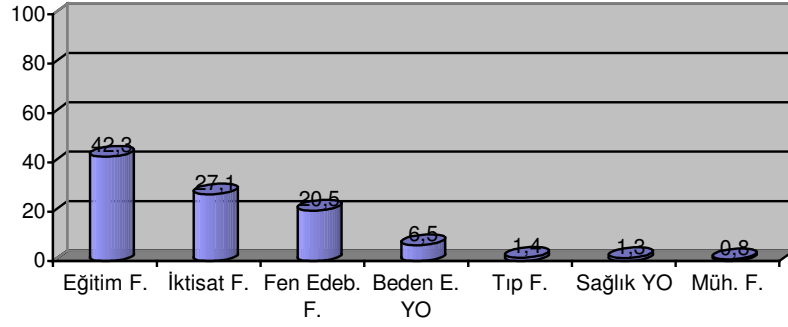
II.i. Çalışmanın Evreni:

Bu araştırma, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin (AİBÜ) Gölköy Kampüsü'nde bulunan beş fakülte ve iki yüksekokulda (Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fen – Edebiyat Fakültesi, Tıp Fakültesi, Mühendislik – Mimarlık Fakültesi, Bolu Sağlık Yüksek Okulu ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu) kayıtlı olan 10715 öğrencinin yaşam olayları ve ruhsal durumları arasındaki ilişkiyi inceleyen kesitsel çalışmanın bir bölümüdür (Grafik II.1, Grafik II.2 ve Grafik II.3).

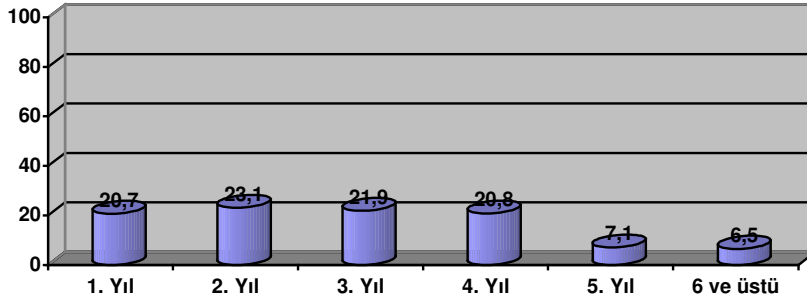
Grafik II.1. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Ulaşılmış Hedeflenen Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Grafik II.2. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Ulaşılmayı Hedeflenen Öğrencilerin Fakülte/Yüksekokullara Göre Dağılımı (%)

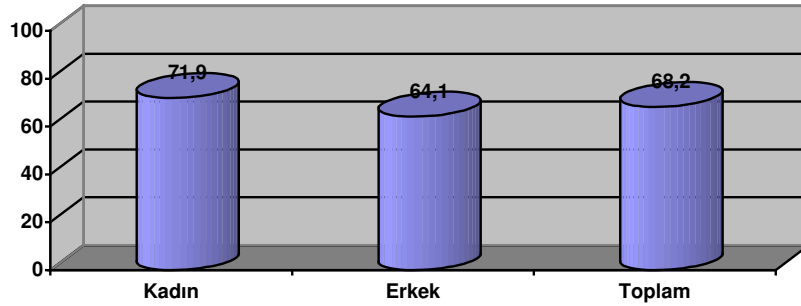

Grafik II.3. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Ulaşılmayı Hedeflenen Öğrencilerin Okulda Buldukları Yıl Sayısına Göre Dağılımı (%)

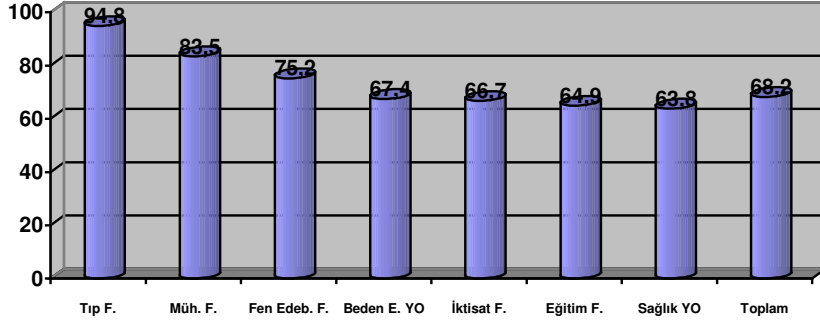
Uygulama sonunda ulaşılması hedeflenen 10715 öğrencinin 7311'ine ulaşılmıştır (ulaşma oranı: % 68.2). Uygulamaların yapıldığı ders saatlerinde sınıfta bulunamayan öğrencilerin, sadece sınavlara gelip giden ya da başka herhangi bir nedenle (ara dđnemde mezun olma, kayıt dondurma, yatay geçiş, yurtdışında başka bir programa devam etme, ölüm, kaza, vb) okula devam etmeyen ancak kaydı silinmemiş öğrenciler olması gibi nedenlerin öğrencilerin büyük çoğunluğuna ulaşılmasını engellediği düşünölmektedir. Öğrencilere cinsiyet, fakölte/yüksekokul ve öğrencinin okulda bulunduğu yıl sayısına göre ulaşma oranları Grafik II.4, Grafik II.5 ve Grafik II.6'da verilmiştir.

Grafik II.4. Cinsiyete Göre AIBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Öğrencilere Ulaşma Oranları (%)

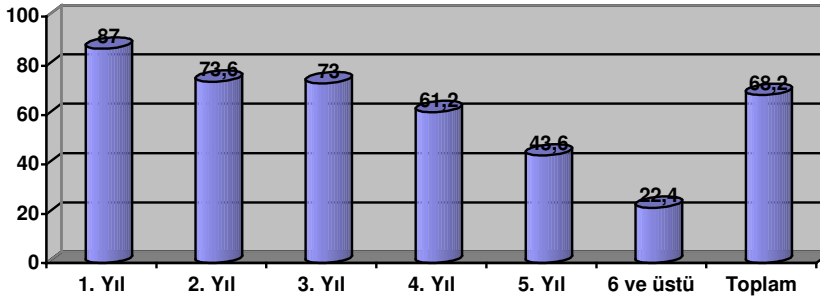
* χ^2 : 74.250, p: .00

Grafik II.5. *Fakülte/Yüksekokullara Göre AİBÜ Gököy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Öğrencilere Ulaşma Oranları (%)*

* χ^2 : 137.238, p: .00

Grafik II.6. *Öğrencinin Okulda Bulunduğu Yıl Sayısına Göre AİBÜ Gököy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Öğrencilere Ulaşma Oranları (%)*

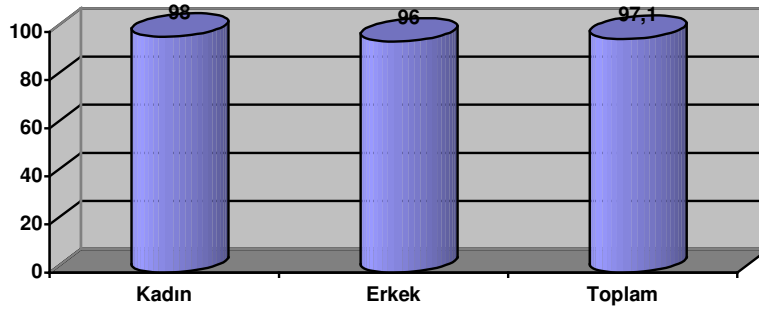
* χ^2 : 1352.900, p: .00

Ulaşılan ve ulaşılamayan öğrenciler arasında yapılan karşılaştırmalarda cinsiyete, fakülte/yüksekokullara ve okulda bulunulan yıl sayısına göre anlamlı farklılık saptanmıştır (χ^2 : 74.250, p: .00; χ^2 : 137.238, p: .00; χ^2 : 1352.900, p: .00). Bu verilere göre kız öğrencilere erkek öğrencilere göre, tıp, mühendislik-mimarlık fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi öğrencilerine diğer fakültelere göre ve ilk yıl öğrencilerine diğer yıl öğrencilerine göre daha fazla oranda ulaşılmıştır. Uygulama dersliklerde yapıldığından ulaşma oranlarının ders devamını da yansıttığı söylenebilir.

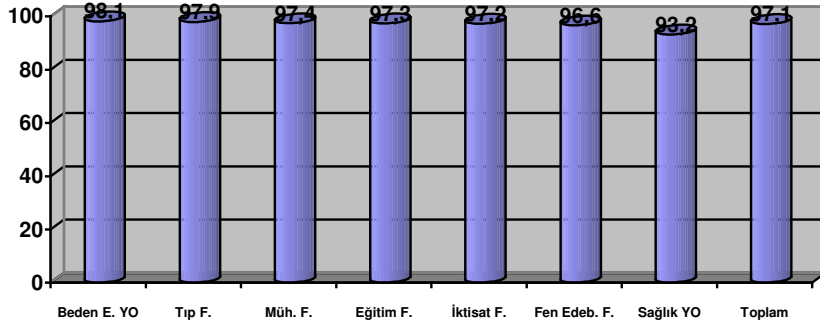
Araştırmaya katılımın gönüllü olduğu çalışmada, ulaşılmış olan 7311 öğrencinin 7101'i araştırmaya katılmayı kabul etmiştir. Reddeden 210 kişi ise, kişisel bilgilerini paylaşmayı istememe ya da zaman darlığı gibi nedenlerle araştırmaya katılmayı kabul etmemiştir.

Grafik II.7. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Ulaşılmış Öğrencilerin Cinsiyete Göre Araştırmaya Katılmayı Kabul Etme Oranları (%)

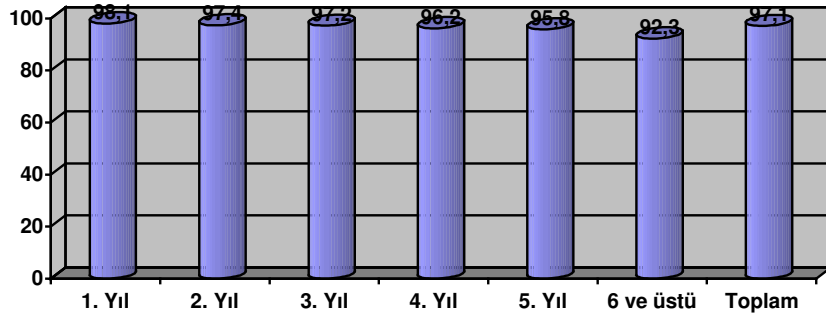
* χ^2 : 25.894, p: .00

Grafik II.8. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Ulaşılmış Öğrencilerin Fakülte/Yüksekokullara Göre Araştırmaya Katılmayı Kabul Etme Oranları (%)

* χ^2 : 8.709, p: .191

Grafik II.9. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'nda Ulaşılmış Öğrencilerin Okulda Bulunulan Yıl Sayısına Göre Araştırmaya Katılmayı Kabul Etme Oranları (%)

* χ^2 : 27.097, p: .00

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler cinsiyet, fakülte/yüksekokul ve okulda bulunulan yıl sayısı açısından karşılaştırıldıklarında kabul etmiş ve reddetmiş öğrenciler arasında fakülte/yüksekokula göre bir farklılık saptanmamışken (χ^2 : 8.709, p: .191); cinsiyet ve okulda bulunulan yıl sayısı açısından gruplar arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir (χ^2 : 25.894, p: .00; χ^2 : 27.097, p: .00). Araştırmaya katılmayı kız öğrenciler erkek öğrencilere göre ve ilk yıl öğrencileri diğerk yıl öğrencilerine göre daha fazla oranda kabul etmiş görünmektedirler. Araştırma süresince ulaşılan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 7101 kişinin tanımlayıcı özellikleri Tablo II.1, Tablo II.2 ve Tablo II.3'te sunulmuştur.

Tablo II.1. AİBÜ Göküy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'na Katılmayı Kabul Eden 7101 Öğrencinin Sosyodemografik Özellikleri

Değişkenler	Kadın (N: 3073)	Erkek (N: 4028)	Toplam (N: 7101)
<i>Yaş (15 ~ 33)</i>	20.5 (ss:1.9)	21.0 (ss:2.1)	20.7 (ss:2.0)
<i>Kardeş Sayısı (1 ~ 22)</i>	3.0 (ss:1.4)	3.4 (ss:2.0)	3.2 (ss:1.7)
<i>Kaçıncı Çocuk? (1 ~ 15)</i>	2.0 (ss:1.3)	2.4 (ss:1.7)	2.2 (ss:1.5)
<i>Ailesiyle Yaşayan (%)</i>	8.9	7.2	8.2
<i>Anne Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	4.9	13.8	8.7
Okuryazar	5.0	7.2	6.0
İlkokul	51.5	48.4	50.1
Ortaokul	12.1	9.7	11.0
Lise	18.6	14.7	16.9
Üniversite	7.9	6.2	7.2
<i>Baba Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	0.6	1.9	1.2
Okuryazar	1.1	3.8	2.2
İlkokul	30.6	35.0	32.5
Ortaokul	17.0	15.7	16.4
Lise	28.4	24.7	26.8
Üniversite	22.3	19.0	20.9
<i>Aile Aylık Gelir Düzeyi (%)</i>			
0-250 YTL	1.7	2.3	2.0
251-500 YTL	9.3	11.6	10.3
501-1000 YTL	40.3	40.9	40.7
1001-2000 YTL	36.3	33.1	34.9
2000 YTL üstü	12.2	12.0	12.1

Tablo II.2. AİBÜ Gököy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'na*Katılmayı Kabul Eden 7101 Öğrencinin Akademik Özellikleri*

Değişkenler	Kadın (N: 3073)	Erkek (N: 4028)	Toplam (N: 7101)
<i>Fakülte/Yüksekokul (%)</i>			
Eğitim F.	46.1	32.7	40.3
Fen-Edeb F.	20.5	25.2	22.5
İktisat F.	25.1	28.3	26.5
Tıp F.	1.9	2.2	2.0
Müh. F.	1.2	0.8	1.0
Spor YO.	3.1	10.8	6.5
Sağlık YO.	2.0	—	1.2
<i>Üniversitede Sene Kaybı (%)</i>	12.0	22.0	16.1
<i>Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	5.5	4.9	5.2
Oldukça	19.3	20.7	19.9
Biraz	55.5	54.8	55.2
Hiç	19.7	19.5	19.6
<i>Okuduğu Bölümü Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	30.7	23.8	27.7
Oldukça	30.0	34.4	31.9
Biraz	29.1	31.8	30.3
Hiç	10.0	10.0	10.2
<i>Okuduğu Bölüm/ Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı (%)</i>			
Kesin Bitiririm	67.7	61.8	65.2
Büyük Olasılıkla	30.2	35.0	32.2
Bitiremeyebilirim	1.7	2.9	2.2
Kesin Bitiremem	0.1	0.3	0.2
<i>Okulda Bulunulan Yıl Sayısı (1 ~ 11)</i>	2.7 (ss:1.4)	2.5 (ss:1.3)	2.6 (ss:1.3)
<i>Bölümünü Kaçınıcı Sınavında Kazandığı? (1 ~ 9)</i>	1.8 (ss:0.9)	2.0 (ss:0.9)	1.9 (ss:0.9)

Tablo II.3. AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'na Katılmayı Kabul Eden 7101 Öğrencinin Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Kadın (N: 3073)</i>	<i>Erkek (N: 4028)</i>	<i>Toplam (N: 7101)</i>
<i>Psikolog/Psikiyatru Gitmiş (%)</i>	23.4	13.9	19.3
<i>Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	13.6	7.5	11.0
<i>Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	25.7	19.4	23.0
<i>Bedensel Hastalık Sayısı (0 ~ 15)</i>	1.9 (ss:1.4)	1.1 (ss:1.1)	1.6 (ss:1.4)

AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması'na katılmayı kabul eden 7101 öğrencinin Sosyal Destek Puanı ortalaması 9.3 ve Beck Depresyon Envanteri Puanı ortalaması ise 10.4 olarak bulunmuştur.

II.ii. Çalışmanın Örnek Grubu:

AİBÜ öğrencileri arasından belirlenen çalışmanın örnek grubunu anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrenciler (katılımcı grubu), anne ve babası ayrı yaşayan öğrenciler (karşılaştırma grubu) ile anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler oluşturmaktadır.

II.ii.a. Katılımcı Grubu: Üniversiteli gençlerde yaşam olayları ve ruhsal durum ilişkisi çalışmasına katılmayı kabul eden kişilerin anne/baba kaybının olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan ve anne/baba kaybı yaşamış 494 öğrenci belirlenmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 7101 öğrencide anne ve/veya baba kaybı oranı % 7 olarak belirlenmiştir. Tablo II.4, Tablo II.5 ve Tablo II.6, anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerle ilgili tanımlayıcı özellikleri göstermektedir.

Tablo II.4. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494) Sosyodemografik Özellikleri*

Değişkenler	Kadın (N: 287)	Erkek (N: 207)	Toplam (N: 494)
<i>Yaş (17 ~ 32)</i>	21.1 (ss:2.2)	21.5 (ss:2.3)	21.3 (ss:2.3)
<i>Kardeş Sayısı (1 ~ 17)</i>	3.4 (ss:1.9)	4.0 (ss:2.5)	3.6 (ss:2.2)
<i>Kaçıncı Çocuk? (1 ~ 12)</i>	2.6 (ss:1.8)	3.4 (ss:2.4)	2.9 (ss:2.1)
<i>Ailesiyle Yaşayan (%)</i>	8.4	10.2	9.1
<i>Anne Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	9.2	18.9	13.3
Okuryazar	9.2	11.7	10.2
İlkokul	46.8	38.8	43.5
Ortaokul	13.0	10.7	12.0
Lise	15.1	14.6	14.9
Üniversite	6.7	5.3	6.1
<i>Baba Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	1.5	4.5	2.8
Okuryazar	2.6	8.5	5.1
İlkokul	33.3	38.7	35.6
Ortaokul	19.8	16.1	18.2
Lise	25.6	18.1	22.5
Üniversite	17.2	14.1	15.9
<i>Aile Aylık Gelir Düzeyi (%)</i>			
0-250 YTL	4.0	3.5	3.8
251-500 YTL	22.8	25.6	24.0
501-1000 YTL	44.6	45.2	44.8
1001-2000 YTL	22.1	19.6	21.1
2000 YTL üstü	6.5	6.0	6.3

Tablo II.5. Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494)

Akademik Özellikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Kadın (N: 287)</i>	<i>Erkek (N: 207)</i>	<i>Toplam (N: 494)</i>
<i>Fakülte/Yüksekokul (%)</i>			
Eğitim F.	45.6	35.3	41.3
Fen-Edeb F.	23.3	22.7	23.1
İktisat F.	26.8	25.6	26.3
Tıp F.	0.7	1.4	1.0
Müh. F.	—	1.0	0.4
Spor YO.	2.1	14.0	7.1
Sağlık YO.	1.4	—	0.8
<i>Üniversitede Sene Kaybı (%)</i>	15.0	22.1	16.9
<i>Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	4.5	5.4	4.9
Oldukça	20.9	22.1	21.4
Biraz	54.4	50.0	52.5
Hiç	20.2	22.5	21.2
<i>Okuduğu Bölümü Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	28.4	25.7	27.3
Oldukça	31.2	35.0	32.8
Biraz	28.1	27.2	27.7
Hiç	12.3	12.1	12.2
<i>Okuduğu Bölüm/ Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı (%)</i>			
Kesin Bitiririm	72.3	68.8	70.8
Büyük Olasılıkla	26.7	28.8	27.6
Bitiremeyebilirim	1.1	1.5	1.2
Kesin Bitiremem	—	1.0	0.4
<i>Okulda Bulunulan Yıl Sayısı (1 ~ 11)</i>	2.7 (ss:1.2)	2.9 (ss:1.5)	2.8 (ss:1.4)
<i>Bölümünü Kaçınıcı Sınavında Kazandığı? (1 ~ 8)</i>	1.9 (ss:0.9)	2.2 (ss:1.1)	2.0 (ss:1.0)

Tablo II.6. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494)*

Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Kadın (N: 287)</i>	<i>Erkek (N: 207)</i>	<i>Toplam (N: 494)</i>
<i>Psikolog/Psikiyatra Gitmiş (%)</i>	29.7	12.6	22.5
<i>Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	19.2	8.3	14.7
<i>Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	27.3	21.3	24.7
<i>Bedensel Hastalık Sayısı (0 ~ 6)</i>	1.9 (ss:1.5)	1.1 (ss:1.1)	1.6 (ss:1.4)

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerin Sosyal Destek Puanı ortalaması 9.2 ve Beck Depresyon Envanteri Puanı ortalaması ise 10.2 olarak bulunmuştur.

II.ii.b. Karşılaştırma Grubu: Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan anne/baba kaybı yaşamış 494 öğrenciye ek olarak, demografik bilgi formunda anne babasının birlikte yaşayıp yaşamadığı sorusuna göre belirlenmiş, resmen boşanmamış ancak ayrı yaşayan ebeveynlerin de ele alınması amaçlandığından, herhangi bir nedenle anne babası ayrı yaşayan 268 öğrenciden oluşan bir karşılaştırma grubu seçilmiştir. Araştırmayı kabul eden 7101 öğrencide anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin oranı % 4 olarak bulunmuştur. Bu grubun tanımlayıcı özellikleri Tablo II.7, Tablo II.8 ve Tablo II.9'da sunulmuştur.

Tablo II.7. Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268)*Sosyodemografik Özellikleri*

Değişkenler	Kadın (N: 159)	Erkek (N: 109)	Toplam (N: 268)
<i>Yaş (17 ~ 30)</i>	20.7 (ss:2.2)	20.9 (ss:2.0)	20.8 (ss:2.1)
<i>Kardeş Sayısı (1 ~ 8)</i>	2.6 (ss:1.2)	2.8 (ss:1.4)	2.7 (ss:1.3)
<i>Kaçıncı Çocuk? (1 ~ 7)</i>	1.8 (ss:1.1)	1.9 (ss:1.2)	1.9 (ss:1.1)
<i>Ailesiyle Yaşayan (%)</i>	8.8	4.6	7.1
<i>Anne Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	0.6	6.4	3.0
Okuryazar	1.9	3.7	2.6
İlkokul	37.3	37.6	37.5
Ortaokul	10.1	11.9	10.9
Lise	34.2	18.3	27.7
Üniversite	15.8	22.0	18.4
<i>Baba Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	—	—	—
Okuryazar	—	1.8	0.8
İlkokul	25.6	25.7	25.7
Ortaokul	16.0	22.0	18.5
Lise	30.8	26.6	29.1
Üniversite	27.6	23.9	26.0
<i>Aile Aylık Gelir Düzeyi (%)</i>			
0-250 YTL	2.5	2.8	2.6
251-500 YTL	10.1	11.1	10.5
501-1000 YTL	34.8	33.3	34.2
1001-2000 YTL	38.0	40.7	39.1
2000 YTL üstü	14.6	12.0	13.5

Tablo II.8. Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268)

Akademik Özellikleri

Değişkenler	Kadın (N: 159)	Erkek (N: 109)	Toplam (N: 268)
<i>Fakülte/Yüksekokul (%)</i>			
Eğitim F.	38.4	28.4	34.3
Fen-Edeb F.	21.4	27.5	23.9
İktisat F.	35.2	27.5	32.1
Tıp F.	0.6	3.7	1.9
Müh. F.	0.6	1.8	1.1
Spor YO.	1.9	11.0	5.6
Sağlık YO.	1.9	—	1.1
<i>Üniversitede Sene Kaybı (%)</i>	20.6	25.9	22.8
<i>Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	5.7	8.3	6.7
Oldukça	13.3	22.0	16.9
Biraz	55.1	56.9	55.8
Hiç	25.9	12.8	20.6
<i>Okuduğu Bölümü Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	31.6	28.7	30.5
Oldukça	28.5	32.4	30.1
Biraz	27.8	32.4	29.7
Hiç	12.0	6.5	9.8
<i>Okuduğu Bölüm/ Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı (%)</i>			
Kesin Bitiririm	74.7	65.7	71.1
Büyük Olasılıkla	22.8	31.5	26.3
Bitiremeyebilirim	2.5	1.9	2.3
Kesin Bitiremem	—	0.9	0.4
<i>Okulda Bulunulan Yıl Sayısı (1 ~ 7)</i>	2.6 (ss:1.4)	2.6 (ss:1.4)	2.6 (ss:1.4)
<i>Bölümünü Kaçınıcı Sınavında Kazandığı? (1 ~ 6)</i>	1.7 (ss:0.7)	2.1 (ss:1.1)	1.9 (ss:0.9)

Tablo II.9. *Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri*

Değişkenler	Kadın (N: 159)	Erkek (N: 109)	Toplam (N: 268)
<i>Psikolog/Psikiyatra Gitmiş (%)</i>	35.2	19.4	28.8
<i>Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	24.1	9.3	18.0
<i>Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	27.8	19.3	24.3
<i>Bedensel Hastalık Sayısı (0 ~ 9)</i>	2.0 (ss:1.5)	1.2 (ss:1.4)	1.7 (ss:1.5)

Anne ve babası ayrı yaşayan öğrencilerin Sosyal Destek Puanı ortalaması 9.3 ve Beck Depresyon Envanteri Puanı ortalaması ise 10.9 olarak bulunmuştur.

II.ii.c. Kontrol Grubu: Anne baba kaybı veya ayrılığı bulunmayan 6263 kişi içinden seçkisiz yöntemle seçilen 500 kişiden bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Kontrol grubunu oluşturan 500 öğrencinin sıra numaraları <http://www.random.org> adresinde bulunan seçkisiz atama programı ile 1 ila 6263 arasından 500 sayı tayin etme işlemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu sayılara karşılık gelen denek numarası bulunan 500 öğrenci kontrol grubuna dahil edilmiştir. Bu grubun tanımlayıcı özellikleri ise Tablo II.10, Tablo II.11 ve Tablo II.12’de sunulmuştur.

Tablo II.10. Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500)*Sosyodemografik Özellikleri*

Değişkenler	Kadın (N: 290)	Erkek (N: 210)	Toplam (N: 500)
<i>Yaş (16 ~ 33)</i>	20.3 (ss:1.9)	21.1 (ss:2.0)	20.6 (ss:2.0)
<i>Kardeş Sayısı (1 ~ 22)</i>	3.0 (ss:1.4)	3.8 (ss:2.4)	3.3 (ss:1.9)
<i>Kaçıncı Çocuk? (1 ~ 11)</i>	2.0 (ss:1.2)	2.6 (ss:1.8)	2.2 (ss:1.5)
<i>Ailesiyle Yaşayan (%)</i>	10.3	8.6	9.6
<i>Anne Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	3.8	15.8	8.8
Okuryazar	5.2	8.6	6.6
İlkokul	50.3	46.9	48.9
Ortaokul	11.0	7.7	9.6
Lise	21.4	15.3	18.8
Üniversite	8.3	5.7	7.2
<i>Baba Eğitimi (%)</i>			
Okuryazar Değil	—	0.5	0.2
Okuryazar	1.4	4.3	2.6
İlkokul	27.4	37.8	31.8
Ortaokul	17.9	15.3	16.8
Lise	29.8	23.4	27.1
Üniversite	23.5	18.7	21.5
<i>Aile Aylık Gelir Düzeyi (%)</i>			
0-250 YTL	1.4	1.9	1.6
251-500 YTL	6.6	11.9	8.8
501-1000 YTL	42.2	43.3	42.7
1001-2000 YTL	39.1	29.5	35.1
2000 YTL üstü	10.7	13.3	11.8

Tablo II.11. Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500)*Akademik Özellikleri*

Değişkenler	Kadın (N: 290)	Erkek (N: 210)	Toplam (N: 500)
<i>Fakülte/Yüksekokul (%)</i>			
Eğitim F.	52.1	30.5	43.0
Fen-Edeb F.	14.1	24.8	18.6
İktisat F.	26.2	30.5	28.0
Tıp F.	2.1	1.9	2.0
Müh. F.	1.7	0.5	1.2
Spor YO.	1.0	11.9	5.6
Sağlık YO.	2.8	—	1.6
<i>Üniversitede Sene Kaybı (%)</i>	9.0	20.2	13.7
<i>Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	3.4	5.3	4.2
Oldukça	21.0	21.1	21.0
Biraz	52.1	51.7	51.9
Hiç	23.4	22.0	22.8
<i>Okuduğu Bölümü Ne Kadar İstedigi? (%)</i>			
Çok	31.6	23.6	28.2
Oldukça	27.1	32.7	29.4
Biraz	31.3	32.7	31.9
Hiç	10.1	11.1	10.5
<i>Okuduğu Bölüm/ Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı (%)</i>			
Kesin Bitiririm	68.9	60.0	65.1
Büyük Olasılıkla	29.4	38.1	33.1
Bitiremeyebilirim	1.7	1.9	1.8
Kesin Bitiremem	—	—	—
<i>Okulda Bulunulan Yıl Sayısı (1 ~ 7)</i>	2.4 (ss:1.3)	2.6 (ss:1.5)	2.5 (ss:1.4)
<i>Bölümünü Kaçınıcı Sınavında Kazandığı? (1 ~ 6)</i>	1.9 (ss:0.9)	2.1 (ss:0.9)	2.0 (ss:0.9)

Tablo II.12. Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500)

Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışlarına İlişkin Özellikleri

Değişkenler	Kadın (N: 290)	Erkek (N: 210)	Toplam (N: 500)
<i>Psikolog/Psikiyatru Gitmiş (%)</i>	21.7	15.2	19.0
<i>Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	9.3	9.0	9.2
<i>Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	22.8	21.4	22.2
<i>Bedensel Hastalık Sayısı (0 ~ 6)</i>	1.9 (ss:1.4)	1.2 (ss:1.0)	1.6 (ss:1.3)

Anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin Sosyal Destek Puanı ortalaması 9.2 ve Beck Depresyon Envanteri Puanı ortalaması ise 10.7 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak, araştırmanın örnek grubunu; anne baba kaybı olan 494, herhangi bir nedenle anne babası ayrı yaşayan 268 ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan 500 olmak üzere toplam 1262 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan 1262 öğrencinin özellikleri ve yapılan karşılaştırma sonuçları *Bulgular* bölümünde verilecektir.

II.iii. Veri Toplama Araçları:

Araştırmada veri toplama aracı olarak AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması Demografik Bilgi Formu, Yaşam Olayları Tarama Listesi, Beck Depresyon Envanteri'ni içeren bir batarya kullanılmıştır. Araştırmada incelenen tüm değişkenler Tablo II.13'te gösterilmiştir.

Tablo II.13. Araştırmada İncelenen Değişkenler

1) Sosyodemografik Değişkenler	2) Akademik Değişkenler	3) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Değişkenler
1) Cinsiyet 2) Yaş 3) Ailesiyle Birlikte Yaşayıp Yaşamadığı 4) Kardeş Sayısı 5) Kaçınıcı Çocuk 6) Anne Eğitim Düzeyi 7) Baba Eğitim Düzeyi 8) Aile Aylık Gelir Düzeyi	1) Fakülte/Yüksekokul 2) Bölümünü Kaçınıcı Sınavında Kazandığı 3) Üniversitede Bulunduğu Yıl Sayısı 4) Üniversitede Sene Kaybı 5) Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği 6) Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği 7) Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	1) Bedensel Hastalık Sayısı 2) Psikolog/Psikiyatru Gitmiş Olma 3) Ruhsal Hastalık Öyküsü 4) Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü 5) Psikotrop Kullanım Öyküsü 6) Halen Psikotrop Kullanımı 7) Sosyal Destek Puanı 8) Dindarlık Puanı 9) Yaşam Olayı Sayısı
Kayba İlişkin Değişkenler	Anne Baba Ayrılığına İlişkin Değişkenler	Ana Sonuç Değişkeni
1) Kayıp Ebeveynin Hangisi Olduğu 2) Aynı Cinsiyette Ebeveyn Kaybı 3) Kayıp Anındaki Yaş 4) Kaybın Üzerinden Geçen Süre 5) Kaybın Türü 6) Kayıp Hayatının En Korkutucu/ Üzücü Olayı mı?	1) Ayrılık Hayatının En Korkutucu/ Üzücü Olayı mı?	1) Beck Depresyon Envanteri (BDE) Toplam Puanı

AİBÜ Gölköy Kampüsü Öğrenci Yaşam Olayları Araştırması Demografik Bilgi Formu: Bu araştırma için geliştirilmiş, Demografik, Anne Babanın Yaşadığı Ev, Eğitim, Sosyal destek ve dindarlık, İlaç/sigara/alkol kullanımı ve Genel Sağlıkla İlgili Bilgiler konularını değerlendiren 67 maddelik bir ankettir.

Yaşam Olayları Tarama Listesi: Bu araştırma için geliştirilmiş olan ve 35 maddeden oluşan 4'lü Likert ölçeği olan bir ankettir. Son bir yılda ve hayat boyu, ayrıca hem hayat boyu, hem de son bir yılda yaşam olayı olup olmadığını sorgulamaktadır. Bu anket, daha önceki araştırmalar dikkate alınarak ve Kılıç (2003b) tarafından geliştirilmiş olan Yaşam Olayları Anketi içinden araştırmanın amacına uygun bir biçimde üniversite öğrencilerinin daha sıklıkla yaşayabileceği düşünülen olumsuz yaşam olayları arasından seçilerek oluşturulmuştur. Bu süreçte üniversite öğrencileri ile çeşitli görüşmeler yapılmıştır.

Yaşam Olayları Tarama Listesinin sonunda yakın kaybı olup olmadığı, olduysa yakınlık derecesi, zamanı ve kaybın nedeni soruşturulmuştur. Kaybın türü değişkeni, kişinin yakınına kaybetme biçimine göre; yavaş/beklenen ve ani/beklenmedik olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Ani ölüme neden olmayan hastalıklar yavaş/beklenen ölümler olarak; ani ölümlerle sonuçlanan hastalıklar, cinayet, kaza veya intihar sonucu gerçekleşen ölümler ise ani/beklenmedik ölümler olarak gruplandırılmıştır.

Yaşam olaylarının etkisinin bütünsel olarak değerlendirilmesi amaçlandığından grupları oluşturmada ilgi odağı olarak kullanılan ebeveyn ayrılığı gibi olaylar değerlendirmeden çıkarılmamıştır. Bununla birlikte herhangi bir yanlıktan kaçınmak amacıyla bu olay bütünsel toplamdan çıkarıldığında da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Bu nedenlerle olayların bütünsel etkilerinin değerlendirilmesi düşünülmüş ve Yaşam Olayı Sayısı değişkeni, tüm yaşam boyunca karşılaşılan olumsuz yaşam olayları toplamı olarak belirlenmiştir. Yakın kaybı ise Yaşam Olayları Listesi'nde yer almamış; kayba ilişkin özelliklerin incelendiği ek bir madde olarak ele alınmıştır.

Yaşam olaylarının değerlendirilmesinde ikinci bir aşama olarak kayıp/ayrılık gibi olayların öğrenciler tarafından ne derece travmatik olarak yaşandığını değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu araştırmada kullanılmadığı halde deneklere uygulanan Travmatik Stres Tarama Anketi'nin (Kılıç, 2003b) bir parçası olan, deneklerin yaşadığı en üzücü/korkutucu olayın hangisi olduğu sorusu da araştırma konusuyla ilgisi nedeniyle analizlere katılmıştır. Kayıp/ayrılık yaşadığını bildirdiği halde üzücü tanımlamayan ya da kayıp/ayrılık dışında başka bir olay bildirenlerin en üzücü olay olarak kayıp/ayrılık bildirenlerle karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Beck Depresyon Envanteri: Beck ve arkadaşları tarafından 1978 yılında geliştirilmiş olan, depresyon belirtilerinin derecesinin belirlenmesini amaçlayan, 15 yaşın üzerinde ergen ve yetişkinlere uygulanabilen, yaklaşık 10-15 dakikada yanıtlanabilen bir kendini değerlendirme ölçeğidir (Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır ve maddeler depresyonun 21 belirti kategorisinin her birinde 4 seçenek halinde sıralanmıştır. Uygulama günü de dahil olmak üzere, geçirilen son hafta içinde kişinin kendini nasıl hissettiğini en iyi ifade eden cümleyi seçerek işaretlemesi istenir. Her madde 0 ile 3 arasında puan alır. Bu puanların toplanmasıyla depresyon puanı elde edilir. Alınabilecek en yüksek puan 63'tür. Toplam puanın yüksek oluşu, depresyon düzeyinin ya da şiddetinin yüksekliğini gösterir (Öner, 1997).

Envanterin Türkçeye çevrilmesi ve uyarlanması Hisli (1988, 1989) tarafından yapılmıştır. Envanterin Türkçe ve İngilizce formları, her iki dili de iyi bilen 58 kız öğrenciye uygulanmıştır. 28 kişilik bir gruba testin önce Türkçe, bir hafta sonra da İngilizce formu verilmiş; diğer 30 kişilik gruba da bu işlemin tersi yapılmıştır. İki form arasındaki korelasyon katsayıları .81 ve .73 olarak bulunmuş, Türkçe formun, İngilizce formu ile iyi bir uyuma içinde olduğuna karar verilmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997). 259 üniversite öğrencisi ile yapılan güvenilirlik çalışmasında iki yarım test güvenilirlik katsayısı .74 olarak bulunmuştur (Hisli, 1989). Hisli (1988) tarafından yapılan bir başka güvenilirlik ve geçerlik çalışmasında MMPI-D Skalası ile envanter puanları arasındaki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı psikiyatrik bir örnekleme .63, üniversite öğrencilerinden oluşan örnekleme ise .50 olarak hesaplanmıştır.

II.iv. Uygulayıcılar:

Araştırmada kullanılan ölçekler, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda çalışan iki ve İzzet Baysal Bolu Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde çalışan bir olmak üzere toplam üç psikolog tarafından uygulanmıştır.

II.v. Uygulama:

Araştırmada kullanılan batarya, kişinin kendisi tarafından yanıtlanabilen, maddelerin işaretlenmesinin yaklaşık 10-15 dakika sürdüğü ve sınıf ortamında uygulanabilen anketlerden oluşmuştur (Ek 1).

Uygulama 22.01.07 ila 23.06.07 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Araştırmada kullanılacak anketlerden oluşan batarya, hem uygulama süresinin, hem de anlaşılmasında zorluk olabilecek soruların belirlenmesi amacıyla Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı çalışanlarına uygulanmış ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Çalışma ile ilgili etik onay AİBÜ Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Etik kurul onayı dışında üniversite rektörlüğünden ve araştırmanın yürütüleceği fakülte yönetimlerinden gerekli izinler alınmıştır.

Sonraki aşamada, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan öğrencilerin listesi ile temel bilgileri alınmış ve gerekli hazırlıklar tamamlanmıştır. Daha fazla sayıda öğrenciye ulaşabilmek için daha fazla devam edilen ve dolayısıyla daha kalabalık olan sınıf ve ders saatleri göz önünde bulundurulmuş, ilgili bölümlerin öğretim üyeleri ve araştırma görevlileri ile işbirliği yapılarak uygulamalar için bir program oluşturulmuştur. Her bir sınıf için uygulama bir ders saatinde tamamlanmıştır.

Anketleri fiziksel güçlükleri nedeniyle dolduramayacak öğrencilere araştırma ekibinde bulunan psikologlar tarafından soruların okunması ve öğrencinin sözel olarak verdiği yanıtların anket kağıdına aktarılması şeklinde yardımcı olunmuştur. Sınıflarda ulaşılamayan öğrenciler için ise, özellikle sınav dönemlerinde öğrencilerin ders dışı faaliyetlerini sürdürdükleri yerlerde, öğrencilerin anketleri doldurabilecekleri bir ortam oluşturularak üç hafta boyunca uygulama yapılmıştır.

Öğrenciler tarafından doldurulan anketler toplanırken veri kaybının önlenmesi amacıyla verilen yanıtlar araştırma ekibi tarafından kontrol edilmiş; boş bırakılan ve gözden kaçırılan soruların öğrenci tarafından doldurulması istenmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen tüm öğrencilerden yazılı rıza alınmıştır. Gizliliği sağlamak amacıyla anketlere isim yazılmaması istenmiş, ancak anketlerinde psikopatolojiye işaret edebilecek herhangi bir bulguya rastlanan öğrencilere tekrar ulaşabilmek için her ankete sadece araştırma yürütücüsünün bildiği bir kod verilmiştir. Bu kodlar bu araştırmanın dışında yürütülecek olan hizmet projesi çerçevesinde öğrencilere ulaşmak amaçlı kullanılmaktadır.

II.vi. Analizler:

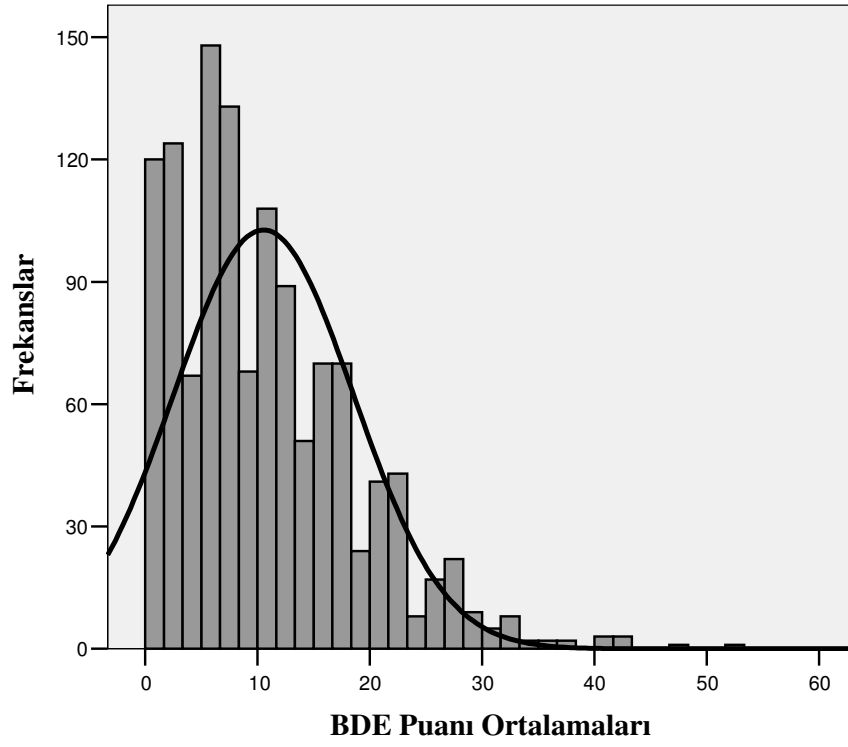
Araştırmanın verileri, Windows için SPSS 13.0 paket istatistik programı ile bu programın kullanımında deneyimli yedi lisans ve yüksek lisans öğrencisi tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veri kontrolü ve veri temizliği ise yine araştırmanın uygulayıcısı olan üç psikolog tarafından yapılmıştır. Veri kontrolü tamamlandıktan sonra araştırma amaçlarına uygun olarak toplanan verilerin bir kısmının toplamı alınmış, bir kısmı ise yeni değişkenler oluşturmak üzere dönüştürülmüştür.

Depresyonla muhtemel ilişkisi nedeniyle araştırmaya dahil edilen sosyal destek ve dindarlık değişkenleri, ilgili soruların toplanması ile elde edilen bileşik değişkenlerdir. Sosyal destek puanı, öğrencinin dertleşmek ya da fikir danışmak istediğinde ulaşabileceği kişi sayısı ile yakın arkadaş sayısı gibi sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda elde edilmiştir. Dindarlık puanı ise, kişinin din ve dindarlıkla ilgili öznel algısı ile dini pratiği ne kadar uyguladığına ilişkin sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda elde edilmiştir.

Kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu ve okulda bulunulan yıl sayısı değişkenlerinde genel dağılımdan fazla sapma gösteren az sayıda değer, analizlerin uç değerlerden etkilenmemesi için en üst değer altında gruplandırılmıştır. Kardeş sayısı ve kaçınıcı çocuk olduğu değişkenlerinin maksimum değerleri 12 ve üstü olarak ele alınırken, okulda bulunulan yıl sayısı değişkeninin maksimum değeri ise 6 yıl ve üstü olarak analizlere katılmıştır. Araştırmada sosyodemografik, akademik ve ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler başlıkları altında toplam 31 değişken incelenmiştir.

Araştırmanın ana sonuç değişkeni, sürekli bir değişken olan BDE'nin 21 maddesinin toplamından oluşan depresif belirtilerin toplam puanıdır. Araştırmanın sonuç değişkeni olan BDE maddelerinde tespit edilen eksik veri oranı % 1'in altında olduğundan, eksik maddeler ortalama değerle tamamlanarak hesaplanmıştır. BDE toplam puanı ortalamalarının yapılan analizlerde normal dağılıma uygunluk göstermediği anlaşıldığından, ortalama karşılaştırmaları ve regresyon analizlerinde BDE toplam puanına karekök dönüştürme işlemi uygulanmıştır. BDE toplam puanının karekök dönüştürme öncesi ve sonrası dağılımının normal dağılım ile karşılaştırılması Şekil II.1 ve Şekil II.2'de sunulmuştur.

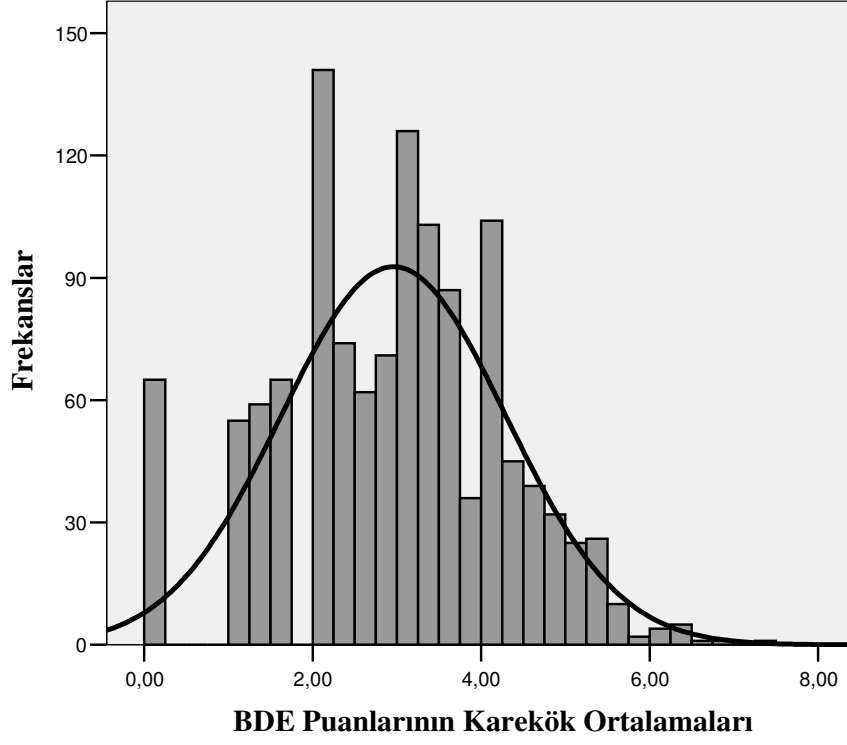
Şekil II.1. BDE Toplam Puanı Ortalamalarının Normal Dağılım ile Karşılaştırılması

* Ort: 10,5; SS: 8,019

Şekil II.2. BDE Toplam Puanının Karekök Ortalamalarının Normal Dağılım ile Karşılaştırılması

* Ort: 3,0; SS: 1,3

Sonuç değişkeni ile Tablo II.13'te verilen araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler, ikili ve çoklu grup karşılaştırmaları için t-testi ve varyans analizi, sürekli değişkenler arasındaki ilişkiler için ise Pearson Korelasyon Analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Tespit edilen anlamlı farklılıkların hangi iki değişken arasında olduğunu belirlemek için post hoc testlerinden Tukey Testi kullanılmıştır.

Ek olarak, araştırma değişkenlerinin ayrı ayrı gruplar halinde ve topluca sonuç değişkenini yordama dereceleri lineer regresyon analizleri ile araştırılmıştır. Farklı değişken gruplarının sonuç değişkenini yordama gücünü ayrı ayrı değerlendirebilmek için değişkenler dört basamakta incelenmiştir. İlk basamakta sosyodemografik değişkenler incelenirken; ikinci aşamada analizlere akademik değişkenler dahil edilmiştir. nc aşamada ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler incelenirken, ilgili gruplarda dördüncü ve son basamak olarak kayıp ya da ayrılığa ilişkin değişkenler analiz edilmiştir. Lineer regresyon analizine dahil edilen değişkenlerin incelendiği her bir basamak ayrı bir tablo halinde *Bulgular* bölümünde verilecektir (Tablo III.20, Tablo III.21, Tablo 22 ve Tablo III.23).

III. BULGULAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda ele alınan anne ve/veya baba kaybı olan 494 öğrenci *katılımcı grubunu*, herhangi bir nedenle anne babası ayrı yaşayan 268 öğrenci *karşılaştırma grubunu* ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan 500 öğrenci ise *kontrol grubunu* oluşturmuş ve incelenen örnek grubu 1262 öğrenciden oluşmuştur (Tablo III.14).

Tablo III.14. *Araştırmanın Örnek Grubu (N: 1262)*

Grup	Kadın N (%)	Erkek N (%)	Toplam N (%)
<i>Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubu</i>	287 (58.1)	207 (41.9)	494 (39.1)
<i>Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubu</i>	159 (59.3)	109 (40.7)	268 (21.2)
<i>Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubu</i>	290 (58.0)	210 (42.0)	500 (39.6)
<i>Toplam</i>	736 (58.3)	526 (41.7)	1262 (100)

Gruplara göre karşılaştırmalar yapılmadan önce, anne baba kaybı bulunan öğrencilerin kayıpla ilişkili özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Katılımcı (anne ve/veya baba kaybı bulunan) grubun kayba ilişkin özellikleri Tablo III.15'te sunulmuştur.

Tablo III.15. *Katılımcı Grubunun (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) (N: 494) Kayba İlişkin Özellikleri*

<i>Değişkenler</i>	<i>Kadın (N: 287)</i>	<i>Erkek (N: 207)</i>	<i>Toplam (N: 494)</i>
<i>Kayıp Ebeveynin Hangisi Olduğu (%)</i>			
Anne Kaybı	19.9	19.3	19.6
Baba Kaybı	77.7	77.8	77.7
Anne ve Baba Kaybı	2.4	2.9	2.6
<i>Aynı Cinsiyette Ebeveyn Kaybı (%)</i>			
Aynı Cinsiyet	19.9	77.8	44.1
Karşı Cinsiyet	77.7	19.3	53.2
<i>Kayıbın Türü (%)</i>			
Yavaş/Beklenen	42.9	43.0	42.9
Ani/Beklenmedik	57.1	57.0	57.1
<i>Kayıp Hayatının En Korkutucu/Üzücü Olayı (%)</i>	61.7	45.4	54.9
<i>Kayıp Anındaki Yaş (0 ~ 27)</i>	12.6 (ss: 6.0)	13.8 (ss: 5.8)	13.1 (ss: 5.9)
<i>Kayıbın Üzerinden Geçen Süre (1 ~ 30 yıl)</i>	8.5 (ss: 5.9)	7.8 (ss: 5.9)	8.2 (ss: 5.9)

Tablo III.15'te görüldüğü gibi, anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde ebeveyn kaybı daha çok baba kaybindan oluşmaktadır. Aynı cinsiyet ve karşı cinsiyette ebeveyn kaybı oranları anne ve baba kaybı oranı ile aynıdır. Kaybın türüne bakıldığında ise grubun % 57.1'i ebeveynini ani/beklenmedik bir şekilde kaybetmiştir. Öğrencilerin % 54.9'u ebeveyn kaybını başlarına gelen en korkutucu/üzücü olay olarak belirtmiştir. Kayıp anındaki yaş ortalaması 13.1 bulunurken, kaybın üzerinden geçen ortalama süre ise 8.2 yıl olarak bulunmuştur.

Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin, anne baba ayrılığını başlarına gelen en korkutucu/üzücü olay olarak görme oranları kadınlarda %19.5; erkeklerde %9.2 ve tüm grupta ise %15.3 olarak bulunmuştur.

III.i. Gruplar Arası Karşılaştırmalara İlişkin Bulgular:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler arasında sosyodemografik, akademik ve ruhsal durum, yardım arama davranışları ile diğer kültürel özellikleri açısından farklılıkların saptanması için ki kare ve varyans analizi ile karşılaştırma yapılmıştır. Karşılaştırma sonuçları Tablo III.16, Tablo III.17 ve Tablo III.18'de sunulmuştur.

Tablo III.16. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Gruplarının (N: 500) Sosyodemografik Özellikler Açısından Karşılaştırılması*

Sosyodemografik Özellikler	Katılımcı Grubu (N: 494)	Karşılaştırma Grubu (N: 268)	Kontrol Grubu (N: 500)	f	χ^2	p
<i>Cinsiyet (Kadın) (%)</i>	58.1	59.3	58.0		.14	.931
<i>Ailesiyle Yaşayan (%)</i>	9.6	7.1	9.6		1.42	.491
<i>Yaş (16 ~ 33)</i>	21.3 (ss: 2.3)	20.8 (ss: 2.1)	20.6 (ss: 2.0)	11.29		.000
<i>Kardeş Sayısı (1 ~ 12)</i>	3.6 (ss: 2.1)	4.1 (ss: 1.3)	3.3 (ss: 1.8)	21.20		.000
<i>Kaçıncı Çocuk (1 ~ 12)</i>	2.9 (ss: 2.1)	1.9 (ss: 1.1)	2.2 (ss: 1.5)	39.64		.000
<i>Anne Eğitimi (1: Okuryazar değil, 6: Üniversite ve üstü)</i>	3.2 (ss: 1.4)	4.1 (ss: 1.3)	3.5 (ss: 1.3)	39.63		.000
<i>Baba Eğitimi (1: Okuryazar değil, 6: Üniversite ve üstü)</i>	4.0 (ss: 1.3)	4.5 (ss: 1.2)	4.3 (ss: 1.2)	17.77		.000
<i>Aile Aylık Gelir Düzeyi (1: 0-250 YTL, 5: 2000 YTL ve üstü)</i>	3.0 (ss: 0.9)	3.5 (ss: 1.0)	3.5 (ss: 0.9)	37.51		.000

Tablo III.16’da görüldüğü gibi, katılımcı, karşılaştırma ve kontrol grupları arasında yaş, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne ve baba eğitimi ve aile aylık gelir düzeyi açılarından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Yapılan varyans analizi sonucunda saptanan anlamlı farklılığın hangi iki grup veya gruplardan kaynaklandığını anlamak için post hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre anne baba kaybı bulunan öğrencilerin yaş ortalamasının anne baba ayrılığı bulunan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Anne baba ayrılığı bulunan öğrencilerin (karşılaştırma grubu) kardeş sayısının ve anne eğitiminin hem anne baba kaybı bulunan hem de anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Kaçınıcı çocuk olduğuna bakıldığında ise, en büyük çocuk karşılaştırma grubunda, en küçük çocuk katılımcı grubunda olmak üzere, her 3 grup arasında da anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Baba eğitim düzeyi ve aile aylık gelir düzeyi anne baba kaybı bulunan öğrencilerde (katılımcı grupta) diğer iki gruptan anlamlı olarak daha düşüktür.

Tablo III.17. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Akademik Özellikler Açısından Karşılaştırılması*

Sosyodemografik Özellikler	Katılımcı Grubu (N: 494)	Karşılaştırma Grubu (N: 268)	Kontrol Grubu (N: 500)	f	χ^2	p
<i>Fakülte/Yüksekokul (%)</i>						
Eğitim F.	41.3	34.3	43.0		14.81	.252
Fen-Edeb F.	23.1	23.9	18.6			
İktisat. F.	26.3	32.1	28.0			
Tıp F.	1.0	1.9	2.0			
Müh. F.	0.4	1.1	1.2			
Spor YO.	7.1	5.6	5.6			
Sağlık YO.	0.8	1.1	1.6			
<i>Üniversitede Sene Kaybı (%)</i>	17.8	22.4	13.6		13.28	.010
<i>Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İstedigi? (1: Hiç, 4: Çok)</i>	2.1 (ss: 0.8)	2.1 (ss: 0.8)	2.1 (ss: 0.8)	0.26		.768
<i>Okuduğu Bölümü Ne Kadar İstedigi? (1: Hiç, 4: Çok)</i>	2.8 (ss: 1.0)	2.8 (ss: 1.0)	2.8 (ss: 1.0)	0.38		.684
<i>Okuduğu Bölüm/ Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı (1: Kesin Bitiremem, 4: Kesin Bitiririm)</i>	3.7 (ss: 0.5)	3.7 (ss: 0.5)	3.6 (ss: 0.5)	1.51		.221
<i>Okulda Bulunulan Yıl Sayısı (1 ~ 6)</i>	2.8 (ss: 1.3)	2.6 (ss: 1.4)	2.49 (ss: 1.3)	6.16		.002
<i>Bölümünü Kaçınıcı Sınavında Kazandığı? (1 ~ 8)</i>	2.0 (ss: 1.0)	1.9 (ss: 1.0)	2.0 (ss: 1.0)	1.61		.201

Tablo III.17’de görüldüğü gibi, anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler arasında akademik özellikler açısından yapılan karşılaştırmalarda üniversitede sene kaybı ve okulda bulunulan yıl sayısı açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Sene kaybı açısından saptanan farklılığın hangi iki grup arasında bulunduğunun belirlenmesi için ikili karşılaştırmalar yapılmış ve anne babası ayrı yaşayan öğrenciler (karşılaştırma grubu) arasında sene kaybı oranının anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere (kontrol grubu) oranla daha fazla olduğu saptanmıştır (χ^2 : 11.838; p: .003). Okulda bulunulan yıl sayısı açısından gözlenen farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için yapılan Tukey testi sonucunda ise, anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerin (katılımcı grubu) okulda bulunduğu yıl sayısı ortalamalarının anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo III.18. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayırı Yaşayan) Grubunun (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özellikleri Açısından Karşılaştırılması*

Değişkenler	Katılımcı Grubu (N: 494)	Karşılaştırma Grubu (N: 268)	Kontrol Grubu (N: 500)	f	χ^2	p
<i>Psikolog/Psikiyatra Gitmiş (%)</i>	22.5	28.8	19.0		9.68	.008
<i>Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	14.7	18.0	9.2		13.26	.001
<i>Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü (%)</i>	24.7	24.3	22.2		.94	.625
<i>Psikotrop Kullanım Öyküsü (%)</i>	15.2	19.4	12.4		6.75	.034
<i>Halen Psikotrop Kullanımı (%)</i>	3.3	4.9	2.4		3.34	.188
<i>Bedensel Hastalık Sayısı (0 ~ 6)</i>	1.6 (ss: 1.4)	1.7 (ss: 1.5)	1.6 (ss: 1.3)	.69		.500
<i>Sosyal Destek Puanı (3 ~ 12)</i>	9.2 (ss: 2.2)	9.3 (ss: 2.2)	9.2 (ss: 2.2)	.44		.645
<i>Dindarlık Puanı (3 ~ 12)</i>	6.8 (ss: 2.5)	7.2 (ss: 2.3)	6.5 (ss: 2.1)	9.65		.000
<i>Yaşam Olayı Sayısı (0 ~ 26)</i>	6.5 (ss: 3.8)	9.0 (ss: 4.5)	6.1 (ss: 3.9)	48.20		.000

Tablo III.18’de görüldüğü gibi, anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler arasında ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özellikleri açısından yapılan karşılaştırmalarda, psikolog/psikiyatra gitmiş olma, ruhsal hastalık öyküsü, psikotrop kullanım öyküsü, dindarlık puanı ve yaşam olayı sayısı açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Psikolog/psikiyatra gitmiş olma, ruhsal hastalık ve psikotrop kullanım öyküsü açısından saptanan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında farka bağlı olduğunun belirlenmesi için ki kare testi ikili gruplar arasında tekrarlanmıştır. Yapılan analizlerde; anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin psikolog/psikiyatra gitmiş olma, ruhsal hastalık öyküsü ve psikotrop kullanım öyküsü oranlarının anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla; χ^2 : 9.128, p: 003; χ^2 : 11.737, p: .001 χ^2 : 6.227, p: .013). Öğrencinin dindarlık puanı ve yaşam olayı sayısı arasındaki farkın anlamlı olmasının hangi gruplar arasında farka bağlı olduğunun saptanması için yapılan Tukey testi sonucunda anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin dindarlık puanı ve yaşam olayı sayısı ortalamalarının hem anne ve/veya baba kaybı bulunan, hem de anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo III.19. *Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubunun (N: 494), Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) ve Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) BDE Toplam Puanları* Açısından Karşılaştırılması*

<i>Değişkenler</i>	<i>Katılımcı Grubu (N: 494)</i>	<i>Karşılaştırma Grubu (N: 268)</i>	<i>Kontrol Grubu (N: 500)</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>f</i>	<i>p</i>
<i>BDE Toplam Puanı (0 ~ 7.3)</i>	2.9 (ss: 1.3)	3.0 (ss: 1.4)	3.0 (ss: 1.4)	2	.268	.765

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.19'da görüldüğü gibi, yapılan varyans analizi sonucunda anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler arasında BDE toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

III.ii. Yordama Gücü (Regresyon) Analizlerine İlişkin Bulgular:

Değişkenlerin birbirlerinden bağımsız olarak BDE Toplam puanını yordama gücünün belirlenebilmesi amacıyla lineer regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın ana sonuç değişkeni olan BDE Toplam Puanı, karekök dönüştürmesi işleminden sonra bağımlı değişken olarak regresyon analizlerine katılmıştır. Tablo III.20, Tablo III.21, Tablo III.22 ve Tablo III.23 regresyon analizine katılan diğer değişkenlerin listesini ve kodlamalarını içermektedir.

Tablo III.20. Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Sosyodemografik Özellikler) (I. Basamak)

Cinsiyet	1: Erkek, 2: Kadın
Yaş	16 – 33
Aileyle Birlikte Yaşama	0: Ailesiyle Yaşamıyor, 1: Ailesiyle Yaşıyor
Kardeş Sayısı	1 – 12
Kaçıncı Çocuk	1 – 12
Anne Eğitim Düzeyi	1: Okuryazar Değil, 2: Okuryazar, 3: İlkokul, 4: Ortaokul, 5: Lise, 6: Üniversite ve üstü
Baba Eğitim Düzeyi	1: Okuryazar Değil, 2: Okuryazar, 3: İlkokul, 4: Ortaokul, 5: Lise, 6: Üniversite ve üstü
Aile Aylık Gelir Düzeyi	1: 0-250 YTL, 2: 251-500 YTL, 3: 501-1000 YTL, 4: 1001-2000 YTL, 5: 2000 YTL üstü

Tablo III.21. Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Akademik Özellikler) (II. Basamak)

Bölümünü Kaçıncı Sınavında Kazandığı	1 – 8
Üniversitede Bulunduğu Yıl Sayısı	1 – 6
Üniversitede Sene Kaybı	0: Sene Kaybı Yok, 1: Sene Kaybı Var
Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği	1: Hiç, 2: Biraz, 3: Oldukça, 4: Çok
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	1: Hiç, 2: Biraz, 3: Oldukça, 4: Çok
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	1: Kesin Bitiremem, 2: Bitiremeyebilirim, 3: Büyük Olasılık Bitiririm, 4: Kesin Bitiririm

Tablo III.22. Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özellikler) (III. Basamak)

<i>Bedensel Hastalık Sayısı</i>	0 – 9
<i>Psikolog/Psikiyatru Gitmiş Olma</i>	1: Gitmemiş, 5: Gitmiş
<i>Ruhsal Hastalık Öyküsü</i>	1: Yok, 5: Var
<i>Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü</i>	1: Yok, 5: Var
<i>Psikotrop Kullanım Öyküsü</i>	1: Yok, 5: Var
<i>Halen Psikotrop Kullanımı</i>	1: Kullanmıyor, 5: Kullanıyor
<i>Sosyal Destek Puanı</i>	3 – 12
<i>Dindarlık Puanı</i>	3 – 12
<i>Yaşam Olayı Sayısı</i>	0 – 26

Tablo III.23. Regresyon Analizine Katılan Değişkenlerin Listesi (Kayıp ve Ayrılığa İlişkin Özellikler ve Ana Sonuç Değişkeni) (IV. Basamak)

Kayıp Ebeveynin Hangisi Olduğu	1: Anne Kaybı, 2: Baba Kaybı
Aynı Cinsiyette Ebeveyn Kaybı	1: Aynı cinsiyette ebeveyn kaybı, 2: Karşı cinsiyette ebeveyn kaybı,
Kayıp Anındaki Yaş	0 – 27*
Kayıbın Üzerinden Geçen Süre	1 – 30 yıl*
Kayıbın Türü	0: Yavaş/Beklenen, 1: Ani/Beklenmedik
Kayıp Hayatının En Korkutucu/ Üzücü Olayı mı?	0: En korkutucu/üzücü olayı olarak kaybı belirtmemiş, 1: En korkutucu/üzücü olayı olarak kaybı belirtmiş
Ayrılık Hayatının En Korkutucu/ Üzücü Olayı mı?	0: En korkutucu/üzücü olayı olarak anne baba ayrılığını belirtmemiş 1: En korkutucu/üzücü olayı olarak anne baba ayrılığını belirtmiş
Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanı	0 – 53
Beck Depresyon Envanteri Toplam Puanının Karekök Puanı	0 – 7.3
Gruplar 1	0: Anne baba kaybı bulunmayan, 1: Anne ve/veya baba kaybı bulunan
Gruplar 2	0: Anne baba ayrılığı bulunmayan, 1: Anne babası ayrı yaşayan
Gruplar 3	0: Anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan, 1: Anne baba kaybı/ayrılığı bulunan

* Kayıp Anındaki Yaş ile Kaybın Üzerinden Geçen Süre Değişkenleri Birbirleri ile çok yüksek düzeyde ilişkili olduğundan (R: -.92), regresyon analizlerine sadece Kayıp Anındaki Yaş değişkeni dahil edilmiştir.

Farklı değişken gruplarının sonuç değişkenini yordama gücünü ayrı ayrı değerlendirebilmek için yukarıdaki her bir tabloda verilen değişkenler ayrı bir basamak olarak analize katılmıştır. Tablo III.24'te anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin hepsinin bir arada incelendiği depresyon düzeyinin belirleyicilerinin saptanması için yapılan lineer regresyon analizinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo III.24. Araştırmanın Örnek Grubunu Oluşturan Öğrencilerde (N: 1262)

BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>p</i>
<i>I. Basamak</i>		.015	
Cinsiyet	.069		.025
Anne Eğitim Düzeyi	– .099		.021
<i>II. Basamak</i>		.105	
Cinsiyet	.084		.005
Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği	– .092		.005
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .114		.000
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .231		.000
<i>III. Basamak</i>		.294	
Cinsiyet	.061		.035
Anne Eğitim Düzeyi	– .095		.011
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .093		.001
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .154		.000
Bedensel Hastalık Sayısı	.109		.000
Ruhsal Hastalık Öyküsü	.086		.020
Sosyal Destek Puanı	– .219		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.236		.000
<i>IV. Basamak</i>		.298	
Cinsiyet	.066		.024
Anne Eğitim Düzeyi	– .082		.031
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .094		.001
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .151		.000
Bedensel Hastalık Sayısı	.105		.000
Ruhsal Hastalık Öyküsü	.092		.013
Sosyal Destek Puanı	– .217		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.255		.000
Anne Baba Ayrılığı	– .076		.011

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.24'te görüldüğü gibi, sosyodemografik değişkenlerin analize katıldığı ilk basamakta depresyonun belirleyicileri olarak kız öğrenci olmak ve düşük anne eğitimi bulunmuştur. İkinci basamakta ise akademik değişkenler de analize dahil edilmiştir ve buradaki belirleyiciler ise yine kız öğrenci olmak, okuduğu üniversite ve bölümü istememek ve üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek olarak bulunmuştur. Üçüncü basamakta ise ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler analize dahil edilmiş ve kız öğrenci olmak, anne eğitim düzeyinin düşüklüğü, okuduğu bölümü istememek, üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek, bedensel hastalık sayısı, ruhsal hastalık öyküsünün varlığı, sosyal destek azlığı ve yaşam olayı sayısı depresyon düzeyinin yordayıcıları olarak bulunmuştur. Son basamakta ise kontrol, katılımcı ya da karşılaştırma grubuna ait olmanın depresyonu belirleyip belirlemediğini saptamak için bu değişkenin de analizlere katılması ile bir önceki basamakta bulunan değişkenlere ek olarak kontrol grubunda bulunmanın (anne baba ayrılığı bulunmaması) depresyon düzeyini yordadığı gözlenmiştir.

Tüm grubun incelenmesine ek olarak, anne ve/veya baba ayrılığı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde depresyon düzeyinin belirleyicilerinin saptanabilmesi için lineer regresyon analizi ayrı ayrı yürütülmüştür. Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde (katılımcı grubu) depresyon düzeyinin belirleyicileri Tablo III.25'te sunulmuştur.

Tablo III.25. Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan Öğrencilerde (N: 494) BDE

Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>Beta</i>
<i>I. Basamak</i>		.014	
<i>II. Basamak</i>		.113	
Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği	– .161		.004
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .200		.000
<i>III. Basamak</i>		.320	
Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği	– .107		.032
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .126		.005
Bedensel Hastalık Sayısı	.141		.004
Ruhsal Hastalık Öyküsü	.126		.040
Sosyal Destek Puanı	– .223		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.217		.000
<i>IV. Basamak</i>		.338	
Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği	– .106		.035
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .130		.004
Bedensel Hastalık Sayısı	.134		.006
Ruhsal Hastalık Öyküsü	.130		.035
Sosyal Destek Puanı	– .225		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.220		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.25'te görüldüğü gibi, anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde depresyon düzeyinin belirleyicilerine bakıldığında sosyodemografik değişkenlerin değerlendirildiği ilk aşamada herhangi bir belirleyici bulunmamıştır. Akademik değişkenlerin katıldığı ikinci aşamada ise, okuduğu üniversiteyi istememe ve üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek depresyonun belirleyicileri olarak bulunmuştur. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenlerin analize katıldığı üçüncü aşamada ise belirleyici bulunan akademik değişkenlere ek olarak bedensel hastalık sayısı, ruhsal hastalık öyküsü ve yaşam olayı sayısı ile sosyal destek azlığı yordayıcı değişkenler arasında yer almıştır. Kayba ilişkin değişkenlerin eklendiği son aşamada ise bir önceki aşamada belirleyici bulunan değişkenler dışında kayıpla ilgili herhangi bir değişken depresyonun belirleyicisi olarak saptanmamıştır.

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilere ek olarak anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde depresyon düzeyinin belirleyicilerinin bulunması için yürütülen lineer regresyon analizi sonuçları ise Tablo III.26'da verilmiştir.

Tablo III.26. Anne Babası Ayrı Yaşayan Öğrencilerde (N: 268) BDE Toplam

Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>Beta</i>
I. Basamak			
Cinsiyet	.131	.052	.047
II. Basamak		.172	
Cinsiyet	.142		.028
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .194		.005
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .261		.000
III. Basamak		.378	
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .229		.000
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .129		.036
Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü	.130		.036
Sosyal Destek Puanı	– .153		.010
Yaşam Olayı Sayısı	.249		.000
IV. Basamak		.378	
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .229		.000
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .129		.036
Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü	.129		.037
Sosyal Destek Puanı	– .153		.010
Yaşam Olayı Sayısı	.249		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.26’da görüldüğü gibi, anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde (karşılaştırma grubu) sosyodemografik değişkenlerin ele alındığı ilk basamakta kız öğrenci olmak depresyon düzeyinin belirleyicisi olarak bulunmuştur. Akademik değişkenler analize katıldığında ise yine kız öğrenci olmak belirleyici olmaya devam etmiş; ek olarak okuduğu bölümü az istemek ve üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek depresyonun belirleyicileri olarak bulunmuştur. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenlerin analize dahil edildiği üçüncü aşamada ise, cinsiyet belirleyici özelliğini yitirmiş, okuduğu bölümü az istemek ve üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek hala belirleyiciliğini korumuş ve bunlara ailede ruhsal hastalık öyküsü, sosyal destek azlığı ve yaşam olayı sayısı belirleyici özellik göstermiştir. Anne baba ayrılığını hayatının en korkutucu/üzücü olayı olarak görmek son basamakta analizlere dahil edildiğinde bu değişken belirleyici olarak saptanmamış, bir önceki aşamada bulunan belirleyiciler, bu özelliklerini korumuşlardır.

Son olarak aynı analizler, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde tekrarlanmış ve bu analizlerin sonuçları Tablo III.27’de gösterilmiştir.

Tablo III.27. Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan Öğrencilerde (N: 500) BDE

Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>p</i>
<i>I. Basamak</i>		.038	
Anne Eğitim Düzeyi	– .128		.043
Aile Aylık Gelir Düzeyi	– .131		.011
<i>II. Basamak</i>		.124	
Aile Aylık Gelir Düzeyi	– .151		.003
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .238		.000
<i>III. Basamak</i>		.326	
Ailesiyle Birlikte Yaşayıp Yaşamadığı	– .104		.012
Aile Aylık Gelir Düzeyi	– .123		.007
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .198		.000
Sosyal Destek Puanı	– .250		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.304		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.27’de görüldüğü gibi, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde (kontrol grubu), sosyodemografik değişkenlerin ele alındığı ilk aşamada anne eğitim düzeyinin ve aile aylık gelir düzeyinin düşük olması depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak bulunmuştur. Akademik değişkenlerin dahil edildiği ikinci aşamada ise anne eğitim düzeyi anlamlılığını kaybetmiş; aile aylık gelir düzeyinin düşük olmasına ek olarak üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek belirleyici olarak bulunmuştur. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenlerin analize dahil edildiği üçüncü aşamada ise sosyodemografik değişkenlerden öğrencinin ailesi ile birlikte yaşamaması ve aile aylık gelir düzeyinin düşük olması, akademik değişkenlerden üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek ve son olarak da sosyal destek azlığı ile yaşam olayı sayısı depresyon düzeyinin belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Depresyon düzeyinin belirleyicilerinin incelenmesine ek olarak, anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin BDE maddelerinin yanıtlanmasında farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için BDE maddeleri arasında varyans analizi ile karşılaştırma yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda anne ve/veya baba kaybı bulunan ve anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin BDE maddelerinde yanıtları açısından herhangi bir farklılık gözlenmemiştir (Ek 2). Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrenciler, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler ile karşılaştırıldıklarında BDE'nin intihar düşüncelerini sorgulayan 9. maddesinde daha yüksek puan aldıkları (t: -1.967; p: .049); dış görünüm ile ilgili bilişleri sorgulayan 14. madde ile eskisi kadar iyi çalışabilme/iş yapabilme durumunu sorgulayan 15. maddede ise daha düşük puan aldıkları (sırasıyla t: 2.299, p: .022; t: 2.356, p: .019) gözlenmiştir. Anne babası ayrı yaşayan öğrenciler, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler ile karşılaştırıldıklarında ise anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin intihar düşüncelerini sorgulayan 9. maddesinde daha yüksek puan aldıkları (t: -3.082; p: .002) ve dış görünüm ile ilgili bilişleri sorgulayan 14. maddede ise daha düşük puan aldıkları (t: 2.187; p: .029) saptanmıştır.

Öğrencilere ulaşma oranlarında cinsiyet ve okulda bulunulan yıl sayısı açısından farklılık gözlenmiş olduğundan regresyon analizleri bu değişkenleri temel alarak tekrarlanmıştır. Yukarıda tanımlanan regresyon analizleri kız ve erkek öğrencilerde, daha sonra okulda bulunduğu yıl sayısı 2 yıl veya daha az olanlarla daha çok olanlarda ayrı ayrı yapılmıştır. Cinsiyete göre yapılan lineer regresyon analizinin sonuçları Tablo III.28 ve Tablo III.29'da verilmiştir.

Tablo III.28. Kız Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>p</i>
<i>I. Basamak</i>		.015	
<i>II. Basamak</i>		.105	
Okuduğu Üniversiteyi Ne Kadar İsteddiği	– .111		.010
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .231		.000
<i>III. Basamak</i>		.285	
Kaçıncı Çocuk Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	.110		.038
Bedensel Hastalık Sayısı	– .180		.000
Ruhsal Hastalık Öyküsü	.097		.008
Sosyal Destek Puanı	.122		.015
Yaşam Olayı Sayısı	– .213		.000
	.216		.000
<i>IV. Basamak</i>		.290	
Kaçıncı Çocuk Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	.120		.025
Bedensel Hastalık Sayısı	– .175		.000
Ruhsal Hastalık Öyküsü	.090		.013
Sosyal Destek Puanı	.135		.008
Yaşam Olayı Sayısı	– .210		.000
	.233		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.28’de görüldüğü gibi, kız öğrencilerde depresyon düzeyinin belirleyicilerinin saptanmasının amaçlandığı lineer regresyon analizi sonucunda, sosyodemografik değişkenlerin katıldığı ilk aşamada belirleyici bir değişken saptanamamıştır. Akademik değişkenlerin de dahil edildiği ikinci basamakta ise okuduğu üniversiteyi ve bölümü istememek ile mezun olma olasılığını düşük görmek depresyonun belirleyicileri olarak bulunmuştur. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler analize katıldığında öğrencinin kaçınıcı çocuk olduğu belirleyici hale gelmiştir. Daha küçük çocuk olmak depresyon puanını belirliyor görünmektedir. Ek olarak, üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek, bedensel hastalık sayısı, ruhsal hastalık öyküsü, sosyal destek azlığı ve yaşam olayı sayısı BDE toplam puanı belirleyicileri arasında yer almaktadır. Katılımcı, karşılaştırma ya da kontrol grubuna ait olma son aşamada analize dahil edildiğinde ise belirleyiciler arasında bir değişiklik olmamıştır.

Tablo III.29’da ise erkek öğrencilerde BDE toplam puanı belirleyicilerinin araştırıldığı lineer regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo III.29. Erkek Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>p</i>
I. Basamak Anne Eğitim Düzeyi	– .177	.022	.010
II. Basamak Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .155	.126	.001
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .245		.000
III. Basamak Anne Eğitim Düzeyi	– .123	.335	.039
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .114		.009
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .139		.001
Bedensel Hastalık Sayısı	.119		.006
Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü	.090		.040
Sosyal Destek Puanı	– .230		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.247		.000
IV. Basamak Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .112	.337	.010
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .136		.001
Bedensel Hastalık Sayısı	.118		.006
Ailede Ruhsal Hastalık Öyküsü	.088		.045
Sosyal Destek Puanı	– .228		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.264		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.29’da görüldüğü gibi, erkek öğrencilerde, sosyodemografik değişkenlerin incelendiği ilk basamakta anne eğitim düzeyinin düşük olması depresyon düzeyinin belirleyicisi olarak bulunmuştur. Akademik değişkenlerin dahil edildiği ikinci aşamada ise, okuduğu bölümü istememek ve üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek belirleyici olarak saptanmıştır. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler analize katıldığında ise belirleyici bulunan sosyodemografik ve akademik değişkenlere ek olarak, bedensel hastalık ve yaşam olayı sayısı, ailede ruhsal hastalık öyküsünün bulunması ve sosyal destek puanının düşük olması belirleyici olarak bulunmuştur. Gruplara ait olmanın katıldığı son aşamada ise belirleyiciler arasında bir değişiklik gözlenmemiştir.

Sonuç olarak, kızlarla erkekler arasında; kız öğrencilerde küçük çocuk olmak, erkek öğrencilerde ise anne eğitim düzeyinin yüksek olması ile ailede ruhsal hastalık öyküsünün depresyonun belirleyicileri arasında yer almaları açısından farklılık göze çarpmaktadır.

Ulaşma oranlarında okulda bulunulan yıl sayısında gözlenen farklılığa bağlı olarak anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne ve babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler, okulda bulunduğu yıl sayısı iki yıl veya daha az ve daha çok olmak üzere ikiye ayrılmış ve lineer regresyon analizi tekrarlanmıştır. Yapılan analiz sonuçları Tablo III.30 ve Tablo III.31’de gösterilmiştir.

Tablo III.30. Okulda Bulunduğu Yıl Sayısı İki Yıl veya Daha Az Olan Öğrencilerde

BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>p</i>
<i>I. Basamak</i>		.016	
<i>II. Basamak</i>		.103	
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .116		.012
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .228		.000
<i>III. Basamak</i>		.262	
Cinsiyet	.099		.025
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .129		.002
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .144		.000
Sosyal Destek Puanı	– .199		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.271		.000
<i>IV. Basamak</i>		.265	
Cinsiyet	.105		.019
Okuduğu Bölümü Ne Kadar İsteddiği	– .130		.002
Üniversiteden Mezun Olma Olasılığı	– .141		.000
Sosyal Destek Puanı	– .200		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.280		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.30’da görüldüğü gibi, ilk iki yıl öğrencilerinde, sosyodemografik değişkenlerin incelendiği ilk basamakta herhangi bir değişken belirleyici olarak tespit edilmemiştir. Akademik değişkenlerin dahil edildiği ikinci aşamada ise, okuduğu bölümü istememek ve üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek yine belirleyici olarak saptanmıştır. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler analize katıldığında ise belirleyici bulunan akademik değişkenlere ek olarak, kız öğrenci olmak, sosyal destek puanının düşük olması ve yaşam olayı sayısı belirleyici olarak bulunmuştur. Gruplara ait olmanın katıldığı son aşamada ise belirleyiciler arasında bir değişiklik gözlenmemiştir.

Okulda bulunduğu yıl sayısı ikiden fazla olan öğrencilerde depresyon düzeyinin belirleyicilerinin saptanması için yapılan lineer regresyon analizi sonuçları ise Tablo III.31’de verilmiştir.

Tablo III.31. Okulda Bulunduğu Yıl Sayısı İki Yıldan Çok Olan Öğrencilerde BDE Toplam Puanı* Belirleyicileri

<i>Belirleyici Değişkenler</i>	<i>BDE Toplam Puanı</i>		
	<i>Beta</i>	<i>R²</i>	<i>p</i>
<i>I. Basamak</i>		.034	
Cinsiyet	.083		.050
Kaçıncı Çocuk	.137		.049
Anne Eğitim Düzeyi	– .180		.004
Baba Eğitim Düzeyi	.128		.022
<i>II. Basamak</i>		.128	
Cinsiyet	.096		.019
Anne Eğitim Düzeyi	– .125		.035
Okuduğu Üniversiteyi			
Ne Kadar İsteddiği	– .100		.028
Okuduğu Bölümü Ne			
Kadar İsteddiği	– .093		.038
Üniversiteden Mezun			
Olma Olasılığı	– .236		.000
<i>III. Basamak</i>		.356	
Kaçıncı Çocuk	.160		.006
Anne Eğitim Düzeyi	– .131		.012
Üniversiteden Mezun			
Olma Olasılığı	– .165		.000
Bedensel Hastalık			
Sayısı	.130		.001
Sosyal Destek Puanı	– .245		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.208		.000
<i>IV. Basamak</i>		.364	
Kardeş Sayısı	– .131		.035
Kaçıncı Çocuk	.172		.004
Anne Eğitim Düzeyi	– .109		.039
Üniversiteden Mezun			
Olma Olasılığı	– .159		.000
Bedensel Hastalık			
Sayısı	.123		.002
Sosyal Destek Puanı	– .241		.000
Yaşam Olayı Sayısı	.235		.000

* BDE Toplam Puanları için karekök dönüştürme işlemi yapılmıştır.

Tablo III.31’de görüldüğü gibi, okulda bulunduğu yıl sayısı iki yıldan çok olan öğrencilerde, sosyodemografik değişkenlerin incelendiği ilk basamakta kız öğrenci olmak, daha küçük çocuk olmak, anne eğitim düzeyinin düşük olması ile baba eğitim düzeyinin yüksek olması depresyon düzeyinin belirleyicisi olarak bulunmuştur. Akademik değişkenlerin dahil edildiği ikinci aşamada ise, kaçınıcı çocuk olduğu ve baba eğitim düzeyi anlamlılığını yitirmiş; okuduğu üniversiteyi ve bölümü istememek ile üniversiteden mezun olma olasılığını düşük görmek belirleyici olarak saptanmıştır. Ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenler analize katıldığında ise anne eğitim düzeyinin düşük olmasına ek olarak, küçük çocuk olmak yeniden belirleyici özelliği kazanmış; ek olarak, bedensel hastalık ve yaşam olayı sayısı ve sosyal destek puanının düşük olması belirleyici olarak bulunmuştur. Gruplara ait olmanın katıldığı son aşamada ise kardeş sayısının az olması depresyonun belirleyicileri arasına katılmıştır.

Böylece eski ve yeni öğrenciler arasında, okulda bulunduğu yıl sayısı ikiden fazla olan öğrencilerin depresyon puanlarının küçük çocuk olmak, anne eğitim düzeyinin yüksek olması ve bedensel hastalık sayısı tarafından belirleniyor olması açısından farklılık gözlenmiştir.

IV. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, anne ve/veya baba kaybı/ayrılığı gibi yaşam olaylarının depresyon düzeylerine etkisi üzerine yapılmış olan çalışmaların bulguları da göz önünde bulundurularak tartışılacaktır.

IV.i. Kayıpla İlgili Özellikler:

Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğunun babasını kaybetmiş olduğu saptanmıştır. Ülkemizde çocukların kaçının ebeveyn kaybı yaşadığına dair istatistikler bulunmasa da, 25-50 yaş arası yetişkinlerin çocukların ebeveynlerinin büyük bir çoğunluğunu oluşturduğu varsayılabılır. ABD'deki 2004 yılında ilgili yaşlar arası ölüm oranlarına bakıldığında erkeklerde bu oranın kadınlara göre % 40 daha fazla olduğu; ülkemizde ise 2005 yılında söz konusu yaşlar arasında erkeklerin ölüm oranlarının kadınlara göre iki kat fazla olduğu görülmektedir (Arialdi ve ark, 2007; Türkiye İstatistik Kurumu, 2007). Bu durum, bu çalışmanın anne ve/veya baba kaybı bulunan grupta baba kaybının fazla olması ile uyumlu görünmektedir. Gutierrez'in (1999) ebeveyn kaybı bulunan 25 çocuğu incelediği çalışmasında da baba kaybı bulunan çocuklar çoğunluktadır (18 baba kaybı). Aynı cinsiyette ebeveyn kaybı (baba kaybı daha fazla saptanmış olduğu için) erkek öğrencilerde daha fazla rastlanmıştır.

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde kaybın türüne bakıldığında öğrencilerin %57.1'inin ebeveynlerini beklenmedik bir şekilde kaybettikleri gözlenmiştir. ABD'deki ve ülkemizdeki ölüm nedeni oranları incelendiğinde, kalp ve damar hastalıklarının ölüm nedenlerinin büyük bölümünü oluşturduğu gözlenmektedir (Arialdi ve ark, 2007; Türkiye İstatistik Kurumu, 2007). Bu durum, bu araştırma grubunda da gözlenen kayıp türünün beklenmedik/ani olması ile uyumlu görünmektedir.

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilere hayatlarındaki en korkutucu/üzücü olayları sorulduğunda grubun yarısının kaybı hayatının en korkutucu/üzücü olayı olarak gördüğü saptanmıştır. Kız ve erkek öğrencilerde de bu oranın hemen hemen aynı olduğu gözlenmektedir. Grubun neredeyse yarısının olayı en korkutucu/üzücü olarak görmesi önemlidir ve ebeveyn kaybının cinsiyetten bağımsız bir biçimde, çocuklukta ortaya çıkabilecek en olumsuz yaşam olaylarından biri olduğu fikrini güçlendirmektedir (Haine ve ark. 2006). Öğrencilerin diğer yarısının, en olumsuz yaşam olaylarından biri olan bu olayı en korkutucu/üzücü olay olarak görmemeleri üzerinde durulması gereken bir bulgudur. Bu durum, kaybın üzerinde geçen zaman ya da travmatik olaylar veya yaşam olaylarının yarattığı ruhsal değişim ve etkilere bağlı olabileceği gibi, ebeveyn ile olumlu ilişki, sosyal destek ya da kayba bağlı atıflar gibi bilişsel değişkenlere de bağlı olabilir. Ek olarak, bu çalışmada yer alan en korkutucu/üzücü olay tanımlamasının, ruhsal travma tanımında yer alan korku, dehşet, çaresizlik içeren öznel tepkilerin değerlendirilmesi açısından yetersiz kalması ya da örtüşmemesi söz konusu olabilir. Öznel algının, özellikle de kayıp gibi travmatik bir olay sonrasında gözlenen tepkilerde önemli olduğu bilinmektedir (Weiss, 2004). Bu ve benzeri çalışmalarda, kayba ilişkin özlem duyma, arama,

yalnızlık gibi öznel tepkiler, bilişsel tepkilerin niteliği, başa çıkma, sosyal destek algısı, ebeveynin rolü ve ebeveyn ile ilişkinin niteliği, travma sonrası büyüme, yaşam olaylarının etkileri gibi özelliklerin geriye dönük olarak incelendiği derinlemesine görüşme yapılan araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu araştırmada ebeveyn kaybı anındaki yaş ortalaması ergenlik başlangıcı sayılan 13.1 olarak bulunmuştur. Mireault ve Bond (1992) yine üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada bu süreyi 11.49 olarak, Mack (2001) ise benzer bir çalışmada bu ortalamayı 9.97 olarak bildirmiştir. Bu araştırmada kayıptan bu yana geçen süre ortalamaları ise 8.2 yıl olarak bulunurken; benzer bir çalışmada bu süre 8.3 yıl olarak bildirilmiştir (Mireault ve Bond, 1992). Dönemsel özellik olarak bakıldığında, anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerin ergenlik başlangıcında böyle bir kayıp yaşaması dönemin kimlik gelişimi açısından önemi nedeniyle kayıptan daha olumsuz etkilenmelerine yol açabilir.

Sonuç olarak, öğrencilerin ebeveyn kaybını daha çok ergenlik döneminin başında yaşadığı, ebeveyn kaybının daha çok baba kaybindan oluştuğu, kayıpların yarısından fazlasının beklenmedik olduğu ve ebeveyn kaybı bulunan öğrencilerin yarısından çoğunun kaybı hayatının en korkutucu/üzücü olayı olarak belirttiği görülmektedir. Bu bilgilerin üniversite öncesinde geliştirilecek koruyucu ruh sağlığı çalışmaları açısından da önemi açıktır.

IV.ii. Sosyodemografik Özelliklerle İlgili Bulguların Yorumlanması:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin sosyodemografik özellikler açısından karşılaştırılmaları sonucunda yaş, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne ve baba eğitimi ve aile aylık gelir düzeyi açılarından anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Anne baba kaybı bulunan öğrencilerin yaş ortalamasının anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Mack (2001) de aynı farklılığı incelediği gruplar arasında saptamıştır. Anne baba kaybı bulunan öğrencilerin yaş ortalamasının daha yüksek olması, ebeveynlerinin de daha yaşlı olması ve ölümlerle karşılaşma ihtimallerinin artmaları ile ilişkili de olabilir.

Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin (karşılaştırma grubu) kardeş sayısının hem anne baba kaybı bulunan hem de anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Kaçınıcı çocuk olduğuna bakıldığında ise, en büyük çocuk karşılaştırma grubunda, en küçük çocuk katılımcı grubunda olmak üzere, her üç grup arasında da anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Bu durum, anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin üvey anne ya da babalarından olan üvey kardeşlerini de belirtmiş olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin (karşılaştırma grubu) anne ve baba eğitim düzeyi hem anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan hem de anne baba kaybı bulunan öğrencilere oranla anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum boşanmanın daha çok yüksek eğitilmiş kişilerde gözleniyor olmasıyla açıklanabilir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2007). En düşük eğitim düzeyine ise anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde rastlanmıştır. Mack'in (2001) çalışmasında da anne eğitim düzeyinin en düşük olduğu grup anne baba kaybı bulunan grup olarak bulunmuştur. En düşük aile aylık gelir düzeyi de anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde bulunmuştur. Kaybedilen ebeveyn özellikle de baba olduğunda ciddi bir gelir kaybı ile beraberinde yaşam standartlarının düşmesi beklenebilir (Maier ve Lachman, 2000; Amato, 1991). Bu çalışmadaki ebeveyn kaybı da daha çok baba kaybindan oluşmaktadır. Bunun nedeni anne ve/veya baba kaybı bulunan grupta düşük eğitime ya da düşük gelir düzeyine rastlanmasından ziyade düşük eğitimin ve düşük gelir düzeyinin kaybı ortaya çıkaran nedenler için ortam hazırlaması olabilir. Örneğin, düşük eğitim, daha kötü sosyal güvence ve daha düşük gelir düzeyine yol açıyor ve bu nedenle de kayba neden olabilecek daha kötü yaşam koşullarını hazırlıyor olabilir (Maier ve Lachman, 2000). Bunun yanı sıra yoksulluk ve yoksunluk doğrudan ya da dolaylı olarak travmatik olaylarla karşılaşma riskini artırıp bu olayların etkilerinin artmasına ve sürmesine yol açıyor olabilir (Wadsworth ve ark. 2005).

IV.iii. Akademik Özelliklerle İlgili Bulguların Yorumlanması:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin akademik özellikler açısından karşılaştırılmaları sonucunda sene kaybı ve okulda bulunulan yıl sayısı açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Üniversitede herhangi bir nedenle sene kaybı bulunması incelendiğinde, en fazla sene kaybı oranına anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde rastlanmıştır. Amato (1991) anne baba ayrılığı bulunan öğrencilerin akademik başarılarının daha düşük olabileceğini ileri sürmüştür. Bunun sebebi; evdeki ebeveyn kaybına bağlı olarak bireyin ödevlerini yaparken danışmanlıkta ulaşabileceği kaynakların azalması ve/veya evde rol değişmesine bağlı olarak kendisine düşen sorumlulukların artması nedeniyle ders çalışabilecek zamanı bulamaması ve/veya boşanma ile birlikte aile içinde gözlenebilecek çatışmalar nedeniyle öğrencinin derslerinde konsantre olamaması ve performans gösterememesi olabilir.

Okulda bulunulan yıl sayısına bakıldığında, en yüksek ortalama anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde saptanmıştır. Anne ve/veya baba kaybı yaşamış öğrencilerin daha büyük sınıfta olması, bu öğrencilerin daha yaşlı olmasından ve daha yaşlı olmasının da üniversiteye daha geç başlaması ile ilişkili olabilir. Her ne kadar gruplar arasında bölümünü kazanmadan önce girdiği sınav sayısı açısından bir fark gözlenmemişse de, üniversiteye daha geç başlama, burada ele alınmamış daha önceki okul hayatındaki sene kayıplarıyla ilişkili olabilir. Ebeveyn kaybının düşük okul başarısına yol açabileceği bilindiğinden (Dowdney, 2000), bireyin tüm akademik hayatındaki başarısının incelendiği araştırmaların bu farklılığa açıklık getireceği açıktır.

IV.iv. Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özelliklerle İlgili Bulguların Yorumlanması:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrenciler ruhsal durum, yardım arama davranışları ve diğer kültürel özellikler açısından karşılaştırıldıklarında psikolog/psikiyatru gitmiş olma, ruhsal hastalık öyküsü, psikotrop kullanım öyküsü, dindarlık puanı ve yaşam olayı sayısı açılarından anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Psikolog/psikiyatru gitmiş olma, ruhsal hastalık öyküsü ve psikotrop kullanım öyküsü oranları anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde en fazla, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde en az gözlenmiştir. Boşanmayı da ortaya çıkaran aile içi çatışmalar anne babası ayrı yaşayan grupta daha fazla etkili olmuş olabilir (Amato, 1991). Anne baba ayrılığının kendisi de ruhsal sorunlara yol açabileceğinden (Maier ve Lachman, 2000), ruhsal durum ve yardım arama ile ilgili bu tablonun gözlenmesi şaşırtıcı değildir. Bu tabloyu ortaya çıkaran bir başka neden de aile içi yaşanan ruhsal sorunların damgalanmaya ilişkin düşünce ve inançları değiştirmesi ve buna bağlı olarak anne baba ayrılığı bulunan bireylerin daha kolay yardım aramaları olabilir.

En yüksek dindarlık puanına anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde rastlanmış olması ilginçtir. Her ne kadar dindarlık ve depresyon ilişkisinde çelişkili sonuçlar olsa da (Eliassen ve ark. 2005; Stroebe, 2004), bu durum öğrencilerin içinde buldukları durumla, örneğin olumsuz bir yaşam olayı sayılabilecek aile içi çatışmalarla başa çıkma stratejilerinin daha fazla dindarlık ile ilişkili olmasının sonucunda ortaya çıkıyor olabilir (Lesniak ve ark. 2006; Tedeschi ve Calhoun, 2004; Plante ve ark. 2001). Ancak bu çalışmada diğer başa çıkma yöntemleri incelenmediğinden, dindarlık algısının anne babayı birleştirme isteği, hayatı daha güzel ve anlamlı hale getirmeye çalışma gibi büyüsel düşünceler veya bilişsel değişkenlerden de etkilenebileceği düşünülmektedir.

Olumsuz yaşam olay sayısının anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde en fazla gözlenmesi ilginçtir. Olumsuz yaşam olaylarının boşanmaya neden olması beklenebilir. Her ne kadar ülkemizdeki istatistikler, en yüksek boşanma nedeni olarak geçimsizliği gösterse de, bu geçimsizliğin nedeni de olumsuz yaşam olayları olabilir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2007). Bunun yanı sıra, boşanma nedeni ile tek ebeveynli kalmış çocuklarda aile içi çatışmaların devam etmesi, birçok stresli yaşam olayına maruz kalma ihtimalini artırıp çocuğu daha yatkın, kırılgan ve yaşam olaylarının olumsuz etkilerine açık hale getiriyor olabilir (Kitamura ve ark. 1999; Amato, 1991).

IV.v. Depresyon Puanları ile İlgili Bulguların Yorumlanması:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde depresyon puanları açısından farklılık gözlenmemiş olması ilginçtir. Bu durum etkili olabilecek karıştırıcı değişkenlerin varlığını düşündürmektedir. Bu nedenle bu sonucun yorumlanması daha ileri aşamada yapılan regresyon analizlerinden sonraya bırakılmıştır.

IV.v.a. Beck Depresyon Envanteri Maddeleriyle İlgili Bulguların Yorumlanması:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan, anne babası ayrı yaşayan ve anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerin BDE maddelerinin yanıtlanmasında farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için yapılan karşılaştırma sonucunda; anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrenciler, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere göre BDE'nin intihar düşüncelerini sorgulayan maddesinde daha yüksek puan aldıkları; dış görünüm ile ilgili bilişleri sorgulayan madde ile eskisi kadar iyi çalışabilme/iş yapabilme durumunu sorgulayan maddede ise daha düşük puan aldıkları gözlenmiştir. Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere göre BDE'nin intihar düşüncelerini sorgulayan maddesinde daha yüksek puan aldıkları ve dış görünüm ile ilgili bilişleri sorgulayan maddede ise daha düşük puan aldıkları saptanmıştır.

Ebeveyn kaybı yetişkinlikteki intihar düşünceleri ile ilişkili görünmektedir (Finkelstein, 1988). Bu durum, bu çalışmada bulunan anne babası ayrı yaşayan ve anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerin intihar ile ilgili düşüncelerini sorgulayan BDE maddesinde anlamlı düzeyde daha yüksek puan almaları ile tutarlıdır. Bu bulgu, öğrencilerin yer aldığı medikososyal programlarda yapılacak önleme ve tedavi çalışmaları açısından önem taşımaktadır.

Öğrencinin depresyon düzeyinden bağımsız olarak altta yatan travmatik yaşam olaylarının incelenmesi, kayıp yaşamış öğrencilerin potansiyel intihar riski açısından önemli bulgular sağlayabilir. Her ne kadar ebeveyn kaybı yaşamış kişilerde gözlenen intihar düşüncelerinin ebeveyn kaybı ile ilişkili olmadığı; intihar düşüncelerinin bireydeki depresyon düzeyinin yüksekliğinden kaynaklandığını ileri sürülmüşse de (Crook ve Raskin, 1975), bu araştırmada anne baba kaybı bulunan öğrencilerin depresyon puanlarının anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerden yüksek olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, ebeveyn kaybı yaşamış öğrencilerin intihar düşüncelerinin depresyonda gözlenen intihar düşüncülerinden farklı olabileceğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Anne babasını kaybetmiş çocuklarda intihar teşebbüsü yerine intihar düşüncelerinin gözlenmesinin nedeni, özellikle de yasa özgü olan, kaybedilen ebeveyn ile tekrar birleşme isteği ile ilgili olabilir (Dowdney, 2000). Burada saptanan intihar düşüncelerinin yasa özgü olup olmadığı bilinmemektedir. Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerin de BDE'nin intihar düşüncülerini sorgulayan maddesindeki puanlarının anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerden yüksek olması nedeniyle, bu anlamlı farklılığın nereden kaynaklandığının anlaşılabilmesi için, ebeveyn kaybı olan bireylerde depresyonun yanı sıra yasin kendine özgü doğasını da inceleyen ek araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Anne baba kaybı/ayrılığı bulunan öğrencilerin anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere göre dış görünümle ilgili bilişleri sorgulayan BDE maddesinde daha düşük puan almaları kendine güven ile ilişkili olabilir. Anne baba ayrılığı bulunan kişilerin kendine daha fazla güven bildirmesine daha önce başka çalışmalarda da rastlanmıştır (Mack, 2001). Olumsuz yaşam olaylarından sonra bazı bireylerde birçok alanda olay öncesine oranla daha olumlu yönde değişimler gözlenmesi travma sonrası büyüme olarak tanımlanmaktadır. Bu bulgumuzun da travma sonrası büyüme ile açıklanması mümkündür (Schaefer ve Moos, 2004; Calhoun ve Tedeschi 1998).

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerin, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilere göre eskisi kadar iyi çalışabilme/iş yapabilme durumunu sorgulayan maddede daha düşük puan almış olmaları ilginçtir. Bu durum kaybın çocuğu daha mücadeleci ve dayanıklı hale getirmiş olması ile ilişkili olabilir (Hurd, 2004). Bunun yanı sıra travma sonrası büyüme ve başa çıkma yöntemleri de bu durumu açıklayabilir (Schaefer ve Moos, 2004; Carbonell, 1998).

Anne baba ayrılığı veya kaybı bulunan öğrencilerin BDE'nin üç maddesinde yüksek puan alması gruplar arasında depresyon düzeyleri açısından farklılık çıkmasına engel olmuş olabilir.

IV.vi. Depresyon Düzeyinin Belirleyicileri ile İlgili Bulguların Yorumlanması:

IV.vi.a. Depresyon Düzeyinin Sosyodemografik Belirleyicileri:

Depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak saptanan sosyodemografik değişkenler tüm öğrencilerde kız öğrenci olmak ve anne eğitim düzeyinin düşük olması iken; anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde ise öğrencinin ailesiyle birlikte yaşamaması ve aile aylık gelir düzeyinin düşük olmasıdır. Anne ve/veya baba kaybı bulunan ya da anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde herhangi bir sosyodemografik değişken belirleyici olarak saptanmamıştır.

Depresyonun kadınlarda erkeklere oranla iki kat fazla rastlandığı bilinmektedir (Kılıç, 1998). Bu nedenle kız öğrenci olmanın depresyon düzeyini yordaması şaşırtıcı değildir.

Anne eğitim düzeyinin düşük olması depresyon açısından risk faktörü gibi görünmektedir. Anne eğitiminin yüksek olması da depresyon açısından koruyucu olabilir. Nitekim, kayıptan geriye kalan ebeveynin çocukla kurduğu olumlu ilişki ya da ilgi ve desteği sayesinde iyi bir ebeveyn olarak (positive parenting) iki ebeveyninden alınabilecek destekten yoksun olmanın olumsuz etkilerini en aza düşürüp olumsuz etkilerden koruyabileceği ya da çocuğun yaşla başa çıkmasını sağlayabileceği düşünülmektedir (Haine ve ark. 2006; Hurd, 2004; Amato, 1991; Siegel ve ark. 1990). Bu koruyucu ve olumlu koşulların annenin yüksek eğitimi ile daha kolay sağlanabileceği varsayılabilir.

Katılımcı ya da karşılaştırma gruplarında depresyon düzeyi için belirleyici bulunmazken, kontrol grubunda belirleyici olarak saptanması, aileleriyle yaşamak ve aile aylık gelir düzeyinin bu grup için koruyucu işlev görüyor olmasına bağlı olabilir. Ebeveyn kaybının ruhsal durum üzerindeki etkisi sadece kayıp yönüyle değil, maddi kaynakları azaltması yoluyla da olabilir (Maier ve Lachman, 2000). Kayıp grubunda baba kaybının fazla olması ve dolayısıyla aile gelir düzeyini düşürmesinin depresyon için zemin oluşturması beklenebilir. Ek olarak evden ayrılan ebeveyn nedeniyle evdeki tüm sorumlulukların kalan ebeveyn üzerine düşmesi, bu ebeveynin çocuk ile daha az ilgilenmesine ve bu nedenle de sosyal destek azlığı gibi daha başka sorunlara da yol açabilir (Maier ve Lachman, 2000). Bu bilgiler doğrultusunda, bu araştırmada anne ve/veya baba kaybı bulunan ve anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde depresyon puanı için belirleyici bulunması beklenen bu değişkenlerin anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde belirleyici bulunması ilginçtir. Anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde ailesiyle birlikte yaşamamanın diğer gruptaki öğrencilere göre daha güncel bir kayıp olduğu düşünülebilir. Bu kaybın da öğrencilerde bazı uyum sorunlarına neden olup öğrencinin depresyon düzeyine yansımaları beklenebilir.

IV.vi.b. Depresyon Düzeyinin Akademik Belirleyicileri:

Depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak saptanan akademik değişkenler tüm öğrencilerde okuduğu bölümü istememek ve mezun olma olasılığını düşük görmek değişkenleridir. Anne baba kaybı bulunan öğrencilerde okuduğu üniversiteyi istememek; anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde okuduğu bölümü istememek belirleyici olarak saptanmıştır. Ayrı ayrı ele alınan tüm gruplarda mezun olma olasılığını düşük görmek depresyon düzeyi için güçlü bir belirleyici olarak yerini almıştır.

Okuduğu bölümü istememek ve mezun olma olasılığını düşük görmek öğrencilerin umutsuzluğu ve gelecek kaygısı ile ilişkili olabilir. Olumsuz yaşam olayları ile depresyon arasındaki ilişkinin umutsuzluk tarafından etkilendiğine dair bulgular vardır (Kapçı ve Cramer, 2000). Öte yandan, var olan depresyon da kişinin kötümser düşünmesine ve olumsuz atıflar yapmasına yol açabilir (Beck ve ark. 2006). Umutsuzluk depresyon açısından risk oluştururken, gelecek umudu depresyon açısından koruyucu işlev görüyor olabilir.

IV.vi.c. Depresyon Düzeyinin Ruhsal Durum, Yardım Arama Davranışları ve Diğer Kültürel Özelliklerle İlgili Belirleyicileri:

Depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak saptanan klinik değişkenler tüm gruplarda sosyal destek azlığı ve yaşam olayları sayısıdır. Ek olarak, tüm öğrencilerde ve anne baba kaybı bulunan öğrencilerde bedensel hastalık sayısı ve ruhsal hastalık öyküsü belirleyici olarak bulunurken; anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde ailede ruhsal hastalık öyküsü belirleyici olarak bulunmuştur.

Bedensel hastalık sayısının depresyon puanını yorduyor görünmesi, genel sağlık durumunun depresyonla ilişkili olmasından kaynaklanıyor olabilir (Kılıç, 1998). Genel sağlık durumunun belirleyici olmasının yanı sıra, evden kayıp ya da ayrılık nedeni ile ayrılan bir ebeveyne bağlı olarak gelir düzeyinin düşmesinin bedensel sağlığı etkileyebilecek hayat tarzı değişikliklerine yol açması da beklenebilir (Maier ve Lachman, 2000).

Ruhsal hastalık öyküsünün depresyon düzeyinde belirleyici bulunması şaşırtıcı değildir. Depresyonun yineleyici bir hastalık olduğu bilindiğinden, şu anda depresyonu olan kişilerin geçmişte depresyon geçirmiş olma ve dolayısıyla ruhsal hastalık öyküsünün bulunma ihtimalleri yüksektir (Kılıç, 1998). Çalışmamızda bu yönde sonuçlar elde edilmesi beklenen bir bulgudur.

Sosyal destek azlığı bu çalışmada incelenen bütün gruplarda depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında yer almıştır. Sosyal destek gerek kayıp gibi olumsuz yaşam olayları, gerekse üniversiteye uyum sorunları ve depresyonla başa çıkmada önemli olduğundan, kişinin sosyal desteğinin az olması hem doğrudan hem de dolaylı olarak ruh sağlığı açısından riskli bir durum oluşturabilir. Sosyal destek olumsuz yaşam olaylarının deneyimlenmesi açısından da koruyucu olabilir. Örneğin, kişi iyi ve geniş çevresi sayesinde daha kolay iş bulabilir ve bu sayede gelir düzeyini arttırmak gibi daha olumlu koşullar oluşturarak olumsuz yaşam olaylarından da korunuyor olabilir (Kılıç, 2004). Ek olarak, bu araştırmada söz konusu olan algılanan sosyal destek olduğundan, depresyonu olan öğrencilerin sosyal desteği olduğundan daha az algılamaları da söz konusu olabilir. Depresyonu olan kişilerin içinde buldukları durumları daha olumsuz algıladıkları bilinmektedir (Beck ve ark. 2006; Kapçı ve Cramer, 2000).

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde de sosyal destek azlığı, depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında yer almıştır. Sosyal destek azlığı tek başına depresyona yol açabileceği gibi, ebeveyn kaybı da çocuğun sahip olabileceği sosyal destekten yoksun kalmasına yol açıyor olabilir (Maier ve Lachman, 2000; Amato, 1991). Kayıptan sonraki dönemde sahip olunan sosyal destek yetişkinlikteki ruh sağlığı ile ilişkilidir (Finkelstein, 1988).

Olumsuz yaşam olayları olumsuz ruh sağlığı ile ilişkili olduğundan (Fresco ve ark. 2006; Ciarrochi ve ark. 2005; Kılıç, 2003a) bu çalışmada yaşam olayı sayısının depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında yer alması şaşırtıcı değildir. Yaşam olayı sayısının fazlalığı önemli bir yatkınlık ve kırılabilirlik göstergesi olarak düşünülebilir ve ruh sağlığı ile ilişkili olduğu kadar gelecek güçlükler için de zemin hazırlıyor olabilir (Kivela ve ark. 1998). Ruhsal hastalıkların yetiyitimine yol açarak akademik başarıyı düşürebileceği bilinmektedir (Dowdney, 2000; Kılıç, 1998). Örneğin, depresyonu olan bir öğrencinin okuluna devam etme olasılığının düşük olacağı, bu nedenle sene kaybı olabileceği veya ailesiyle ya da partneriyle çatışma yaşayabileceği düşünülebilir. Öğrencinin bu gibi nedenlerle de daha fazla yaşam olayı ile karşılaşma ihtimali artıyor olabilir. Bu nedenle ruhsal hastalıkların da olumsuz yaşam olaylarıyla karşılaşma ihtimalini artırdığı düşünülebilir.

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde de yaşam olayları sayısı, depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında yer almıştır. Yaşam olayı sayısı depresyonla doğrudan ilişkili olabileceği gibi, tek ebeveynli ailede yetişmek bireyin hayatındaki stresli koşullar riskini artırdığından dolayı ilişkili de olabilir (Amato, 1991). Örneğin, ebeveyn kaybı çocuğun yetiştiği çevrenin değişmesine yol açabilir. Bu durum da çocuğun daha stresli yaşam olaylarına zemin hazırlıyor olabilir.

Anne babası ayrı yaşayan öğrencilerde ailede ruhsal hastalık öyküsü, sosyal destek azlığı ve yaşam olayı sayısı belirleyiciler arasında yer almıştır. Ailede ruhsal hastalık öyküsü ve sosyal destek azlığı, aile içi çatışmaların hem nedeni, hem de sonucu olarak görülebilir. Boşanma sonucunda tek ebeveynli kalmış ailelerde çatışmaların devam etmesi, çocuğun birçok stresli yaşam olayına maruz kalmasına neden oluyor ve çocuğu bu konuda daha yatkın, kırılgan ve yaşam olaylarının olumsuz etkilerine açık hale getiriyor olabilir (Kılıç 2004; Kılıç 2003a; Kessler, 1997; Amato, 1991; Tennant, 1991).

IV.vi.d. Depresyon Düzeyinin Kayıpla İlgili Belirleyicileri:

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde depresyon düzeyinin kayıpla ilgili özellikler açısından belirleyicilerine bakıldığında, hangi ebeveynin kaybedildiği ya da kaybedilen ebeveynin cinsiyeti ile kaybın hayatındaki en korkutucu/üzücü olayı olup olmadığı belirleyici olarak saptanmamıştır. Bu konudaki yazın bilgileri oldukça tutarsızdır. Bazı araştırmalarda hangi ebeveynin kaybedildiği ya da ebeveynin cinsiyeti depresyon düzeyinin belirleyicisi olarak saptanmazken (Dowdney, 2000; Saler ve Skolnick, 1992; Amato, 1991); bazı araştırmalarda da karşı cinsiyette ebeveyn kaybı (Kivela ve ark. 1998) ya da aynı cinsiyette ebeveyn kaybı (Takeuchi ve ark. 2003) depresyonun yordayıcısı olarak saptanmıştır. Baba kaybı bulunan öğrencilerin depresyon puanlarının anne kaybı bulunan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu araştırmalar da vardır (Barnes ve Prosen 1985). Bu bulguların tutarlı hale gelmesi için bu alanda yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anne ve/veya baba kaybı bulunan öğrencilerde depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında kaybın türü yer almamıştır. Beklenmedik olayların, bireyler üzerinde hazırlıksız yakalanma nedeniyle travmatize edici etkisinin daha olumsuz olabileceği bilinmektedir (Flett ve ark. 1990). Beklenen ölümlerde kişinin daha az yetiyitimi yaşadığı, ani ve beklenmedik ölümlerin ise travmatik etkilerinin daha olumsuz olduğu belirtilmektedir (Bonanno, 1999). Bu nedenle ebeveyn kaybının ani/beklenmedik olmasının depresyon düzeyi açısından belirleyici bulunmaması ilginçtir. Başka araştırmalarda da ebeveyn kaybının farklı nedenleri (kanser/intihar) ya da kaybın beklenen/beklenmedik olması depresyonun belirleyicisi olarak gösterilmemiştir (Pfeffer ve ark. 2000; Saldinger ve ark. 1999). Bu bulgular birbiri ile tutarlıdır.

Araştırmanın katılımcı grubunda, kayıp anındaki yaş depresyon düzeyi ile ilişkili bulunmamıştır. Benzer araştırmalarda da kayıp anındaki yaşın depresyonu belirlemediği saptanmıştır (Saler ve Skolnick, 1992; Mack, 2001; Crook ve Eliot, 1980). Bununla birlikte yapılan bir gözden geçirmede, çocuğun ebeveynini kaybettiği andaki yaşın gelecekteki psikopatolojiyi etkilediği bildirilmiştir (Dowdney, 2000). Kayıp anındaki yaş ve kaybın üzerinden geçen süreye ek olarak, anne ya da babanın ölüm anındaki yaşı da depresyonun gelişimi açısından önemli bir değişken olabilir (Crook ve Eliot, 1980). Bundan sonra yapılacak araştırmalarda hem kayıp anındaki yaş ile ilgili çelişkili bulguların azaltılacağı, hem de kayıpla ilgili kaybedilen ebeveynin yaşı gibi ek değişkenlerin inceleneceği araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

IV.vi.e. Farklı Alt Gruplardaki Belirleyicilerin Tüm Grupla Karşılaştırılması:

Kız ve erkek öğrencilerde ayrı ayrı yürütülen regresyon analizleri sonucunda sadece küçük çocuk olmak, ruhsal hastalık öyküsü ve ailede ruhsal hastalık öyküsü değişkenleri açısından farklılık gözlenmiştir. Kaçınıcı çocuk olduğu değişkeninin depresyon düzeyi açısından kız öğrencilerde belirleyici bulunması ilginçtir. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu yirmi binin üzerinde majör depresyon tanısı bulunan hastanın incelendiği çalışmada doğum sırasının depresyon ve majör depresyon açısından belirleyici olmadığı gösterilmiştir (Baral, 1994). Kadınlarda ve erkeklerde etkili olan değişkenlerin neden farklı olduğunun anlaşılması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Maier ve Lachman, 2000).

Eski ve yeni öğrenciler arasında ayrı ayrı yürütülen regresyon analizlerinde ise, okulda bulunduğu yıl sayısı ikiden fazla olan öğrencilerin depresyon puanlarının küçük çocuk olmak, anne eğitim düzeyinin düşük olması ve bedensel hastalık sayısı tarafından belirleniyor olması açısından farklılık gözlenmiştir. Bu farklılıklar, okulda bulunduğu yıl sayısı fazla olan öğrencilerin yaşlarının daha büyük olması ile ya da ilk iki yıl öğrencilerinde anne eğitim düzeyinin depresyon açısından koruyucu olması ile açıklanabilir.

IV.vi.f. Kontrol Grubu ve Depresyon İlişkisi

Araştırmanın örnek grubunda bulunan tüm öğrencilerin yer aldığı analizlerin sonucunda son olarak kontrol grubunda olmak (anne baba ayrılığının bulunmaması) depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında yer almıştır. Bu bulgu ebeveyn kaybı ya da ayrılığının depresyon düzeyi açısından belirleyici olması beklendiğinden şaşırtıcıdır. Burada elde edilen bulgunun aksine, ebeveyn kaybı ya da ayrılığının depresyon belirlediğine dair birçok çalışma bulunmaktadır (Maier ve Lachman, 2000; Aquilino, 1994; Amato, 1991; Tennant, 1991).

Ebeveyn kaybının doğrudan değil ama dolaylı olarak depresyonla ilişkili olabileceği öne sürülmektedir. Örneğin tek ebeveynli bir ailede yetişmiş olan bir yetişkin hiç evlenmeyerek ya da boşanmayla sonuçlanan bir evlilik yaparak depresyon açısından riskli hale gelmiş olabilir (Amato, 1991). Ebeveyn kaybı çocuğun, aile gelir düzeyindeki düşüş nedeniyle yaşam standartlarındaki kayıplar ya da başka bir yere taşınma nedeniyle okul ve arkadaşların kaybı gibi ek başka kayıplar da yaşamasına sebep olabilir (Tennant, 1991). Ebeveyn kaybı önceden de belirtildiği gibi, sosyal destek azlığı ya da olumsuz yaşam olaylarıyla da ilişkili olabilir. Ebeveyn kaybı ve depresyon arasındaki dolaylı ilişki, karıştırıcı değişkenlerin de kontrolünü gerektirmektedir. Ebeveyn çocuk ilişkisi ya da ebeveyn rolü ile ilgili özellikler bu değişkenlerden bazılarıdır (Mack, 2001; Maier ve Lachman, 2000).

Bağlanma figüründen ebeveynin ölümüyle geri dönüşümsüz bir biçimde ayrılan çocuğun kalan ebeveynin ölüme verdiği tepkiyi model alması ya da kalan ebeveyn ile kurulan olumlu ve güvenli ilişki sayesinde çocuğun yetişkinlikteki depresyon düzeyinin aynen bu araştırmada saptandığı gibi, beklenenden daha düşük olabileceği öne sürülmektedir (Hurd, 2004; Mack, 2001; Huntley ve Phelps, 1990). Bu gibi nedenlerle ebeveyn çocuk ilişki kalitesini ya da kalan ebeveynin özellikleri ile çocuğun ailesel çevresini de ele alan araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Saler ve Skolnick, 1992).

Çocukların ebeveynlerinin boşanması ile ilgili algıları yaşları ile birlikte değiştiğinden, ebeveyn ayrılığının zamanı yetişkinlikteki depresyon üzerinde etkili olabilir (Palosan ve Aro, 1994; Schwartz, 1992; Sugar, 1970). Araştırmamızda ebeveynlerin boşanma/ayrılık zamanının bilinmemesi önemli bir sınırlılık olabilir. Boşanma sonucunda aile içi çatışmaları çözülmüş ailelerdeki çocukların, boşanmayıp birlikte yaşayan ve buna rağmen aile içi çatışmaları devam eden ailelerdeki çocuklara göre, boşanma sonucundan daha olumlu etkilenebilecekleri de öne sürülmektedir (Tennant, 1991). Bu nedenlerle kontrol ile karşılaştırma grupları arasında beklenenin tersine bir farklılık gözlenmiş olabilir. Bunun yanı sıra, ayrı yaşayan fakat resmen boşanmamış ebeveynlerin araştırmalara dahil edilmemiş olmasının sonuçlara yansıtılabilecek bir yanlılık olabileceği ve yazındaki çelişkili bulguların bundan kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Tennant, 1991). Bu çalışmada karşılaştırma grubuna anne babası herhangi bir nedenle ayrı yaşayan öğrenciler seçildiğinden, böyle bir yanlılığın yer almadığı bizim araştırmamız gibi çalışmaların tekrarlanarak yazındaki bulguların tutarlı hale getirilmesinde yarar vardır.

Bu araştırmada ebeveyn kaybı ve ayrılığının depresyon düzeyi açısından belirleyici olarak saptanmaması, bu araştırmada ele alınmamış olan dirençlilik/dayanıklılık ya da travma sonrası büyüme kavramları ile de ilişkili olabileceğinden, bu konuda yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Hurd, 2004). Ergen depresyonu açısından ailevi faktörlerin koruyucu etkenler arasında yer alabileceği, ancak bu alanda yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu farklı araştırmalarda da dile getirilmiştir (Taşgın ve uhadaroğlu-etin, 2006).

Bu çalışmada herhangi bir nedenle ebeveyn kaybının yetişkinlikteki depresyon düzeyi ile ilişkili bulunmamasının altında birçok neden yatıyor olabilir. Bu araştırmada kullanılan ölçeğin Beck Depresyon Envanteri olması ve bu envanterin yasa ilişkin değerlendirmeleri içermemesi de bu nedenlerden biri olabilir. Bu nedenle yasa ilgili belirtileri tarayan ölçeklerin kullanıldığı ve kayıp ve boşanmanın uzun süreli etkilerini araştıracak boylamsal araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Amato, 1991).

Son olarak, bu araştırmada incelenen değişkenlerin depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak saptandığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bundan sonraki araştırmalarda burada belirleyici olarak saptanmış değişkenlere ek olarak yasa ilişkin değerlendirme araçlarının kullanılacağı, kayıp (rn. kaybedilen ebeveyn-ocuk ilişkisi) veya ayrılığa (rn. ebeveynlerin boşanma zamanı) ilişkin öznel algıların ve farklı bakış açılarının da (rn. travma sonrası büyüme, dayanıklılık) dikkate alınacağı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada incelenen sosyodemografik değişkenlerden kız öğrenci olmak ve anne eğitim düzeyinin düşük olması; akademik değişkenlerden okuduğu üniversiteyi/bölümü istememek ve mezun olma olasılığını düşük görmek; ruhsal durum, yardım arama ve diğer kültürel özelliklere ilişkin değişkenlerden sosyal destek azlığı ve yaşam olayı sayısı ve son olarak da kontrol grubunda olmak depresyon düzeyinin belirleyicileri olarak bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgulara farklı bir açıdan bakılacak olursa, anne baba kaybı/ayrılığı bulunmayan öğrencilerde depresyon düzeyinin bu denli yüksek olması, üniversite gençliğinin ruhsal durumu açısından düşündürücü olarak nitelenebilir. Araştırmada ele alınan tüm gruplarda depresyon düzeyinin belirleyicileri arasında yer alan okuduğu üniversiteyi/bölümü istememek ve mezun olma olasılığını düşük görmek değişkenlerinin akademik özelliklerinden ziyade umut/umutsuzluk ile ilişkili özellikleri nedeniyle belirleyici olduğu düşünülebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, olumsuz yaşam olaylarıyla karşılaşma ve bu olaylardan etkilenme ihtimali yüksek olan genç nüfuslu ölkemiz öğrencilerinin depresyon düzeyleri açısından gelecek konusunda umutsuzluğun kayıp ya da ayrılık gibi yaşam olaylarından daha fazla önem taşıdığı düşünülebilir. Öğrencinin gelecek kaygısı ve bu kaygıyı okuduğu bölümü/üniversiteyi istemeyerek gelecekteki mesleği üzerinden yaşaması, Türkiye gibi ekonomisi ve toplumsal yapısı hızla değişen ve gelişen ölkeler için depresyonun koruyucu ruh sağlığı politikaları açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırma bir üniversite kampüsünde yaşayan tüm öğrencileri kapsamaktadır. Kapsayıcılığı nedeniyle öğrenim çağındaki genç nüfusu temsil özelliğinin yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmada anne veya babasını kaybeden öğrencilerle, anne ve babası ayrı yaşayan öğrenciler, anne ve babası birlikte yaşayanlarla depresyon puanları ve diğer değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Üç grup arasında anne babası ayrı yaşayan öğrenci grubu, diğer iki gruptan bazı özellikleri yönüyle ayrılmaktadır. Bu gruptaki öğrenciler diğer iki gruba oranla daha fazla sene kaybı bildirmişler, daha sık ruhsal yardım aramışlar, geçmişte ruhsal hastalık geçirmişler ve daha sıklıkla psikotrop ilaç kullanmışlardır. Bu grupta bildirilen olumsuz yaşam olayları sayısı da diğer gruplardan fazladır. Bu öğrencilerde intihar düşünceleri de diğer gruplardan yüksektir. Üç grup arasında depresyon puanları açısından fark saptanmadığı için intihar düşüncesinin tek başına depresyonla açıklanması mümkün görünmemektedir. Bu durum, depresyon puanından bağımsız olarak anne baba ayrılığı bulunan gençlerde intihar riski açısından uyanık olunması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmada üç grup arasında depresyonu belirleyen faktörleri saptamak için yapılan ve tüm değişkenlerin bir arada incelendiği regresyon analizlerinde beklenenin aksine depresyon puanını “normal” grupta olmanın belirlemesi ilginç ve açıklamaya muhtaç bir bulgudur. Tartışma bölümünde de belirtildiği gibi kayıp ve ayrılıkların her zaman olumsuz sonuçları olmayabileceğini düşündürmektedir. Yakınını, evini kaybeden, ölümcül hastalığa yakalanan birçok insanın bu olaydan sonra ruhsal ve duygusal travmalara daha dayanıklı hale geldiğine dair örnekler bilinmektedir. Gene de sonuçlarımızın, travma sonrası olumlu değişiklikler (büyüme) ile açıklanabilmesi için diğer değişkenlerin daha ayrıntılı incelenmesi

gerekmektedir. Anne baba ayrılığı veya kaybı olan gençlerin diğer gruptan depresyon açısından daha iyi durumda olmasını sağlayan muhtemel ara değişkenler arasında gencin kalan ebeveyni ile ilişkisinin kalitesi, ayrılığın nedenleri, ara dönemde alınan tedaviler ve bunlara bağlı iyileşme gibi faktörler önem kazanmaktadır.

Araştırmamızın en önemli bulguları arasında sayılması gereken, kuşkusuz olumsuz yaşam olayları sayısının depresyon düzeyinin en güçlü belirleyicisi olmasıdır. Yaşam olaylarının depresyonu güçlü biçimde belirlemesi iyi bilinen ve tutarlı bir bulgudur. Araştırmamızda kullandığımız yaşam olayları değişkeni tüm yaşam boyunca olanları kapsamaktadır, bu nedenle olayların birikici bir etkisinden bahsedilebilir. Gene de hangi tür ve hangi zamanda yaşanan yaşam olayının depresyonla daha fazla ilişkili olduğu araştırmaya değer bir konudur. Depresyon ve diğer ruhsal rahatsızlıklar kişinin daha fazla olumsuz yaşam olayı yaşamasına da yol açabilirler. Yaşam olaylarının ruhsal hastalıkla neden-sonuç ilişkisinin kesin olarak belirlenmesi güçtür ve ileriye dönük izleme çalışmalarını gerektirir.

KAYNAKÇA

Agid O, Shapira B, Zislin J, Ritsner M, Hanin B, Murad H, Troudart T, Bloch M, Heresco-Levy U ve Lerer B (1999). Environment and Vulnerability to Major Psychiatric Illness: A Case Control Study of Early Parental Loss in Major Depression, Bipolar Depression and Schizophrenia. Molecular Psychiatry, 4 (2), 163-172.

Amato PR (1991). Parental Absence During Childhood and Depression in Later Life. The Sociological Quarterly, 32 (4), 543-556.

Amato PR ve Booth A (1991). Consequences of Parental Divorce and Marital Unhappiness for Adult Well-Being. Social Forces, 69 (3), 895-914.

APA (1994). DSM-IV Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı. (çev: Ertuğrul Köroğlu). Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

Arialdi MM, Melonie PH, Murphy SL ve Kochanek KD (2007). Deaths: Final Data for 2004. National Vital Statistics Reports, 55 (19), 1-120.

Aquilino WS (1994). Later Life Parental Divorce and Widowhood: Impact on Young Adults' Assessment of Parent-Child Relations. Journal of Marriage and the Family, 56 (4), 908-922.

Baral I (1994). Majör Depresyon Tanısı Alan Hastalarda Kardeşlerarası Doğum Sırasının İrdelenmesi. NöroPsikiyatri Arşivi, 31 (1), 20-23.

Barnes GE ve Prosen H (1985). Parental Death and Depression. Journal of Abnormal Psychology, 94 (1), 64-69.

Beck AT, Wenzel A, Riskind JH, Brown G, ve Steer RA (2006). Specificity of Hopelessness about Resolving Life Problems: Another Test of the Cognitive Model of Depression. Cognitive Therapy and Research, 30 (6), 773-781.

Bisnaire LMC, Firestone P ve Rynard D (1990). Factors Associated with Academic Achievement in Children Following Parental Separation. American Journal of Orthopsychiatry, 60 (1), 67-76.

Bonanno GA (1999). Factors Associated with Effective Loss Accomodation. *The Traumatology of Grieving* içinde Ed: Charles R. Figley. Florida: Taylor and Francis Books Inc. s.: 37-52.

Bostancı N, Albayrak B, Bakoğlu İ ve Çoban Ş (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. New Symposium Journal, 44 (4), 189-195.

Brown EJ ve Goodman RF (2005). Childhood Traumatic Grief: An Exploration of the Construct in Children Bereaved on September 11. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 34 (2), 248-259.

Brown EJ, Pearlman MY ve Goodman RF (2004). Facing Fears and Sadness: Cognitive-Behavioral Therapy for Childhood Traumatic Grief. Harvard Review of Psychiatry, 12 (4), 187-198.

Bryan R (1994). Pathways between Parental Divorce and Adult Depression. Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 35 (7), 1289-1308.

Calhoun LG ve Tedeschi RG (1998). Beyond Recovery from Trauma: Implications for Clinical Practice and Research. Journal of Social Issues, 54 (2), 357-371.

Ciarrochi J, Said T ve Deane FP (2005). When Simplifying is not so Bad: The Link Between Rigidity, Stressful Life Events, and Mental Health in an Undergraduate Population. British Journal of Guidance and Counselling, 33 (2), 185-197.

Carbonell DM, Reinherz HZ ve Giaconia RM (1998). Risk and Resilience in Late Adolescence. Child and Adolescent Social Work Journal, 15 (4), 251-272.

Clarke DE ve Jensen MA (1997). The Effects of Social Support, Life Events, and Demographic Factors on Depression Among Maori and Europeans in New Zealand and Rural, Town, and Urban Environments. Journal of Community Psychology, 25 (4), 303-323.

Clark-Stewart KA, Vandell DL, McCartney K, Owen MT ve Booth C (2000). Effects of Parental Separation and Divorce on Very Young Children. Journal of Family Psychology, 14 (2), 304-326.

Corak M (1999). Death and Divorce: The Long-Term Consequences of Parental Loss on Adolescents. Analytical Studies Branch – Research Paper Series, 135, 1-26.

Crook T ve Eliot J (1980). Parental Death During Childhood: A Critical Review of the Literature. Psychological Bulletin, 87 (2), 252-259.

Crook T ve Raskin A (1975). Association of Childhood Parental Loss with Attempted Suicide and Depression. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 43 (2), 277.

Dalgard OS, Dowrick C, Lehtinen V, Vazquez-Barquero JL, Casey P, Wilkinson G, Ayuso-Mateos JL, Page H ve Dunn G (2006). Negative Life Events, Social Support and Gender Difference in Depression. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 41 (6), 444-451.

- Dmitrieva J, Chen C, Greenberger E ve Gil-Rivas V (2004). Family Relationships and Adolescent Psychosocial Outcomes: Converging Findings From Eastern and Western Cultures. Journal of Research on Adolescence, 14 (4), 425-447.
- Dowdney L (2000). Childhood Bereavement Following Parental Death. Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 41 (7), 819-830.
- Eisenstadt JM (1978). Parental Loss and Genius. American Psychologist, 33 (3), 211-223.
- Eliassen AH, Taylor J ve Lloyd DA (2005). Subjective Religiosity and Depression in the Transition to Adulthood. Journal for the Scientific Study of Religion, 44 (2), 187-199.
- Fearon RMP ve Mansell W (2001). Cognitive Perspectives on Unresolved Loss: Insights from the Study of PTSD. Bulletin of the Menninger Clinic, 65 (3), 380-396.
- Felner RD, Norton PL, Cowen EL ve Farber SS (1981). A Prevention Program for Children Experiencing Life Crisis. Professional Psychology, 12 (4), 446-452.

Finkelstein H (1988). The Long-Term Effects of Early Parent Death: A Review. Journal of Clinical Psychology, 44 (1), 3-9.

Flett GL, Blankstein KR ve Kleinfeldt S (1990). Depression and Causal Attributions for Unexpected Stressful Events. Social Behavior and Personality, 19 (1), 53-64.

Freedly JR, Shaw DL, Jarrell MP ve Masters CR (1992). Towards an Understanding of the Psychological Impact of Natural Disasters: An Application of the Conservation of Resources Stress Model. Journal of Traumatic Stress, 5 (3), 441-454.

Fresco DM, Alloy LB ve Reilly-Harrington N (2006). Association of Attributional Style for Negative and Positive Events and the Occurrence of Life Events with Depression and Anxiety. Journal of Social and Clinical Psychology, 25 (10), 1140-1159.

Garber J ve Flynn C (2001). Predictors of Depressive Cognitions in Young Adolescents. Cognitive Therapy and Research, 25 (4), 353-376.

Gençöz T ve Or P (2006). Associated Factors of Suicide Among University Students: Importance of Family Environment. Contemporary Family Therapy: An International Journal, 28 (2), 261-268.

Grace J ve O'Brien JT (2003). Association of Life Events and Psychosocial Factors with Early but not Onset Depression in the Elderly: Implications for Possible Differences in Aetiology. International Journal of Geriatric Psychiatry, 18 (6), 473-478.

Gutierrez PM (1999). Suicidality in Parentally Bereaved Adolescents. Death Studies, 23 (4), 359-370.

Haine RA, Wolchik SA, Sandler IN, Millsap RE ve Ayers TS (2006). Positive Parenting as a Protective Resource for Parentally Bereaved Children. Death Studies, 30 (1), 1-28.

Healy JM, Malley JE ve Stewart AJ (1990). Children and Their Fathers After Parental Separation. American Journal of Orthopsychiatry, 60 (4), 531-543.

Herrington AN, Matheny KB, Curlette WL, McCarty CJ ve Penick J (2005). Lifestyles, Coping Resources, and Negative Life Events as Predictors of Emotional Distress in University Women. The Journal of Individual Psychology, 61 (4), 343-364.

Hisli N (1988). Beck Depresyon Envanteri'nin Geçerliği Üzerine Bir Çalışma. Psikoloji Dergisi, 22 (6), 118-126.

Hisli N (1989). Beck Depresyon Envanterinin Üniversite Öğrencileri için Geçerliği, Güvenirliği. Psikoloji Dergisi, 23 (7), 3-13.

Honkalampi K, Hintikka J, Haatainen K, Koivumaa-Honkanen H, Tanskanen A ve Viinamaki H (2005). Adverse Childhood Experiences, Stressful Life Events or Demographic Factors: Which are important in Women's Depression? A 2-Year Follow-Up Population Study. Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 39 (7), 627-632.

Huntley DK ve Phelps RE (1990). Depression and Social Contacts of Children from One-Parent Families. Journal of Community Psychology, 18 (1), 66-72.

Hurd RC (2004). A Teenager Revisits Her Father's Death During Childhood: A Study in Resilience and Healthy Mourning. Adolescence, 39 (154), 337-354.

Jauch C (1977). The One-Parent Family. Journal of Clinical Child Psychology, 6 (2), 30-32.

Japel C, Tremblay RE, Vitaro F ve Boulerice B (1999). Early Parental Separation and the Psychosocial Development of Daughters 6-9 Years Old. American Journal of Orthopsychiatry, 69 (1), 49-60.

Jones D, Harvey J, Giza D, Rodican C, Barreira PJ ve Macias C (2003). Parental Death in the Lives of People with Serious Mental Illness. Journal of Loss and Trauma, 8 (4), 307-322.

Jonsson F, Njardvik U, Olafsdottir G ve Gretarsson SJ (2000). Parental Divorce: Long-Term Effects on Mental Health, Family Relations and Adult Sexual Behavior. Scandinavian Journal of Psychology, 41 (2), 101-105.

Kapçı EG ve Cramer D (2000). The Mediation Component of the Hopelessness Depression in Relation to Negative Life Events. Counselling Psychology Quarterly, 13 (4), 413-423.

Kelly R ve Berg B (1978). Measuring Children's Reactions to Divorce. Journal of Clinical Psychology, 34 (1), 215-221

Kessler RC (1997). The Effects of Stressful Life Events on Depression. Annual Review of Psychology, 48 (1), 191-214.

Kılıç C (1998). Erişkin Nüfusla İlgili Sonuçlar. Türkiye Ruh Sağlığı Profili: Ana Rapor. Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Kılıç C (2003a). Ruhsal Travma Sonrası Stres Bozukluğu Gelişiminin Belirleyicileri: Bir Gözden Geçirme. *Psikolojik Travma ve Sonuçları* içinde Ed: Tamer Aker ve M. Emin Önder. İstanbul: 5US Yayınları. s.: 51-77.

Kılıç C (2003b) Yaşam Olayları ve Ruh Sağlığı İlişkisi. *10. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi*, Ankara.

Kılıç C (2004). Psychological Effects of Earthquakes in Turkey and Related Factors. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Londra Üniversitesi, Psikiyatri Enstitüsü.

Kim K ve Smith PK (1998). Retrospective Survey of Parental Marital Relations and Child Reproductive Development. International Journal of Behavioral Development, *22* (4), 729-751.

Kitamura T, Sugawara M, Toda MA ve Shima S (1998). Childhood Adversities and Depression: I. Effects of Early Parental Loss on the Rearing Behaviour of the Remaining Parent. Archives of Women's Mental Health, *1* (3) 131-136.

Kitamura T, Sugawara M, Toda MA ve Shima S (1999). Childhood Adversities and Depression: II. Parental Loss, Rearing, and Symptom Profile on Antenatal Depression. Archives of Women's Mental Health, *1* (3), 175-182.

Kitamura T, Kaibori Y, Takara N, Oga H, Yamauchi K ve Fujihara S (2000). Child Abuse, Other Early Experiences and Depression: I. Epidemiology of Parental Loss, Child Abuse, Perceived Rearing Experience and Early Life Events among a Japanese Community Population. Archives of Women's Mental Health, 3 (2), 47-52.

Kivela SL, Luukinen H, Koski K, Viramo P ve Pahkala K (1998). Early Loss of Mother or Father Predicts in Old Age. International Journal of Geriatric Psychiatry, 13 (8), 527-530.

Klocek JW, Oliver JM ve Ross MJ (1997). The Role of Dysfunctional Attitudes, Negative Life Events, and Social Support in the Prediction of Depressive Dysphoria: A Prospective Longitudinal Study. Social Behavior and Personality, 25 (2), 123-136.

Korkeila K, Korkeila J, Vahtera J, Kivimaki M, Kivela SL, Sillanmaki L ve Koskenvuo M (2005). Childhood Adversities, Adult Risk Factors and Depressiveness: A Population Study. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 40 (9), 700-706.

Kraaij V ve Dewilde EJ (2001). Negative Life Events and Depressive Symptoms in the Elderly: A Life Span Perspective. Aging and Mental Health, 5 (1), 84-91.

- Kraaij V ve Garnefski N (2002). Negative Life Events and Depressive Symptoms in Late Life: Buffering Effects of Parental and Partner Bonding. Personal Relationships, 9 (2), 205-214.
- Lerner H (2004). Themes of Early Parent Loss in *My Life as a Dog* (Book Review). Psychoanalytic Psychology, 21 (3), 463-472.
- Lesniak KT, Rudman W, Rector MB ve Elkin TD (2006). Psychological Distress, Stressful Life Events, and Religiosity in Younger African American Adults. Mental Health, Religion and Culture, 9 (1), 15-28.
- Lewin TJ, Carr VJ ve Webster RA (1998). Recovery from Post-Earthquake Psychological Morbidity: Who Suffers and Who Recovers? Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 32 (1) 15-20.
- Lohnes KL ve Kalter N (1994). Preventive Intervention Groups for Parentally Bereaved Children. American Journal of Orthopsychiatry, 64 (4), 594-603.
- Lundberg M ve Andersson P (2000). Perception of Parental Rearing when Growing Up in a Single-Parent Home. Clinical Psychology and Psychotherapy, 7 (4), 275-278.

Mack KY (2001). Childhood Family Disruptions and Adult Well-Being: The Differential Effects of Divorce and Parental Death. Death Studies, 25 (3), 419-443.

Maier EH ve Lachman ME (2000). Consequences of Early Parental Loss and Separation for Health and Well-Being in Midlife. International Journal of Behavioral Development, 24 (2), 183-189.

Mazure CM ve Maciejewski PK (2003). A Model of Risk For Major Depression: Effects of Life Stress and Cognitive Style Vary by Age. Depression and Anxiety, 17 (1), 26-33.

McFarlane AC (1989). The Aetiology of Post-Traumatic Morbidity: Predisposing, Precipitating and Perpetuating Factors. British Journal of Psychiatry, 154, 221-228.

Melhem NM, Day N, Shear MK, Day R, Reynolds CF ve Brent D (2004). Predictors of Complicated Grief Among Adolescents Exposed to a Peer's Suicide. Journal of Loss and Trauma, 9 (1), 21-34.

Mireault GC ve Bond LA (1992). Parental Death in Childhood: Perceived Vulnerability, and Adult Depression and Anxiety. American Journal of Orthopsychiatry, 62 (4), 517-524.

O'Connor TG, Thorpe K, Dunn J ve Golding J (1999). Parental Divorce and Adjustment in Adulthood: Findings from a Community Sample. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 40 (5), 777-789.

Olsson IG, Nordström M, Arinell H ve Knorrning AV (1999). Adolescent Depression and Stressful Life Events: A Case Control Study within Diagnostic Subgroups. Nordic Journal of Psychiatry, 53 (5), 339-346.

Öner N (1997). *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler*. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul.

Özgür-İlhan İ ve Sayıl I (1999). Ankara'nın Mamak İlçesi'nde Yapılan Bir Alan Çalışması: Zorlayıcı Yaşam Olayları ve Ruhsal Bozukluklar İlişkisi. Kriz Dergisi, 7 (1), 1-6.

Palosan U ve Aro H (1994). Effect of timing of parental divorce on the vulnerability of Children to Depression in Young Adulthood. Adolescence, 29 (115), 681-690.

Perdahlı-Fiş N ve Berkem M (2005). Kayıp Yaşayan Çocuk ve Ergenlerin Davranışsal Özellikleri: Bir Olgu Serisi. Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi, 12 (1), 19-23.

- Pfeffer CR, Karus D, Siegel K ve Jiang H (2000). Child Survivors of Parental Death from Cancer or Suicide: Depressive and Behavioral Outcomes. Psycho-Oncology, 9 (1), 1-10.
- Plante TG, Saucedo B ve Rice C (2001). The Association Between Strength of Religious Faith and Coping with Daily Stress. Pastoral Psychology, 49 (4), 291-300.
- Puskar KR, Sereika SM, Lamb J, Tusaie-Mumford K ve McGuinness T (1999). Optimism and its Relationship to Depression, Coping, Anger, and Life Events in Rural Adolescents. Issues in Mental Health Nursing, 20 (2), 115-130.
- Rafnsson FD, Jonsson FH ve Windle M (2006). Coping Strategies, Stressful Life Events, Problem Behaviors and Depressed Affect. Anxiety, Stress, and Coping, 19 (3), 241-257.
- Range LM, Kovac SH ve Marion MS (2000). Does Writing About the Bereavement Lessen Grief Following Sudden, Unintentional Death? Death Studies, 24 (2), 115-134.
- Reid JK ve Dixon WA (2000). The Relationships Among Grief Experience, Problem-Solving Appraisal, and Depression: An Exploratory Study. Journal of Personal and Interpersonal Loss, 5 (4), 77-93.

Rheingold AA, Smith DW, Ruggiero KJ, Saunders BE, Kilpatrick DG ve Resnick HS (2004). Loss, Trauma Exposure, and Mental Health in a Representative Sample of 12-17-Year-Old Youth: Data From the National Survey of Adolescents. Journal of Loss and Trauma, 9 (1), 1-19.

Rotheram-Borus MJ, Stein JA ve Lin YY (2001). Impact of Parent Death and an Intervention on the Adjustment of Adolescents Whose Parents Have HIV/AIDS. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 69 (5), 763-773.

Sakamoto S ve Kambara M (1998). A Longitudinal Study of the Relationship between Attributional Style, Life Events, and Depression in Japanese Undergraduates. The Journal of Social Psychology, 138 (2), 229-240.

Saldinger A, Cain A, Kalter N ve Lohnes K (1999). Anticipating Parental Death in Families with Young Children. American Journal of Orthopsychiatry, 69 (1), 39-48.

Saldinger A, Porterfield K ve Cain AC (2004). Meeting the Needs of Parentally Bereaved Children: A Framework for Child-Centered Parenting. Psychiatry, 67 (4), 331-352.

Saler L ve Skolnick N (1992). Childhood Parental Death and Depression in Adulthood: Roles of Surviving Parent and Family Environment. American Journal of Orthopsychiatry, 62 (4), 504-516.

Sandler IN, Ayers TS, Wolchik SA, Tein JY, Kwok OM, Haine RA, Twohey-Jacobs J, Suter J, Lin K, Padgett-Jones S ve Weyer JL (2003). The Family Bereavement Program: Efficacy Evaluation of a Theory-Based Program for Parentally Bereaved Children and Adolescents. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 71 (3), 587-600.

Savaşır I ve Şahin NH (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Özyurt Matbaacılık, Ankara.

Schaefer JA ve Moos RH (2004) Bereavement Experiences and Personal Growth. *Handbook of Bereavement Research* içinde Ed: Margarets S. Stroebe, Robert O. Hansson, Wolfgang Stroebe ve Henk Schut. Washington: American Psychological Association. s.: 145-167.

Scharlach AE (1991). Factors Associated with Filial Grief Following the Death of an Elderly Parent. American Journal of Orthopsychiatry, 61 (2), 307-313.

- Schmiege SJ, Khoo ST, Sandler IN, Ayers TS ve Wolchik SA (2006). Symptoms of Internalizing and Externalizing Problems: Modeling Recovery Curves After the Death of a Parent. American Journal of Preventive Medicine, 31 (6), 152-160.
- Schwartz LL (1992). Children's Perception of Divorce. American Journal of Family Therapy, 20 (4), 324-332.
- Siegel K, Mesagno FP ve Christ G (1990). A Prevention Program for Bereaved Children. American Journal of Orthopsychiatry, 60 (2), 168-175.
- Solomon Z, Mikulincer M ve Flum H (1988). Negative Life Events, Coping Responses, and Combat-Related Psychopathology: A Prospective Study. Journal of Abnormal Psychology, 97 (3), 302-307.
- Spence SH, Sheffield J ve Donovan C (2002). Problem-Solving Orientation and Attributional Style: Moderators of the Impact of Negative Life Events on the Development of Depressive Symptoms in Adolescence? Journal of Clinical Child Psychology, 31 (2), 219-229.
- Stone G (2001). Father Postdivorce Well-Being: An Exploratory Model. The Journal of Genetic Psychology, 162 (4), 460-477.

Storksens I, Roysamb E, Holmen TL ve Tambs K (2006). Adolescent Adjustment and Well-Being: Effects of Parental Divorce and Distress. Scandinavian Journal of Psychology, 47, 75-84.

Stroebe MS (2004). Religion in Coping with Bereavement: Confidence of Convictions or Scientific Scrutiny? The International Journal for the Psychology of Religion, 14 (1), 23-36.

Sugar M (1970). Children of Divorce. Pediatrics, 46 (4), 588-595.

Şendil G ve Kızıldağ Ö (2003). Çocuk ve Ergenlerde Ebeveyn Evlilik Çatışması Algısı. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 10 (2), 58-66.

Takeuchi H, Hiroe T, Kanai T, Morinobu S, Kitamura T, Takahashi K ve Furukawa TA (2003). Childhood Parental Separation Experiences and Depressive Symptomatology in Acute Major Depression. Psychiatry and Clinical Neurosciences, 57 (2), 215-219.

Taşgın E ve Çuhadaroğlu-Çetin F (2006). Ergenlerde Major Depresyon: Risk Etkenleri, Koruyucu Etkenler ve Dayanıklılık. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 13 (2), 87-94.

Tedeschi RG ve Calhoun LG (2004). Helping Bereaved Parents (s: 125-144) Taylor and Francis Books Inc, New York.

- Tennant C (1991). Parental Loss in Childhood: Its Effects in Adult Life. *Social Psychiatry: Theory, Methodology, and Practice*, Ed: Paul E. Bebbington. New Brunswick, ABD: Transaction Publishers. s.: 305-327.
- Tennant C (2002). Life Events, Stress and Depression: A Review of Recent Findings. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36 (2), 173-182.
- Tran TV (1995). Psychological Traumas and Depression in a Sample of Vietnamese People in the United States. *Health and Social Work*, 18 (3), 184-194.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2007). <http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do>. ve <http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/>
- Türksoy N (2003). Psikolojik Travma ve Tanım Sorunları. *Psikolojik Travma ve Sonuçları* içinde Ed: Tamer Aker ve M. Emin Önder. İstanbul: 5US Yayınları. s.: 9-19.
- Ünal S ve Özcan E (2000). Depresyonda Hazırlayıcı, Ortaya Çıkarıcı ve Koruyucu Etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1 (1), 41-47.

Wadsworth ME, Raviv T, Compas BE ve Connor-Smith JK (2005). Parent and Adolescent Responses to Poverty-Related Stress: Tests of Mediated and Moderated Coping Models. Journal of Child and Family Studies, 14 (2), 283-298.

Wagner D, Heinrichs M ve Ehlert U (1998). Prevalence of Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder in German Professional Firefighters. American Journal of Psychiatry, 155 (12), 1727-1732.

Weiss RS (2004). Grief, Bonds, and Relationships. *Handbook of Bereavement Research* içinde, Ed: Margarets S. Stroebe, Robert O. Hansson, Wolfgang Stroebe ve Henk Schut. Washington: American Psychological Association. s.: 47-62.

EK 1

Tarih.....

No.....

BOLU ÜNİVERSİTE SAĞLIK TARAMASI

Üniversite öğrencileri arasında yaşam olayları ve ruhsal sağlık ilişkisini araştıran bir çalışma yapıyoruz. Toplum taramalarında depresyon ve bunaltı (anksiyete) bozuklukları başta olmak üzere ruhsal sorunların çok yaygın olduğu, ruhsal sorunların mesleki ve akademik başarıyı bedensel hastalıklara oranla daha fazla etkilediği gösterilmiştir. Ruhsal hastalıkların birçoğu için tedavi ve korunma olanakları olduğu halde birçok nedenle yardım arama oranları düşüktür.

Bu araştırmadaki anket sorularına içten ve dürüst cevaplar vermeniz ve tüm soruları cevaplamanız bizim için önemlidir. Katılım gönüllüdür; istemiyorsanız anketleri cevaplamayabilirsiniz; ancak sağlıklı sonuçlara ulaşabilmemiz için araştırmaya katılmanız bizim için çok önemli ve değerlidir. Araştırma sonrasında gerek görülürse tekrar size ulaşabilmek için kod numaraları verilmiştir. Araştırma yürütücüsü dışında kimse anketleri kimin doldurduğunu bilmeyecek, kişisel bilgileriniz ve anketlere vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır.

Yukardaki bilgilendirmeyi okudum ve anladım, gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Araştırmaya katılmayı kabul etmiyorum
Nedeni _____

Katılımınız için teşekkürler...

AİBÜ İzzet Baysal Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı
Tel: 0 374 253 46 56 – 3265

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyet Kadın Erkek 2. Doğum tarihi ___ / ___ / _____

3. Bolu'da kiminle yaşıyorsunuz?	1. Evde, ailemle 2. Evde, yalnız 3. Yurtta 4. Evde, arkadaşlarla 5. Akrabalarımın yanında 6. Başka (belirtiniz _____)
4. Anne hayatta 1. HAYIR 5. EVET	5. Baba hayatta 1. HAYIR 5. EVET
6. Anne üvey 1. HAYIR 5. EVET	7. Baba üvey 1. HAYIR 5. EVET
8. Anne baba aynı evde yaşıyor	1. HAYIR 5. EVET
9. Kaç kardeşiniz? _____	10. Kaçınıcı çocuksunuz? _____
11. Anne eğitimi 1. Okuryazar değil 2. Okuryazar 3. İlkokul 4. Ortaokul 5. Lise 6. Üniversite	12. Baba eğitimi 1. Okuryazar değil 2. Okuryazar 3. İlkokul 4. Ortaokul 5. Lise 6. Üniversite
13. Anne mesleği _____	14. Baba mesleği _____
15. Aile/akrabalarda ruhsal hastalık geçirmiş olan var mı?	1. HAYIR 5. EVET
16. Anne baba evine giren aylık gelir	1. 0-250 YTL 2. 251-500 YTL 3. 501-1000 YTL 4. 1001-2000 YTL 5. 2000 YTL üstü
17. İsteddiğiniz üniversite mi?	1. Çok 2. Oldukça 3. Biraz 4. Hiç
18. İsteddiğiniz bölüm mü?	1. Çok 2. Oldukça 3. Biraz 4. Hiç
19. Üniversitede sene kaybınız varsa nedeni	1. Yok 2. Hazırlık okudum 3. Kayıt dondurdum 4. Sınıfta kaldım 5. Başka (belirtiniz _____)
20. Üniversite mezunu olma olasılığınız sizce ne kadar?	1. Kesin bitiririm 2. Büyük olasılık bitiririm 3. Bitiremeyebilirim 4. Kesin bitiremem
21. Dini konular hayatınızda ne kadar yer tutar?	1. Çok 2. Oldukça 3. Biraz 4. Hiç
22. Sizce ne kadar dindarsınız (dua etme, öbür dünyaya inanma vb)?	1. Çok 2. Oldukça 3. Biraz 4. Hiç
23. Dini pratiği ne kadar uygularsınız (oruç, namaz vb)?	1. Çok 2. Oldukça 3. Biraz 4. Hiç
24. Dertleşmek istediğinizde ulaşabileceğiniz kaç kişi var?	47. İlk başvuracağınız kişi kimdir? _____
1. Hiç 2. Bir iki kişi 3. Üç beş kişi 4. Beşten fazla	49. İlk başvuracağınız kişi kimdir? _____
25. Fikir danışmak istediğinizde ulaşabileceğiniz kaç kişi var?	
1. Hiç 2. Bir iki kişi 3. Üç beş kişi 4. Beşten fazla	
26. Kaç tane yakın arkadaşınız var?	
1. Hiç 2. Bir iki kişi 3. Üç beş kişi 4. Beşten fazla	
27. Hiç ruhsal sorun nedeniyle ilaç kullandınız mı?	1. HAYIR 5. EVET
28. Halen ruhsal sorun için ilaç alıyor musunuz?	1. HAYIR 5. EVET
29. Aşağıdaki rahatsızlıklardan sizde olan var mı?	1. HAYIR 5. EVET (olanları işaretleyiniz)
a. Şeker (diyabet) b. Astım c. Alerji d. Kansızlık (anemi) e. Epilepsi (sara) f. Mide ülseri g. Doğuştan sakatlık/özür h. Guatr (hiper/hipotiroidi)	
i. Miyopluk (uzağı görememe) j. Hipertropluk (yakını görememe) k. şaşılık	
l. Akne (sivilce) m. Sedef hastalığı (kaşıntılı, kepekli yara) n. Aft (ağızda tekrarlayan yara)	
o. Saç dökülmesi p. Migren r. Migren dışında baş ağrısı s. Başka (belirtiniz _____)	
30. Daha önce hiç psikologa ya da psikiyatra gittiniz mi?	1. HAYIR 5. EVET
31. Daha önce ruhsal hastalık geçirdiniz mi?	1. HAYIR 5. EVET
31a. (Evetse) Bu nedenle tedavi gördünüz mü?	1. HAYIR 5. EVET

YAŞAM OLAYLARI TARAMA LİSTESİ
(Kılıç 2006)

Aşağıda bir yaşam olayları listesi bulunmaktadır. Lütfen cümleleri dikkatle okuyunuz; daha önce sizin veya bir yakınınızın (**anne, baba, kardeş, eş veya sevgili/nişanlı**) başına gelip gelmediğini, eğer olduysa son bir yıl içinde mi, daha önce mi olduğunu uygun sütünü yuvarlak içine alarak belirtiniz. Olay hem geçen yıl hem daha önce olduysa iki sütünü de yuvarlak içine alınız. Hiçbir soruyu boş bırakmamaya çalışınız.

	Hiç olmadı	Son bir yılıda oldu	Daha önce oldu
1. Ağır bir hastalık geçirdim	Hiç	Son yılda	Daha önce
2. Bir yakınım ağır bir hastalık geçirdi	Hiç	Son yılda	Daha önce
3. Göç etmek zorunda kaldım	Hiç	Son yılda	Daha önce
4. Annem/babam işsiz kaldı	Hiç	Son yılda	Daha önce
5. Annem/babam iflas etti	Hiç	Son yılda	Daha önce
6. Evimize-işyerine haciz geldi	Hiç	Son yılda	Daha önce
7. Okuldan ayrılmak zorunda kaldım/atıldım	Hiç	Son yılda	Daha önce
8. Gözaltına alındım/hapse girdim	Hiç	Son yılda	Daha önce
9. Bir yakınım hapse girdi	Hiç	Son yılda	Daha önce
10. Eşimden/sevgilimden ayrıldım	Hiç	Son yılda	Daha önce
11. Annem babam ayrıldı/boşandı	Hiç	Son yılda	Daha önce
12. Annem/babam evden ayrıldı	Hiç	Son yılda	Daha önce
13. Silahlı çatışmaya katıldım/tanık oldum	Hiç	Son yılda	Daha önce
14. Bir yakınım silahlı çatışmaya katıldı	Hiç	Son yılda	Daha önce
15. Ciddi araba kazası geçirdim/tanık oldum	Hiç	Son yılda	Daha önce
16. Bir yakınım ciddi araba kazası geçirdi	Hiç	Son yılda	Daha önce
17. Deprem yaşadım	Hiç	Son yılda	Daha önce
18. Sel, yangın felaketi yaşadım	Hiç	Son yılda	Daha önce
19. Bir yakınım doğal felaket yaşadı	Hiç	Son yılda	Daha önce
20. Cinsel taciz veya tecavüze uğradım	Hiç	Son yılda	Daha önce
21. Bir yakınım cinsel taciz veya tecavüze uğradı	Hiç	Son yılda	Daha önce
22. Yaralama/öldürme kastıyla saldırıya uğradım	Hiç	Son yılda	Daha önce
23. Bir yakınım yaralama/öldürme kastıyla saldırıya uğradı	Hiç	Son yılda	Daha önce
24. Ölüm/yaralanma tehlikesi olan başka olay oldu	Hiç	Son yılda	Daha önce
25. Birinin öldürüldüğünü/ağır yaralandığını gördüm	Hiç	Son yılda	Daha önce
26. İşkence gördüm	Hiç	Son yılda	Daha önce
27. Bir yakınıma işkence yapıldı	Hiç	Son yılda	Daha önce
28. Bıçak veya silahla korkutuldum/tehdit edildim	Hiç	Son yılda	Daha önce
29. Birinin bıçak/silahla tehdit edildiğine/korkutulduğuna tanık oldum	Hiç	Son yılda	Daha önce
30. Cüzdan/telefon çaldırdım	Hiç	Son yılda	Daha önce
31. Kürtaj oldum (çocuk aldırıldım)	Hiç	Son yılda	Daha önce
32. Dayak yedim	Hiç	Son yılda	Daha önce
33. Evimize hırsız girdi	Hiç	Son yılda	Daha önce
34. Başka (belirtiniz _____)	Hiç	Son yılda	Daha önce
35. Bir yakınım öldü			

5. EVET 1. HAYIR (hayırsa bir sonraki sayfaya geçiniz)

I. Kim?	II. Ne zaman? (gün, ay, yıl)	III. Ölüm Nedeni ve Şekli

BDE

Aşağıda kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra o maddenin yanındaki harfi yuvarlak içine alınız.

1. a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
b) Kendimi üzgün hissediyorum.
c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygulardan kurtaramıyorum.
d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.
2. a) Gelecekte umutsuz değilim.
b) Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum
c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
d) Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.
3. a) Kendimi başarısız görmüyorum.
b) Çevremdeki pek çok kişiden daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
c) Geriye dönüp baktığımda çok fazla başarısızlığımın olduğunu görüyorum.
d) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
4. a) Her şeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
b) Her şeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
c) Artık hiçbir şeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
d) Bana zevk veren hiçbir şey yok.
5. a) Kendimi suçlu hissetmiyorum.
b) Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
c) Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
d) Kendimi her an için suçlu hissediyorum.
6. a) Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
b) Bazı şeyler için cezalandırılabileceğimi hissediyorum.
c) Cezalandırılmayı bekliyorum.
d) Cezalandırıldığımı hissediyorum.
7. a) Kendimden hoşnutum.
b) Kendimden pek hoşnut değilim.
c) Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
d) Kendimden nefret ediyorum.
8. a) Kendimi diğer insanlardan daha kötü görmüyorum.
b) Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
c) Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
d) Her kötü olayda kendimi suçluyorum.
9. a) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
b) Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum, fakat bunu yapmam.
c) Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
d) Bir fırsatını bulsam kendimi öldürürdüm.
10. a) Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
b) Eskiğine göre su sıralarda daha fazla ağlıyorum.
c) Şu sıralarda her an ağlıyorum.
d) Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.
11. a) Her zamankinden daha sınırlı değilim.
b) Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve kızıyorum.
c) Çoğu zaman sinirliyim.
d) Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum.
12. a) Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
b) Eskiğine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
c) Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
d) Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.

13. a) Kararlarımı eskisi kadar kolay ve rahat verebiliyorum.
b) Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.
c) Kararlarımı vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
d) Artık hiç karar veremiyorum.

14. a) Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.
b) Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyorum ve üzülüyorum.
c) Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz değişiklikler olduğunu hissediyorum.
d) Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.

15. a) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
b) Bir işe başlayabilmek için eskisine göre kendimi daha fazla zorlamam gerekiyor.
c) Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
d) Hiçbir iş yapamıyorum.

16. a) Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.
b) Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.
c) Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk çekiyorum.
d) Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.

17. a) Eskisine kıyasla daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.
b) Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.
c) Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.
d) Öyle yorgunum ki hiçbir şey yapamıyorum.

18. a) İştahım eskisinden pek farklı değil.
b) İştahım eskisi kadar iyi değil.
c) Şu sıralarda iştahım epey kötü.
d) Artık hiç iştahım yok.

19. a) Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
b) Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.
c) Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kilo kaybettim.
d) Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kilo kaybettim.
Daha az yemeye çalışarak kilo kaybetmeye çalışıyorum. Evet ( ) Hayır ( )

20. a) Sağlığım beni pek endişelendirmiyor.
b) Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sorunlarım var.
c) Ağrı, sızı gibi bu sıkıntılarım beni epey endişelendirdiği için başka şeyleri düşünmek zor geliyor.
d) Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki, artık başka hiçbir şey düşünemiyorum.

21. a) Son zamanlarda cinsel yaşamımda dikkati çeken bir şey yok.
b) Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
c) Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
d) Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı.

EK 2

Tablo 32. Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubu ile (N: 494) Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) BDE Maddelerinin Karşılaştırılması

BDE Maddesi	Katılımcı Grubu X (SS)	Kontrol Grubu X (SS)	t	p
BDE 1	.57 (ss: .72)	.58 (ss: .75)	.197	.844
BDE 2	.38 (ss: .61)	.37 (ss: .58)	-.333	.739
BDE 3	.32 (ss: .66)	.34 (ss: .67)	.479	.632
BDE 4	.68 (ss: .63)	.67 (ss: .66)	-.216	.829
BDE 5	.70 (ss: .61)	.74 (ss: .61)	.974	.330
BDE 6	.49 (ss: .81)	.53 (ss: .79)	.612	.541
BDE 7	.36 (ss: .61)	.34 (ss: .57)	-.438	.661
BDE 8	.61 (ss: .65)	.67 (ss: .71)	1.408	.159
BDE 9	.20 (ss: .46)	.14 (ss: .41)	-1.967	.049
BDE 10	.72 (ss: 1.12)	.79 (ss: 1.20)	.937	.349
BDE 11	.66 (ss: .85)	.69 (ss: .89)	.616	.538
BDE 12	.51 (ss: .67)	.57 (ss: .72)	1.314	.189
BDE 13	.66 (ss: .79)	.66 (ss: .81)	-.117	.907
BDE 14	.16 (ss: .55)	.25 (ss: .69)	2.299	.022
BDE 15	.60 (ss: .64)	.70 (ss: .72)	2.356	.019
BDE 16	.58 (ss: .69)	.52 (ss: .69)	-1.185	.236
BDE 17	.68 (ss: .71)	.71 (ss: .76)	.509	.611
BDE 18	.40 (ss: .68)	.39 (ss: .68)	-.344	.731
BDE 19	.20 (ss: .54)	.18 (ss: .49)	-.600	.548
BDE 20	.33 (ss: .58)	.36 (ss: .64)	.728	.467
BDE 21	.44 (ss: .80)	.49 (ss: .83)	.882	.378

Tablo 33. Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubu ile (N: 268) Kontrol (Anne Baba Kaybı/Ayrılığı Bulunmayan) Grubunun (N: 500) BDE Maddelerinin Karşılaştırılması

BDE Maddesi	Karşılaştırma Grubu X (SS)	Kontrol Grubu X (SS)	t	p
BDE 1	.58 (ss: .78)	.58 (ss: .75)	-.051	.959
BDE 2	.35 (ss: .60)	.37 (ss: .58)	.427	.670
BDE 3	.41 (ss: .75)	.34 (ss: .67)	-1.362	.174
BDE 4	.67 (ss: .69)	.67 (ss: .66)	-.006	.995
BDE 5	.78 (ss: .62)	.74 (ss: .61)	-.816	.415
BDE 6	.60 (ss: .91)	.53 (ss: .79)	-1.172	.242
BDE 7	.37 (ss: .67)	.34 (ss: .57)	-.622	.534
BDE 8	.62 (ss: .68)	.67 (ss: .71)	.927	.354
BDE 9	.26 (ss: .57)	.14 (ss: .41)	-3.082	.002
BDE 10	.79 (ss: 1.21)	.79 (ss: 1.20)	.014	.988
BDE 11	.73 (ss: .95)	.69 (ss: .89)	-.515	.607
BDE 12	.56 (ss: .74)	.57 (ss: .72)	.083	.934
BDE 13	.72 (ss: .89)	.66 (ss: .81)	-1.037	.300
BDE 14	.15 (ss: .51)	.25 (ss: .69)	2.187	.029
BDE 15	.63 (ss: .73)	.70 (ss: .72)	1.224	.221
BDE 16	.60 (ss: .76)	.52 (ss: .69)	-1.389	.165
BDE 17	.73 (ss: .81)	.71 (ss: .76)	-.396	.692
BDE 18	.42 (ss: .72)	.39 (ss: .68)	-.605	.545
BDE 19	.20 (ss: .57)	.18 (ss: .49)	-.489	.625
BDE 20	.34 (ss: .59)	.36 (ss: .64)	.435	.664
BDE 21	.44 (ss: .82)	.49 (ss: .83)	.741	.459

Tablo 34. Katılımcı (Anne ve/veya Baba Kaybı Bulunan) Grubu ile (N: 494) Karşılaştırma (Anne Babası Ayrı Yaşayan) Grubunun (N: 268) BDE Maddelerinin Karşılaştırılması

BDE Maddesi	Katılımcı Grubu X (SS)	Karşılaştırma Grubu X (SS)	t	p
BDE 1	.57 (ss: .72)	.58 (ss: .78)	-.216	.829
BDE 2	.38 (ss: .61)	.35 (ss: .60)	.691	.490
BDE 3	.32 (ss: .66)	.41 (ss: .75)	-1.689	.092
BDE 4	.68 (ss: .63)	.67 (ss: .69)	.172	.864
BDE 5	.70 (ss: .61)	.78 (ss: .62)	-1.618	.106
BDE 6	.49 (ss: .81)	.60 (ss: .91)	-1.629	.104
BDE 7	.36 (ss: .61)	.37 (ss: .67)	-.253	.800
BDE 8	.61 (ss: .65)	.62 (ss: .68)	-.235	.814
BDE 9	.20 (ss: .46)	.26 (ss: .57)	-1.646	.100
BDE 10	.72 (ss: 1.12)	.79 (ss: 1.21)	-.755	.451
BDE 11	.66 (ss: .85)	.73 (ss: .95)	-1.003	.317
BDE 12	.51 (ss: .67)	.56 (ss: .74)	-.977	.329
BDE 13	.66 (ss: .79)	.72 (ss: .89)	-.950	.343
BDE 14	.16 (ss: .55)	.15 (ss: .51)	.121	.904
BDE 15	.60 (ss: .64)	.63 (ss: .73)	-.661	.509
BDE 16	.58 (ss: .69)	.60 (ss: .76)	-.426	.670
BDE 17	.68 (ss: .71)	.73 (ss: .81)	-.801	.424
BDE 18	.40 (ss: .68)	.42 (ss: .72)	-.326	.745
BDE 19	.20 (ss: .54)	.20 (ss: .57)	.007	.994
BDE 20	.33 (ss: .58)	.34 (ss: .59)	-.171	.864
BDE 21	.44 (ss: .80)	.44 (ss: .82)	.016	.987